

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- PRENOVLJEN ŠTUDIJ ZA UČITELJE? str. 2
- BO LIK JEPERŠKEGA UČITELJA UZAKONJEN? str. 3
- ČRNE NAPOVEDI NISO UTEMELJENE, str. 3
- KAKO DELUJE ZDAJŠNJI AMERIŠKI VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI PROCES, str. 4
- KO STARO DOGMO ZAMENJA NOVA, str. 4
- PEDAGOGIKA JE BILA ZMERAJ STROGO NADZOROVANA, str. 5
- SPISI OB SLIKAH V PRVEM RAZREDU, str. 7
- ZAHTEVNA DRUGAČNOST, str. 8
- KAKO STA PRI MAJHNIH OTROCIH POVEZANA GOVOR IN MIŠLJENJE, str. 9
- OAZA MIRU IN VZOREC ZA DEMOKRACIJO, str. 11

BORIS LIPUŽIČ

PRIZADEVANJA ZA ENOTNOST UČITELJSKEGA GIBANJA V SVETU

Mednarodne organizacije učiteljev se zbližujejo

Družbene in politične spremembe, zlasti v vzhodni in srednji Evropi, so pospešile razpad več kot štiridesetletne blokove delitve sveta. Naglo so se začeli izboljševati odnosi med državami, ki so bile še pred nedavnim v nasprotnih taborih. Stiki med njimi postajajo normalni in miroljubni. Pričakovanja o prihodnjem skupnem evropskem domu, o demokratični združenosti Evrope, niso videti več tako neuresničljiva kot pred dobrim letom. Seveda se utegne zgoditi še marsikaj nepredvidljivega in zavreti proces, o katerem smo sa- njali še pred nedavnim.

Spremenjene razmere, zlasti popuščanje napetosti med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike, vplivajo tudi na razne mednarodne organizacije z različnim ideološkim predznakom. Tudi v svetovnem učiteljskem gibanju se zbližujejo posamezne medna- rodne federacije in konfederacije pedagoških delavcev. Za večino je bila značilna blokova ali politična usmeritev, na katero so vpli- vale posamezne svetovne sindikalne centrale na Zahodu ali Vzhodu.

Zdaj so nacionalna poklicna učiteljska združenja in sindikati učiteljev v svetu organiziranih v štirih različnih svetovnih orga- nizacijah, med katerimi so bile do nedavnega tri izrazito blokov- sko in ideološko usmerjene. Edina, ki je bila že doslej enako oddaljena od vsakršne blokove politike in politično neodvisna, je Svetovna konfederacija organi- zacij učiteljskega poklica (WCOTP = World Confederation of Organizations of The Teaching Profession). WCOTP ima 13 milijonov članov v 164 naci- onalnih učiteljskih organizacijah v 112 državah in v vseh delih sveta. Sindikat vzgoje in izobra- ževanja, pred vojno pa učiteljsko združenje v Jugoslaviji, je član WCOTPA oziroma njenih dveh konstitutivnih članic od ustanovi-

tve, tj. od leta 1926. Ti dve kon- stitutivni organizaciji: Medna-

rodna federacija učiteljskih zdru- ženj (IFTA – International Fede- ration of Teachers Associations) in Mednarodna federacija organi- zacij profesorjev srednjih šol (FIPESO) sta leta 1952 ustano- vili WCOTP, in ta je tako postala univerzalna organizacija učiteljev vseh stopenj vzgoje in izobraže- vanja.

Druge svetovne organizacije prosvetnih delavcev so Medna- rodna federacija svobodnih učiteljskih sindikatov (IFFTU), Mednarodna federacija sindika- tov učiteljev (FISE) in Svetovna konfederacija učiteljev.

● Mednarodna Federacija svobodnih učiteljskih sindika- tov (IFFTU) je včlanjena v Med-

narodno konfederacijo svobod- nih sindikatov. Doslej je bila usmerjena bolj blokovsko in ide- ološko, pa tudi zdaj kaže naj- manj zanimanja za tesnejše pove- zovanje ali celo za izoblikovanje skupne svetovne učiteljske orga- nizacije. Zanimivo je, da je njena članica GEW (nemški sindikat izobraževanja in znanosti, ki je pod vplivom socialdemokratske stranke), katoliški VBE (Ver- band Bildung und Erziehung) pa je član WCOTPA.

● Mednarodna federacija sindikatov učiteljev (FISE) je včlanjena v Svetovno sindikalno federacijo, ki je bila sindikalna centrala vzhodnega bloka. Po družbeno-političnih spremembah

v državah realnega socializma FISE izgublja svojo ideološko podlago. Ker izgublja člane in ker se nekdanji režimski sindikati učiteljev ukinjajo, je nadaljnji ob- stoj FISE čedalje bolj negotov. Celotno najštevilnejši sindikat pro- svetnih delavcev Sovjetske zveze kot nekatere druge vzhodnoev- ropske in srednjeevropske orga- nizacije učiteljev, ki so bile doslej včlanjene v FISE, prej ali slej včlanil v WCOTP. Tako se bo verjetno ta doslej mednarodna učiteljska organizacija vzhod- nega bloka v bližnji prihodnosti povsem razkrojila. Univerzalna in neideološka WCOTP bo prev- zela večji del njenega članstva.

● Svetovna konfederacija učiteljev je včlanjena v Svetovno konfederacijo delavcev. Ta med- narodna učiteljska organizacija se bo glede na svojo manj po- membeno vlogo in usmeritev ver- jetno dogovorila z WCOTPA o so- delovanju, zato da bo lahko bolj enotno nastopala in organizirala mednarodno učiteljsko gibanje v svetovnih organizacijah držav članic v sistemu Organizacije združenih narodov, tj. v UNESCO in ILO (Medna- rodna organizacija dela).

Svetovna konfederacija orga- nizacij učiteljskega poklica – WCOTP je zelo dejavna v evropskem prostoru. Zlasti njen evropski komite zavzeto so- deluje v programih Sveta Evrope na področju izobraževanja ter v ustreznih organih Evropske go- spodarske skupnosti, delegati WCOTPA so dejavni tudi v Evropskem sindikalnem komi- tetu za izobraževanje ETUCE s sedežem v Bruslju.

Poskusi združevanja mednarodnih učiteljskih organizacij

Na nedavni skupščini WCOTPA avgusta 1990 v San Joseju v Ko- stariki so sklenili, da bodo na- slednji dve leti, do prihodnje skupščine v Stockholmu, name- nili pogovorom in pogajanjem z drugimi mednarodnimi učitel- skimi organizacijami o združitvi v enotno svetovno gibanje pro- svetnih delavcev. To naj bi bilo popolnoma neodvisno od katere koli mednarodne sindikalne cen- trale. Skratka, ustanovili naj bi univerzalno konfederacijo orga- nizacij učiteljskega poklica, ki bo neideološka in nepolitična ter brez vpliva katerekoli filozofske ali verske usmeritve. Podlaga njenega delovanja naj bo demo- kratično mednarodno sodelova- nje učiteljev, medsebojno razu- mevanje in solidarnost pri uredni- čevanju poklicnih in sindikalnih pravic učiteljev.

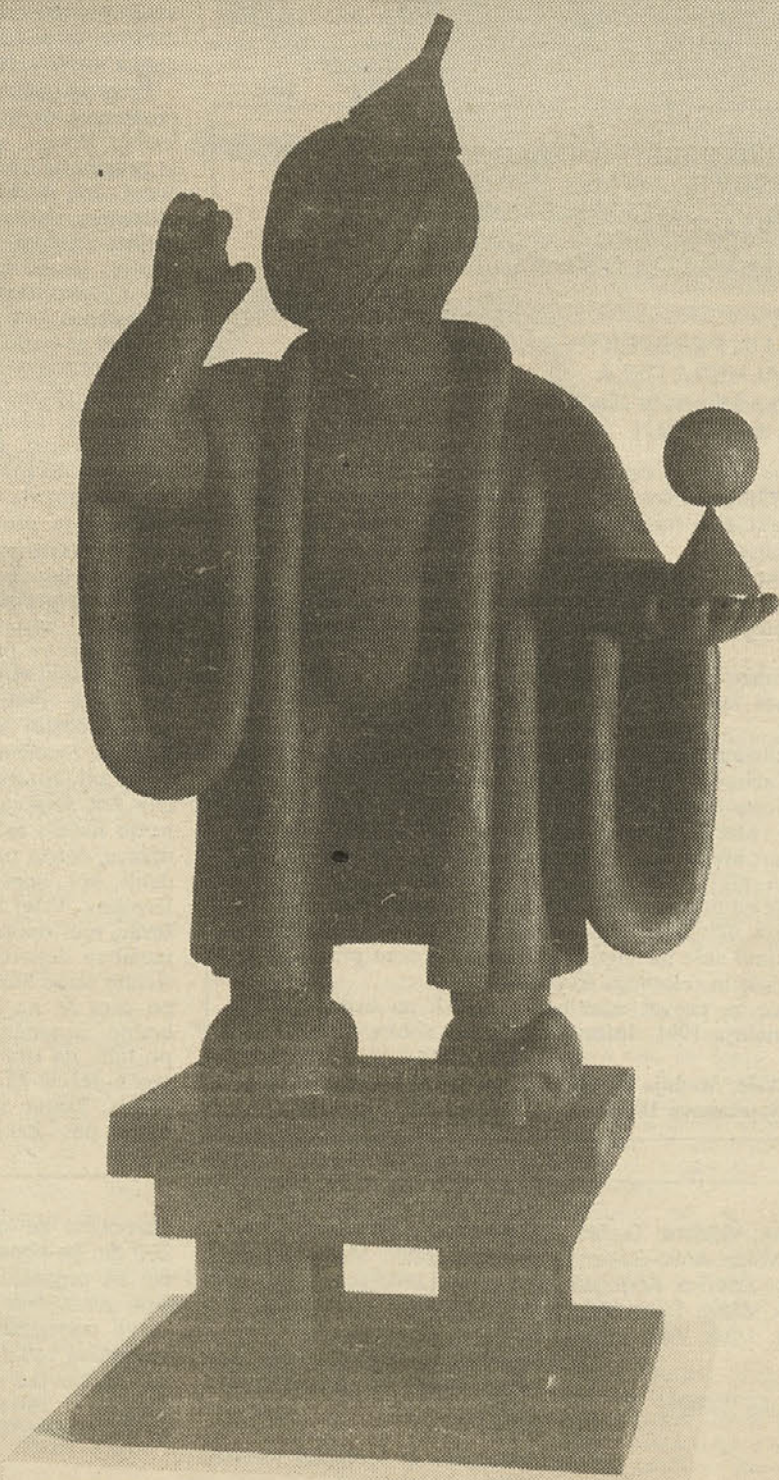
V skladu z omenjenimi načeli se je WCOTPA v Evropi v zadnjih letih skupaj s Svetom Evrope in EGS posvetila razvoju izobraže-

vanja v obdobju do leta 2000, uresničevanju vzgojno-izobraže- valnih ciljev za demokratično in multikulturno Evropo, širše v svetu pa razčlenjevanju siste- mov financiranja šolstva in gmo- nega položaja učiteljev. Ena od prednostnih nalog je tudi pri- prava nove listine o položaju učiteljev glede na uresničevanje soci- alnih pravic in demokratičnih svoboščin. Dozorelo je namreč spoznanje, da je treba zdajšnji dokument UNESCO / ILO iz leta 1966 posodobiti v skladu z dosedanjimi izkušnjami in no- vimi spoznanji.

WCOTPA se spričo najnovejših dogodkov v nekaterih delih sveta, med drugim tudi v srednji in v vzhodni Evropi, odločno zavzema za demokratično in la- ično šolo brez vsiljevanja kakršne koli ideologije in religije, ki naj bi zamenjala dozdajšnje hladno doktrino in dogme. Te so krojile vzgojo in izobraževanje v drža- vah včerajšnjega realsocializma. Model demokratične šole naj se po prepričanju WCOTPA oblikuje na podlagi splošnočloveških vrednot, demokratičnih svoboš- čin in humanizma, saj na tem temelji splošna deklaracija o člo- vekovih pravicah. Za uveljavlja- nje takšnega modela šolstva so posebno dragocene skandinavske izkušnje in izobraževalna politika evropske socialne demokracije. Nedvomno so prav skandinavske države največ naredile za demo- kratizacijo šolstva in za kakovost javne šole. To je zgledna na- sprotna utež konzervativnejši izo- braževalni politiki v nekaterih za- hodnoevropskih državah pa tudi nekaterim novim režimom v srednji in vzhodni Evropi, ki bi radi kolo zgodovine v šolstvu vr- nili za pol stoletja nazaj, ne glede na nekatere svoje pozitivne do- sežke v izobraževanju v preteklih desetletjih.

WCOTPA opozarja, da je treba ohraniti tisto, kar je pozitivno in kar preprečuje obnavljanje soci- alnega razlikovanja v izobraževa- nju. Gre preprosto za zagotavlja- nje enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje vsemu mlademu rodu, pri tem pa je treba upošte- vati sposobnosti posameznika. Možnosti za šolanje mladih ne smejo biti omejene in odvisne od gmo- nega položaja družin.

Verjetno bodo demokratična načela v šolstvu, za katera se ne zavzema le WCOTPA, temveč tudi Evropski svet, UNESCO in celo »klub razvitih« – OECD, po- membno vodilo tudi pri nas, če smo za resnično demokratizacijo vzgojno-izobraževalnega si- stema. Mar ne bo takšen ali dru- gačen zakon o zavodih ter zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja tudi ena od izkaznic za stopnjo demokra- tičnosti v naši družbi, s tem pa tudi eno od meril za ugotavljanje naše zrelosti za vstop v prihodnji skupni evropski dom?

Tom Otterness: Stožčasti deček, 1984

PO 434/92

dogodki
novosti

Dan univerze

Univerza v Ljubljani si je 20. novembra letos izbrala za svoj dan 3. december. To je dan Prešernovega rojstva in dan, ko se je nanovo ustanovljeni slovenski univerzi leta 1919 zares začelo delo. Profesor dr. Fran Ramovš je takrat imel predavanje o historični gramatiki slovenskega jezika. Vse to je bilo premišljeno, povezano, izbrano, nič naključnega ni bilo, ko je dr. Ramovš svoje zgodovinsko predavanje začel z besedami: »Z današnjim dnom, ko pričakujemo novo dobo, novo življenje, ko ustvarjamo slovensko univerzo, naj vas iskreno pozdravim kot prve slušatelje naše almae matris. S tem svetim trenutkom stopa naš narod v zgodovino, ki je ne izbriše nihče nikoli več.«

Kako čudno, da je na proslavljanje te naravne obletnice čakala ljubljanska univerza toliko let. Zdaj ga želi gojiti kot tradicijo. Fakultete in akademije ter vodstvo univerze so letos pripravili več prireditev in znanstvenih srečanj, ki so se vrstili ves teden od ponedeljka 3. do petka 7. decembra.

Osrednja slovesnost je bila v ponedeljek v zbornični dvorani univerze. Na slavnostni seji univerzitetnega sveta so za častna doktorja Univerze v Ljubljani razglasili upokojenega rednega profesorja ljubljanske filozofske fakultete, akademika prof. dr. Dragotina Cvetka, in rednega profesorja Justus-Liebig univerze v Giessnu v Nemčiji, prof. dr. h. c. Rudolfa Hoppeja. Dr. Cvetka za njegovo pionirsko delo pri organiziranju muzikološke študija in bogate znanstve-

noraziskovalne dejavnosti ter za izjemne ustvaritve temeljnih del slovenske in južnoslovenske glasbene literature, dr. Hoppeja pa za prispevek k razvoju slovenske anorganske kemije in za vrhunske dosežke na področju kemije trdnega stanja fluoro- in oksometalov. Letošnja univerzitetna priznanja so na slovesni seji univerzitetnega sveta v ponedeljek prejeli visokošolski učitelji dr. France Bremšak s fakultete za elektrotehniko in računalništvo, dr. Mirko Jurak in dr. Nace Šumi s filozofske fakultete, dr. Aleksandra Kornhauser s fakultete za naravoslovje in tehnologijo in dr. Viljem Rupnik z ekonomske fakultete ter študentje Jože Mariček s fakultete za naravoslovje in tehnologijo, Jerica Oblak z akademije za glasbo, Tizijana Prijon z medicinske fakultete in Igor Škamperle s filozofske fakultete.

Med drugimi zanimivimi dogodki letošnjega tedna ljubljanske univerze so bili: razprava o osnutku republiške ustave, pogovor o Trstu kot mestu znanosti, predstavitev mednarodnega »Ljubljana programa« na ekonomski fakulteti in začetek delovanja novega Evropskega dokumentacijskega centra, predstavitev knjige dr. Veljka Rusa Socijalna država in družba blaginje, predavanje dr. Nika Prijatelja Matematika in protislovje, otvoritev prenovljenega središča Biotehniške fakultete in nove stavbe njenega Centra za biotehnologijo, predstavitev publikacij znanstvenega inštituta filozofske fakultete in drugo.

POPRAVEK

V razpisu Republiškega sekretariata za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo AKTUALNO V PERMANENTNEM IZOBRAŽEVANJU je napačna telefonska številka Filozofske fakultete v Ljubljani. Pravilno je: (061) 332-611.

Kaj bo z delavskimi univerzami?

Zakon o organiziranosti in financiranju šolstva, ki naj bi ga slovenski parlament sprejel najbrž v januarju ali februarju, je predvsem šolski, se pravi namenjen za šolstvo, ki ga obiskuje mladina. Manj je v gradivu za ta zakon najti izobraževanje odraslih. V zvezi delavskih univerz zato predlagajo, da naj se besedilo smiselno dopolni, tako da bo področje izobraževanja odraslih v njem zajeto enakopravno, v nadrobnostih pa seveda reševano na svoj način. Predlagajo, naj ministra za šolstvo in za delo čimprej sedeta skupaj s podpredsednikom vlade in skupaj naj odločijo, kakšna bo usoda izobraževanja odraslih: ali bo vlada ohranila in razvila svoj usmerjalni vpliv nad njim s sofinanciranjem ali pa ga bo prepustila zgolj zasebnim interesom.

Vprašanje je zelo povezano z usodo izobraževanja odraslih, določeno tudi z delavskimi univerzami in njihovo Zvezo delavskih univerz Slovenije. Omenjeni šolski zakon naj bi razrešil vprašanja o položaju delavskih univerz po novem letu. Bodo obravnave kot javni zavodi, kot ustanove v vlogi zavodov, kot

podjetja? Te ustanove imajo možnosti za opravljanje izobraževanja odraslih, povsod po svetu se vlada zavzema za to izobraževalno mrežo, pri nas pa kot da ne. »Ni sogovornika,« je na sestanku delavskih univerz minuli ponedeljek potožila prof. dr. Ana Krajnc. Nemška zveza visokih ljudskih šol ustanavlja svoje podružnice na Češkem in Slovaškem, po Poljski, Madžarski; tudi v Sloveniji bi jih kot strokovno pomoč le povedati bi bilo treba, kaj sploh pri nas mislimo početi s tem izobraževanjem. Dr. Krajnc je zbrane spodbujala: »Samo ne popustiti!«.

Zveza delavskih univerz Slovenije je za minuli ponedeljek sklicala vse svoje članice: nekaj nad 40 jih je nekoč bilo, zdaj jih je prišlo 28. drugim očtino ni več za to, da bi bile v svoji nekdanji zvezi. Te, ki so prišle, so sklenile delovati naprej po svoji zvezi, obnoviti razpadle organe z novimi ljudmi, obdržati tudi svoj sedež in strokovnega človeka v njem (zdaj namreč razpada tudi to).

JANKO SVETINA

OB DNEVU PEDAGOŠKE AKADEMIJE V LJUBLJANI

Prenovljen študij za učitelje?

Dan Pedagoške akademije v Ljubljani so lanskega 19. decembra oznamovali s temeljitimi razpravami o posodabljanju visokošolskih programov za izobraževanje učiteljev razrednega pouka, defektologov, vzgojiteljev ter učiteljev likovne pedagogike, matematike, fizike, biolo-

gije, kemije, gospodinjstva in tehnične vzgoje. Spremenjena šolska zakonodaja, ki prinaša kar precej novosti, bo vplivala tudi na univerzitetno izobraževanje: financiranje bo drugače urejeno in tudi obseg organiziranih oblik dela za študente (programov) bo manjši – namesto prej-

nih 900 ur na leto jih predvidevajo 750, to je 25 na teden (prej 30).

Na Pedagoški akademiji v Ljubljani želijo ob teh formalnih zahtevah po drugačnih visokošolskih programih izpeljati tudi nekatere vsebinske spremembe, ki bi obogatile tamkajšnje izobraževanje. Po dopoldanskih oddelčnih razpravah so se delavci in študentje Pedagoške akademije zbrali v omizju z naslovom Za univerzitetno izobraževanje učiteljev, ki so se ga udeležili tudi gostje drugih fakultet in šol, predstavniki Zavoda RS za šolstvo, Republiškega sekretariata za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Univerze in drugi. Na Pedagoški akademiji želijo prenoviti študij tako, da ne bo več toliko učenja iz zapiskov in skript, temveč več kritičnega branja in primerjanja. Namesto poslušanja predavanj naj bi bilo več razprav, želijo pa si tudi manj obveznega in več

izbirnega študija in večje možnosti za raziskovanje. Usposabljanje bi radi učitelje z dovolj splošno izobrazbo in s temeljitim didaktičnim znanjem, ki si bodo praktične izkušnje nabirali že od prvega letnika študija. Študentje opozorili še na premalo zahtevnost in premalo strokovne diplomatske naloge – te naj bi bile v prihodnje interdisciplinarne in javni želijo pa tudi boljše možnosti za podiplomski študij.

Ugotavljali so, da je bilo do danjšnjega izobraževanja učiteljev pri nas na obrobju univerzitetnega zanimanja. Oznamovano bilo kot intelektualno nezahtevno, nasičeno s prakticizmom in zato pogosto kritizirano – morda tudi zato, ker je Pedagoška akademija najmlajša med visokimi šolami Univerze v Ljubljani in zaradi nekdanje podobe te šole (mnogi ne znajo razlike z današnjo)?

L. J.L.

Učitelj mora ohraniti strokovno samostojnost

Seminar za učitelje družboslovja: Religija in nereligija v socialističnih in postsocialističnih družbah

Učitelji družboslovja v srednjih šolah so se v torek, 18. decembra 1990 na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo spet udeležili seminarja kot ene izmed mnogih sestavin njihovega programa permanentnega izobraževanja in strokovnega spopolnjevanja. Tokrat je bila na vrsti religija. Govor je bil o njeni vlogi v socialističnih in postsocialističnih družbah. Zelo velika udeležba in zavzeta razmišljanja o religiozni tematiki so potrdila, da so imeli sestavljenci programa permanentnega izobraževanja prav, ko so uvrstili to tematiko na dnevni red. Vpeljevanje pluralizma v šolo namreč zahteva, da se učitelj globlje seznani s tovrstno tematiko.

Program seminarja je zajel obravnavo dveh velikih sklopov vsebin. Prvega, z naslovom Šola in religija, je udeležencem predstavil prof. dr. Marko Kerševan, o drugem, naslovljenem Kritična analiza statusa religije v naši družbi, pa je spregovoril prof. dr. Zdenko Roter. Oba sta za udeležence tudi pripravila gradivo, ki ga bodo le-ti lahko uporabili kot pripomoček za bolj kakovosten pedagoški proces.

Prof. dr. Marko Kerševan je govoril o tem, kakšna je vloga religije v Evropi. To je dobro vedeti zato, da ne bi prenašali prehitrih in preveč posplošenih mnenj o religioznem pojavu, ali pa ostali docela brez njih in se tako slepo prepuščali toku.

Glede urejanja religioznih vprašanj je pri posameznih državah v Evropi mogoče zaznati razlike. Ali, denimo, mogoče je zaznati obstoj štirih skupin: za prvo je značilen obstoj Cerkve v politiki, za drugo obstoj verojaka kot šolskega predmeta, za tretjo načelo ločitve Cerkve od države, četrto pa bi lahko opredelili kot »naš pluralizem in Evropa«. V tej zvezi je dr. Kerševan tudi opozoril na zelo pomembno dejstvo: s Slovenijo ne živimo samo Slovenci, in če smo po čem že na zunaj vidno zahodno- in srednjeevropski, smo po tem, da smo tudi mi priseljena dežela za ljudi drugih narodov, kultur in religij. Kljub temu nas kakršnakoli gojena

ksenofobičnost ne bo približala, marveč oddaljevala od tega prostora.

Prof. dr. Zdenko Roter pa opozoril, da je družbeni status religije pred novo preskušnjo. V družbenih vlogah religije nastajajo preobrti. Religija je s razmeroma samostojnim družbenim pojavom, ki ima svoje razvojne zakonitosti. Seveda ne vpliva le na religiozni družbeni pojav, temveč tudi nasprotno. Dr. Roter je udeležencem spregovoril o ključnih določilnih statusa religije realsocialističnih družb. Ali, denimo o nekaterih temeljnih značilnostih družbene položaja religioznost verujočih v teh družbah. Poznavanje bistvenih določilnic statusa religije realsocialističnih družb pomembno zaradi napovedi kakšne možnosti imajo religije v prihodnje.

Vsekakor je treba ugotoviti, poudaril, da identificirani realsocialistični model ni nikoli v katikoli od dežel deloval popolnoma optimalno v vseh časovnih fazah dogajanja. V tem trenutku nastala v družbeni stvarnosti realsocialističnih dežel huda, celostna, strukturalna in popolnoma družbena kriza »dolgega vala«. Udeležencem je tudi predstavil nekatere zanimive izsledke raziskav javnega mnenja o položaju verujočih ljudi v naši družbi, o stališčih in vrednotah anketirane srednješolske mladine in t.

In katera vprašanja so predstavili (obeh) vsebinskih sklopov vznemirjala udeležence. Strnili so jih takole: kakšne (bi bile) možnosti umestitve znaja o religijah v pedagoški proces zdajšnjih učnih predmetov? Kako bi se lotili didaktične izpeljave te vsebine? Kakšna je vloga učitelja pri prenašanju znaja o religijah? Kakšna je (lahko) vloga učbenika pri tem? In tako naprej.

Udeleženci so menili, da tudi v prihodnje moral učitelj družboslovja, ne glede na rešitve vprašanj, ohraniti svojo strokovno samostojnost. To pomeni, da se mora te samostojnosti vedati, četudi dela v spremenjeni šoli.

ALOJZIJA ŽIDAN

SLOVENSKO DRUŠTVO PEDAGOGOV, DRUŠTVO PSIHOLOGOV SLOVENIJE, ZVEZA DRUŠTEV SOCIALNIH DELAVCEV SLOVENIJE, SEKCIJA ZA ŠOLSKO PEDAGOGIKO SLOVENIJE IN PEDAGOŠKA FAKULTETA MARIBOR

organizirajo posvet

POLOŽAJ IN PERSPEKTIVA ŠOLSKEGA SVETOVALNEGA DELA
Pedagoška fakulteta Maribor
14. in 15. marec 1991

Da bi na posvetu čim bolj osvetlili razvoj in stanje in nakazali prihodnost šolskega svetovalnega dela ter razkrili in razjasnili aktualna vprašanja, smo pripravili tole vsebinsko zasnovno posveta:

- I. Vsebine dela šolskih svetovalnih delavcev
- II. Šolsko svetovalno delo v Sloveniji, Jugoslaviji in tujini
- III. Konceptualizacija šolskega svetovalnega dela v prihodnosti
- IV. Izobraževanje šolskih svetovalnih delavcev
- V. Odnos med šolsko svetovalno službo in institucijami zunaj šole

Za sodelovanje z referatom so se že odločili Janez Bečaj, dr. Gabi Čačinovič-Vogrincič, Jelka Binder-Dornik, Ana Gračar, dr. Josip Janković, dr. Norbert Jaušovec, dr. Anica Kos-Mikuš, dr. Martin Kramar, dr. Milan Martinović, Vladimir Milekšič, dr. Metod Resman, Bernard Stritih, Anica Uranjek, Herman Vernik, Janez Zalaznik.

Sodelujte na posvetu tudi vi, kolege in kolegi šolski svetovalni delavci, učitelji in vodstveni delavci šol in drugih institucij! Načrtujemo naše nadaljnje delo skupaj in tako prispevajmo k razvoju šole in celotnega šolskega sistema.

Prijavnice za posvet vam bomo poslali na institucije do sredine januarja 1991. Informacije lahko dobite tudi na naslovu:

Tanja Bežić, Srednja kovinarska, strojna in metalurška šola Maribor, Smetanova 18, Maribor, telefon (062) 20-961.

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – izhaja štirinajstrednevno med šolskim letom.

Časopisni svet: Vladimir Tkalec, predsednik, Milica Antič-Gaber, Justa Kavšek, Zdenko Kodolja, Janez Sušnik, Slava Šarč, Marjica Velikonja, Iztok Vilič, Jože Zlahtič.

Direktor: Stanko Šimenc.

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1990 znaša 200 din za posameznike in 400 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 140 din na leto. Posamezna številka stane 10 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica, ISSN 0033-1643. Po mnenju Republiškega sekretariata za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).

prosvetni
delavec

Črne napovedi niso utemeljene

Najznačilnejši poudarki iz območnih razprav o Osnutku zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja

Delovna skupina, ki je v Republiškem sekretariatu za šolstvo in visokošolsko izobraževanje pripravila gradivo - to je Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije določil kot osnutek zakona in ga poslal slovenskemu parlamentu v nadaljnji postopek - je predlagala ministru, prof. dr. Petru Pircu, naj kljub časovni stiski organizira območne posvete (Ljubljana, Celje, Kranj in Novo mesto - torej devet) z zastopniki vrstev, ki jih bodo vključili v delovne skupine, ki bodo pripravile predloge za zakon.

Vzrok: slovensko šolsko »podjetje« je tako specifično, v njem je tako velik intelektualni potencial, da bi bilo neodpušljivo, če ne bi imeli potrdili predlaganih zakonskih rešitev, če ga ne bi poprosili za delovanje in predvsem: če ga ne bi spodbudili k oblikovanju boljših, ustrežnejših rešitev.

Vodil sem drugo skupino, zato sem si iz prve pridobil potrebne informacije. Na posvete je prišlo veliko povabljenih, marsikje so bili prostori pretesni. Iz tega se da ni mogoče oblikovati kakih konkretnih sklepov, očitno pa je, da zahteva udeležencev po informacijah. Ponekod (Ljubljana, Novo mesto) so posamezniki posveta dovolj razglasil, da zgrehe, ker niso dobili npr. natančnih informacij o tem, kakšen bo nacionalni program, kaj se ni pričeto proračun itn. »Ruga mi je, ki se mi je porodila ob teh svetih nakazih, da bi bilo bolje, produktivnejše, če bi posvete organizirali za manjše skupine. Žal zaradi pomanjkanja prostora to ni bilo mogoče. Nekoliko olajšuje vest dejstvo, da je na to temo veliko posvetov, da je bila naša pobuda, naj bi se v januarja poslejše pisne primere in predloge, ugodno sprejela.

Na kakšen je bil vsebinski odziv? Na večini posvetov zelo različen. Razprave so trajale po dve uri in več. Priznava, da ni bilo marsikaj, kar je bilo napačno, oteženo s prevelikim načinom razmišljanja, prevelikim z učiteljsko vsebinsko in avtoritativnostjo, preveliko nestrpnostjo in različnimi mnenji, da razpravljalci ne poznajo celotnega gradiva, z obliko, da je pravi čas za našo rešitev nekaterih starih težav - tudi s sindikalnim opozarjanjem in znanjem. Toda, spodnja je bila predvsem tista prava, v kateri udeleženci niso bili prizanesljivi in so odločno pretehtali vsak člen, vsako rešitev, vendar s skupno misli: če jim kaj ni bilo všeč, in marsikaj jim ni bilo, so predlagali drugačne, marsikaj boljše rešitve. In to je bila tista prava, ki smo jo predlagatelji vedno pričakovali in želeli.

Ugotovitve in poudarki iz razprav?

Nameravam uporabljati podatkov, lahko pa zapišem, da

RAZPRAVA VZGOJA V GIMNAZIJI

upoštevati je treba strokovno mnenje

Šolskem letu 1990/91 je po sklepu Strokovnega sveta Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje, z dne 26. 1. 1990, vpeljan slovenske srednje šole enovit splošnoizobraževalni program Gimnazija.

Predmetnik je bil potrjen 14. junija 1990 za naravoslovno-matematično, klasično humanistično, jezikovno, družboslovno-kulturno, pedagoško in športno skupino izbirnih predmetov.

Ravnatelji so prejeli navodila za uresničevanje učnih načrtov v 1. letniku. Za predmet zdravstvena vzgoja so dobili učni načrt, katalog in navodila (18. 6. 1990).

Ugotovitve, ki so se izoblikovale ob pogovorih na informativnih in obiskih pri gorenjskih ravnateljih gimnazij septembra, so pokazale, da so navodila glede zdravstvene vzgoje nejasna, predložitelj. Zato so si jih razlagali vsak po svoje, tudi tako, da zdravstvene vzgoje ni v obveznem delu gimnazijskega programa. Ker pa se tudi na drugih gimnazijah Slovenije mnenja sodelavcev za zdravstveno vzgojo razlikujejo dosti, naj znova razmislimo gimnazijski predmet.

Zdravstvena vzgoja spada v obvezni del programa med obvezne vsebine, ki jih mora vsak učnik obvladati do dokončanja

šolskega leta, ker prehitro popuščamo, se premalo trudimo za drugačen položaj šolstva. Navedeni pogledi, gotovo tudi zaradi tega, ker je bilo šolstvo v preteklosti pogosto opeharjeno, noče priznati resničnih gmotnih razmer v družbi. Sicer pa, če bi bilo mogoče slovensko šolstvo rešiti po tej poti, bi bilo to opravljeno hitro in preprosto. Resnici na ljubo so zadeve veliko bolj zapletene in usodne. Gotovo pa je, da bo treba mnoga opozorila in predloge temeljito preučiti pri oblikovanju predloga zakona.

Večino je zanimalo, kakšen bo učiteljev položaj, kakšna bo njegova učna obveznost, kolikšna brezpravnost, ker se samoupravljanje umika iz šol in bo plačal država ter bo o vsem odločal ravnatelj. Namenoma navajam skrajnosti. Marsikaj iz teh razprav je mogoče razumeti, tudi če odmislimo tisti del »samoupravljanja« v učiteljskih zbiorih, ki smo ga uresničevali ob delitvi osebnih dohodkov itn. Nekoliko preseneča bolešno opozarjanje na učno obveznost, ki ne upošteva obremenitev, večjih od naših. Glede učiteljeve brezpravnosti pa menim, da je bo konec, če se bodo sindikalno smotno in uspešno organizirali. Menim tudi, da se mora učiteljev položaj v učno-vzgojnem delu, ki sicer ni vsebina tega zakona, bistveno spremeniti tako, da bo učitelj bolj strokovno samostojen in odgovoren.

Razpravljalci so poudarjali, da bi moral vso prenovljeno šolsko zakonodajo obravnavati parlament. Pobuda je razumljiva, vendar neuresničljiva. Tudi če bi zmogli vse to narediti, je treba opozoriti, da niso rešena nekatera strokovna in politična vprašanja. Na primer, koliko bo trajala osnovna šola? Poleg tega ne bi smeli pozabiti, da se pripravljajo nova ustava, ki bo zahtevala usklajenost celotne zakonodaje.

Victor Mira: Tri ptice, 1984

Sicer pa se ta zahteva po celotnosti zakonodaje na neki način uresničuje: zakon o zavodih in naš šolski zakon sta tesno povezana in pomenita tisto najnovejšo za postavitev temeljev novega sistema družbenega upravljanja v vzgoji in izobraževanju. Naš zakon odpravlja tudi bistvene ovire za delovanje celotnega sistema in posamezne šole.

Menim, in to mnenje sem si v marsičem potrdil na območnih posvetih, da niso utemeljene črne napovedi, da se z zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja obetava slovenskemu šolstvu podpiranje, zatiranje inventivnosti, avtoritarno ravnanje in brezpravnost učiteljev. Bistveni cilj tega zakona je prav nasproten. O šoli se ni mogoče več dogovarjati in sporazumevati po starem. Parlament kot najvišji organ slovenske države bo odločal o nacionalnem programu in o tem, kolikšen del bomo poravnali iz javnih financ. Ravnanje, ki bo hotelo biti uspešno, ne bo smelo biti formalno, temveč strokovno avtoritativno, sicer pa usklajeno z učiteljskim zborom in s tistim delom staršev, ki hočejo kakovostno in človeško šolo. Prepričan sem, navedeni zakon pa je na tej poti šele začetek, da je treba celotno šolsko zakonodajo toliko spremeniti, da bo upoštevala resničnega učena in dijaka, in ne nekega umišljenega povprečnega, ter brez nasilja omogočila vsakemu doseči cilj v skladu z njegovimi sposobnostmi in nagnjenji, pripomaga k bolj zavzetemu sodelovanju staršev in upoštevanju dijaške skupnosti; učitelju, ravnatelju in drugim strokovnim delavcem pa zagotovila, da se bodo ukvarjali s tistimi zadevami, za katere so v resnici usposobljeni in odgovorni.

STANE ČEHOVIN

Bo lik jeperškega učitelja uzakonjen?

Ko od predlagalca novega Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja zahteva določna pojasnila, se izkaže, da je marsikaj nedorečeno, še več pa prepuščeno drugim zakonom, tako da te enkrat usmerjajo k Zakonu o delovnih razmerjih, drugič k starim šolskim zakonom (ti so le delno razveljavljeni), nato k zakonu o zavodih, pa h kolektivnim pogodbam, nazadnje pa se izkaže, da se večina tega šele pripravlja in da ne poznaš niti trenutno aktualnih različnih teh zakonskih osnutkov, predlogov idr.

Eno pa je jasno: učitelj v vsej zgodovini slovenskega šolstva še ni bil v takšnem položaju, v kakršnega ga postavlja novi šolski zakon. In kot smo slišali na različnih javnih obravnavah, predlagatelj meni, da je prav takšen položaj najpomembnejša opredelitev, in pri tej tudi vztraja.

Za kaj gre?

Ravnatelj šole ima poleg vseh drugih širokih pooblastil pravico, da pripravi sistemizacijo delovnih mest šole (7. člen), ki vsebuje tudi pogoje za zasedbo delovnih mest (15. člen), imenuje predstojnike notranjih organizacijskih enot (14. člen), odloča o delu, daljšem od polnega delovnega časa (18. člen), prerazporeja delavce (19. člen), sklepa pogodbe o delu z zunanjimi izvajalci (19. člen) itn. Povsod so pripisani lepotni dodatki, da se mora ravnati po zakonskih predpisih (ki se spreminjajo), vendar je očitno, da si ravnatelj lahko prilagodi svoj zavod tako, kot se mu zdi najpomembnejše. Temu sta dodani tudi dve ključni pooblastili:

- da »odloča o pravicah, dolžnostih in ugovorih delavca iz delovnega razmerja« (7. člen)

- ter »opravi izbiro med kandidati za zasedbo delovnega razmerja« (15. člen).

Ravnatelj bo torej učitelja nastavljal, odpuščal, premeščal, ga disciplinsko kaznoval (to zajema tudi suspenz), odločal o njegovem napredovanju (to predvideva predlog pravilnika o napredovanju), skratka, povsem samostojno bo delil pravico v svojem zavodu.

Tolikšnih pooblastil nima en sam človek v nobenem sistemu. Celotno vlogo nima komandant tolikšnih pristojnosti. Kjer je demokracija na oblasti, odločajo o teh ključnih vprašanjih sveti ali komisije. Tudi v zasebnih šolah o tem ne odloča ravnatelj sam niti lastnik šole, saj bi bil zavod, ki bi dopuščal takšne zlorabe, ob ugled. To pa se lahko zgodi, če je vse v rokah, enega samega človeka in so od tega usodno odvisni vsi delavci zavoda. V državnih zavodih demokratičnih držav je to prepuščeno strokovni komisiji, ki jo imenuje ministrstvo, pri nas pa smo izumili izvirno rešitev. Ni kaj, v vzgoji in izobraževanju bodo uspešni le tisti uslužbenci, ki bodo pokorni ravnatelju. In v takšen primer stisnjeni visokošolsko izobraženi strokovnjak, ki je svoje znanje prej dokazal z diplomo, s strokovnim izpitom, katerega delo je povsem javno, tako pokorno ukrivljen učitelj naj vodi takšen proces, kot je vzgoja in izobraževanje mladih ljudi! Kako naj uresničuje vse, kar od njega zahtevajo sodobna strokovna spoznanja, ki postavljajo kot imperativ predvsem človeške odnose? Ali ne bo naš vzgojitelj, učitelj, profesor najbolj podoben jeperškemu učitelju, Martinu Kachu, pa ne bo segel niti do gležnjev, kajti cesar je pred imenovanjem le upošteval mnenje strokovnih krogov, ne pa glas enega samega človeka.

Značilno je, da je predlagatelj zakona predvideval drugostopenjski organ, ki odloča o pritožbah učencev (9., 10., 11. člen); tudi staršem dopušča, da vplivajo na delo šole, le učitelj je tako zelo podrejen samo ravnatelju.

Logika Gogoljevega Revizorja sega v predlogu zakona dosledno na vsa področja: tudi ravnatelj je usodno vezan na ustanovitelja, to je na organe oblasti; ti ga lahko na hitro odstavijo, vendar o njem le ne odloča en sam človek, temveč demokratično izvoljen organ ali njegov pooblaščenec.

In tako je krog sklenjen. Hierarhična lestvica je skrbno izdelana in vsi so podrejeni predpostavljenemu in nadrejeni podrejenim. Na zadnjem klinu je učitelj, ki naj naloge šole uresničuje, na njem »stoji in pada vsaka šola«, kot nam lepo pripovedujejo predlagatelji zakona. Za vsak primer ima ta zadnji med zadnjimi nad seboj poleg ravnatelja še inšpekcijo, predstojnike, znanje svojih učencev (ki pa ga bodo preverjali od zunaj), standarde in normative (na katere ne more vplivati in jih mimo njega sprejema oblast) pa še klube staršev, vzgojne posvetovalnice...

Ta stališča zakona in vprašanja v zvezi z učiteljevim položajem so bila predlagatelju predložena domala na vsakem območnem posvetu o osnutku zakona. Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije jih je poleg drugih pripomb povedal ministru na svoji skupščini 12. decembra, potem ko so bile le-te obdelane s pomočjo strokovnih sodelavcev sindikata, pa poslal ministru tudi pismeno.

Za zdaj argumenti niso bili spodbiti; ali bodo upoštevani in do kod segajo meje demokracije v demokratični družbi, pa bomo šele videli.

ZOLTAN JAN

Staršem več besede!

Ob obravnavi Osnutka zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja je odbor Zveze družin pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije predlagal, da bi moral zakon bolj določno opredeliti tudi vpliv staršev na oblikovanje šolskega sistema. Posebej naj bi bilo opisano, kako naj se starši organizirajo, da bodo lahko zastopali koristi otrok in uveljavljali mnenja o vprašanjih, ki zadevajo otroka v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Pravica in dolžnost staršev je, da skrbijo za čim boljši otrokov razvoj. To njihovo obveznost določa tudi Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, ki pravi, da morajo ukrepati tako, kot bo za otroka najboljše in naj-

koristnejše, država pa naj jim omogoči, da bodo lahko sodelovali in vplivali na vzgojo in izobraževanje.

V tem dokumentu je tudi zapisano, da morajo biti otrokove koristi vodilo pri vseh dejavnostih, povezanih z njimi.

Naša država je Konvencijo podpisala, to pa pomeni, da je njena določila treba upoštevati.

Ob tem ne smemo pozabiti, da morajo imeti starši kot plačevalci davkov možnost, da uveljavljajo koristi otrok znotraj tako imenovanih izobraževalnih zavodov. Zato naj jim zakon omogoči, da se organizirajo, delujejo neodvisno od šolskih oblasti in vplivajo na določitev sveta zavoda.

IRENA MOREL

doma drugje

ANGLIJA

Ko staro dogmo zamenja nova

Angleški šolski inšpektorji ugotavljajo, da je kar trideset odstotkov tamkajšnjih učnih ur »slabih«. Zato je tem bolj pomembno, kakšni bodo učitelji, ki se šele pripravljajo na ta poklic. Ena od pedagoških ustanov, od koder prihaja razmeroma veliko novih osnovnošolskih učiteljev, je Roehampton Institute v Londonu. Študij v njej temelji na otroku kot središču izobraževalnega procesa, vendar pa čedalje glasneje poudarjajo, da je prav ta metoda kriva za vse nižjo raven osnovnošolske izobrazbe. Britanski tednik *The Guardian* je 4. decembra 1990 objavil izčrpen komentar ob obisku v Roehamptonu. Komentar objavljamo v povzetku.

Šestnajst študentov prvega letnika se pripravljajo na celodnevni seminar o zgodnjem otrokovem razvoju. Dekle in fant razpravljata o učiteljevi vlogi: »Ko nadrejeni nekaj povedo, jim verjamem, četudi nimajo prav,« reče fant. Dekle se strinja: »Kot pri odnosu med učiteljem in učenecem. Otroci si mislijo: Dobro, ti si glavni, ti že veš, kaj govoriš.«

Takšne pripombe kažejo, da so po dobrem mesecu študija že začeli sprejemati sporočilo, ki jim ga bodo v Roehamptonu vztrajno vbrljali v glavo naslednja štiri leta. Otrokom ne smemo ukazovati, kaj naj delajo, ampak jih opogumljati, da se sami (na)učijo. Njihov mentor Graham Welch, pomočnik predstojnika oddelka za izobraževanje, jim pripoveduje, da je igra ključ do učenja. »Zavedati se morate, da se vsi, tudi tako veliki otroci, kot smo mi, učimo skozi igro.« Takšno mnenje je vse bolj razširjeno v teoriji, pa tudi v praksi. Izvira iz prepričanja, da se otroci učijo v svojem posebnem ritmu in glede na raven razumevanja, ta pa je pri vsakem drugačna. Tradicionalni model učitelja, ki uči frontalno, ni več primeren, saj bi bila učna ura za nekatere učence preveč preprosta, za druge pa prezahtevna.

Na Roehamptonu pravijo, da je bolj demokratično in primernejše, da začnemo na ravni razumevanja vsakega otroka posebej in gradimo od tam naprej. Otrokom naj bi bil delno prepuščen tudi nadzor nad tem, kako prebije čas v šoli. Povedano drugače: imeli naj bi pravico do »pogajanj« o izbiri predmetov.

»Zamisli o takšnih pogajanjih izhaja iz pojma demokracije,« trdi Graham Welch. »Dokazano je, da so že triletniki bolje motivirani, če lahko sodelujejo o tem, kako bo organiziran njihov dan.«

Tradicionalisti pa tudi mnogi starši se seveda zgražajo ob misli, da bi se triletniki smeli pogajati o svojem urniku kot sindikati za plačo. Za študente prvega letnika pa je zamisel izredno privlačna. Navsezadnje se še predobro spominjajo svojih natrpanih urnikov, učenja na pamet, kopice testov.

Nekateri študentje so razpeti med metodo, po kateri so se učili sami, in napredno roehamptonsko: »Teoretično se že lepo sliši, v praksi pa se ne obnese. Saj ne moreš individualno učiti trideset otrok. Ampak če bi bila jaz učiteljica, bi dovolila otrokom, da se sami odločijo, kaj hočejo...« Neki devetnajstletni študent je v prejšnjem mesecu preživljal en dan na teden na neki osnovni šoli, kjer je otrok v središču učnega procesa. »Kar sem bil tam, še niso imeli ure matematike. Najprej me je to pretreslo, potem pa sem spoznal, da se otroci ukvarjajo z mnogimi drugimi dejavnostmi, in to se mi zdi dobro.«

Med študenti četrtega letnika ni več takšnih pomislekov. Dvornjivci so preselili na druga področja, preostali pa so se dvomi razpršili ob nenehnem ponavljanju takihle stališč: »Otrokom hočemo olajšati učenje. – Ta model izobraževanja naj bi omogočil otrokom, da nadzirajo svoje uče-

nje. – Ne smete potegniti meje med učenjem in delom. Namesto da rečete: »Končali ste delo, zdaj se lahko igrate,« bi morali reči: »Končali ste izobraževalne dejavnosti, ki sem vam jih naložil, zdaj pa si lahko izberete kako izobraževalno dejavnost sami.«

Več kot polovica učiteljev, ki se niso strinjali s takšnimi metodami, je zapustila šolo. Nadomestili so jih seveda takšni, ki jih popolnoma zagovarjajo. »Imamo svoj etos,« pravi Graham Welch.

Ta je močan in tako prežema vso ustanovo, kot bi bila otok sredi oceana, kjer poslušajo samo slavošpeve svojim metodam. Mentorji sicer trdijo, da želijo spodbuditi študente h kritičnemu razmišljanju, a ob vprašanju, kako poučevati, se to konča. »Sunday Times kritizira enega od naših učiteljev, ki je dejal, naj bi bilo branje zabava,« je povedal Graham Welch svojemu prvemu letniku. »Ali naj bi bilo branje zabavno?« »Jasno,« odgovarjajo študentje. »Potemtakem Sunday Times verjetno nima prav.« Konec razpravljanja.

In vendar je k tej metodi potreben kritičen komentar. Pogosto se odpira vprašanje o vlogi učitelja in njegovega odnosa do učencev. Poleg tega kritika razgiba ozračje. Namesto živahnega dialoga in sinteze med starim in novim pa je staro dogmo, ki temelji na delu s tablo in kredo, zamenjala nova, s pogajanjem o izbiri predmetov in učenju z igro. V starem sistemu je imel osrednjo vlogo učitelj, v novem jo ima učenec. Stari sistem je zanemarjal potrebe manj sposobnih otrok, pri novem je nevarnost, da bodo otrokom pri njihovi nevednosti gledali skozi prste.

»Večina študentov je zadovoljna s svojim študijem: Tu nisimo zato, da bi se intelektualno naprezali, temveč zato, da bi znali določiti otrokovo raven in ga spodbuditi k učenju.« Nekateri pa vendarle skrbijo, ker se zavedajo, kako pomankljivo je njihovo znanje; spet drugim ni všeč, da z vsem tem igranjem pravzaprav tudi njih obravnavajo kot otroke.

Na inštitutu priznavajo, da študij res ni zmeraj na ustreznih ravni, vendar pravijo, da je za to kriv britanski učni načrt. Ta je tako natrpan, da ni mogoče dovolj temeljito obdelati vseh predmetov. To nameravajo v prihodnjem študijskem letu popraviti tako, da bodo študentje preživeli četrtno časa pri študiju angleščine, matematike in naravoslovij, kar je ved na svoji intelektualni ravni. Toda ur o poučevanju, pri katerem je otrok v središču izobraževalnega procesa, bo ostalo prav toliko kot prej, torej polovica vsega programa; tista četrtna bo šla na račun posebej izbranega teoretičnega predmeta.

Predavatelji teh predmetov se zgražajo nad takšno odločitvijo inštituta: »Že zdaj imamo študente, ki so le napol pismeni. Zdaj pa naj bi ljudem, ki bodo učili prihodnje rodove, še omejili študij na akademski ravni! Ti ljudje ne morejo poučevati, saj sploh nimajo izobrazbe.«

JANA CEDILNIK

NA OBISKU V AMERIŠKIH ŠOLAH

Kako deluje zdajšnji ameriški vzgojno-izobraževalni sistem

Več kot 40 milijonov mladih Američanov vstopa vsako leto skozi vrata skoraj milijon osnovnih in srednjih šol v ZDA, 85 odstotkov teh šol je državnih, 15 odstotkov pa zasebnih. Omejila se bom le na opis državnih šol. Ena bistvenih značilnosti ameriškega šolskega sistema je decentralizacija. Zakaj? V Deklaraciji o neodvisnosti iz leta 1776, ki je postavila temelje državne ureditve, ni omenjena vloga federacije pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnega sistema. Tako je vsa odgovornost za mladi rod že od vsega začetka ameriške neodvisnosti prepuščena državnim in lokalnim oblastem. Torej ne moremo govoriti o ameriškem šolskem sistemu, temveč o 50-tih šolskih sistemih. V 50-tih državah ZDA je približno 15.500 popolnoma samostojnih šolskih okolišev. To je sicer visoka številka, toda še leta 1940 je bilo kar 117.108 takih okolišev. Odgovornost federacije za sistem vzgoje in izobraževanja je majhna, prav tako majhen je njen denarni prispevek za to dejavnost, le 6 odstotkov. Federacija skrbi predvsem za pravilno zakonitost šolskega sistema, subvencionira pa tudi programe izrednega nacionalnega pomena, kot je npr. boj proti aidsu, države same pa oblikujejo splošne cilje vzgoje in izobraževanja ter določajo npr. začetek in trajanje obveznega šolanja, trajanje šolskega leta, minimalne standarde za izobrazbo učiteljev, temeljni kurikulum, pripravljajo seznam ustreznih učbenikov, predlagajo pogoje za pridobitev diplome srednje šole... Dopolnjevanje učnih programov in izbira učbenikov pa sta v rokah lokalnih oblasti, celo samih šol. Te so odgovorne za nadrobno oblikovanje učnih načrtov, za dokončno sestavo predmetnika, za izbiro učiteljev ter za nadzor nad njihovim delom. V sklad za izobraževanje prispeva država 50 odstotkov denarja, lokalne oblasti pa 44.

Kaj se uči ameriška mladina

Za otroke se navadno začne formalno izobraževanje že z vstopom v vrtec, vanj pridejo stari štiri leta ali pet. Za predšolsko izobraževanje sta značilna predvsem prožnost in tesno povezovanje z domom in starši. Cilj vzgoje v tem obdobju je dati otroku dobro podlago za nadaljnje obvezno šolanje, razviti je torej treba samostojnost, samozavest in delovne navade. Delo in igra se nenehoma prepletata.

Naloga osnovne šole je razvijati splošno intelektualno in socialno rast otroka v starosti 6 do 12 ali 14 let. Celotno obvezno izobraževanje označujejo v ameriškem sistemu z znano kratico K-12, to pomeni izobraževanje od vrta (Kindergarten) do 12. razreda. (OŠ = K-6 ali K-8). Osnovna šola sicer nima natančno določenega enotnega predmetnika, vendar je osnovni predmetnik vseeno precej enoten v vseh državah: praviloma zajema tele predmete: angleški jezik (= materni jezik); predmet se imenuje tudi »language arts« in obsega branje, slovnico, kompozicijo, literaturo; pisanje kot spretnost (penmanship); naravoslovje; družboslovje; glasbo; likovno vzgojo; telesno vzgojo in v vedno večjem številu še računalništvo.

Šola mnogih glasov

Na našem potovanju smo si ogledali osnovno šolo Hans Christian Andersen v mestu Minnesoti, država Minneapolis. Država ima enega najbolj razvitih šolskih sistemov v ZDA. Že na zavodu za šolstvo v Minnesoti me je presenetilo gradivo, iz katerega je bilo mogoče razbrati, da ponujajo lokalne oblasti ne le program, temveč več različnih osnovnošolskih programov, npr. osnovni program K-6, primerljiv z našim tradicionalnim šolskim sistemom; sodobni program K-6 (razširja temeljno znanje); odprta šola K-8 (poudarja razvijanje »samostojnosti učencev, odgovornost za učenje, razvijanje samozavesti, individualnosti, sproščenosti); ameriško-indijanski program; mednarodni umetniški center K-8 (poudarek na kulturi, glasbeni, plesni in gledališki umetnosti); center za matematiko/tehnologijo K-6...

Šola H. C. Andersen se imenuje School of Many Voices – šola mnogih glasov. V šoli so namreč zbrani otroci različnih etničnih skupin. Afro-Američani (20%), ameriški Indijanci (35%), Američani španskega in azijskega izvora (5%) in Američani evropskega rodu (40%).

Cilj šole je razvijanje sporazumevanja in spoštovanje drugih kultur in drugačnosti. Sami prostori pričajo o doseženih ciljih; napis: vsi se smejimo v istem jeziku, tu je indijanski šotor, tam čudovita afriška umetnost... Šola razvija kar tri programe: sodobni, ameriško-indijanski program in odprto šolo. Nadvse prijetno uro sem preživela v odprti šoli, ki je ne omejujejo zidovi, ne v pravem ne v prenesenem pomenu.

Elitna Edina

Še eno šolo smo obiskali v Minnesoti, to je srednjo šolo Edina. S srednjo šolo mislim na t. i. »high school«, ki se navadno deli v »junior high school«: 7.-9. razred in »senior high school«: 10.-12. razred. V šoli Edina je 1418 učencev vpisanih v 10., 11. in 12. razred, uči jih 93 učiteljev. 82 odstotkov teh učiteljev ima magisterij oziroma doktorat. Obvezni predmet ali »courses«, kot jih imenujejo v Ameriki, so v šoli Edina: ameriška zgodovina: 10. razred (1 semester), 11. ali 12. razred (1 semester); zdravstvena vzgoja: 10. razred (1 semester); umetnost jezika: 10., 11. in 12. razred (skupaj 6 semestrov); telesna vzgoja: 10. razred (1 semester) in družboslovje: 12. razred (2 semestra).

Naj poudarim, da imajo v šoli pod predmetom umetnost jezika kar 27 podpredmetov (kompozicija, novinarstvo, kreativno pisanje, komunikacija, gledališče, film, mediji, interpretacija literature, literatura, humanistične vede, kot npr. ideali, heroji in družba..., kritično mišljenje, bralne spretnosti...). Za družboslovje je na voljo 11 podpredmetov (ameriška zgodovina, sodobni svet, ekonomija, svetovne kulture, sociologija, antropologija, evropska zgodovina, arheologija, mednarodne študije...); telesno in zdravstveno vzgojo 5 podpredmetov (zdravje, telesna vzgoja, aerobika, fitness I. in II.).

Ob obveznih predmetih vsak učenec izbere skoraj polovico predmetov še iz skupine izbirnih predmetov, kot so npr.: umetnost (9 podpredmetov), business (8 podpredmetov), tuji jeziki (kar 7 jih je – uče se jih pa po kabelski televiziji), ekonomika življenja (12 podpredmetov), industrijska tehnologija (17 podpredmetov), matematika (18 podpredmetov), glasba (5 podpredmetov)... Kar raznoliko, ali ne? Učenci izbirajo predmete po tem, kar jih zanima, zlasti pa glede na zahteve višjega in visokega izobraževanja. Poklicno usmerjanje je že od 7. razreda izredno razvita dejavnost na

vsaki šoli. Vsej tej bogati ponudbi na šoli Edina dodajmo še 4 zборе, 4 orkestre, gledališko skupino in razvejeno športno dejavnost: košarka, baseball, tek čez drn in strn, ameriški nogomet, soccer, golf, gimnastika, hokej, tek na smučeh, plavanje, sinhrono plavanje, tenis, atletika, odbojka, rokoborba...

Šola Edina je prav gotovo elitna šola, osipa skoraj ni. Če bi bile vse šole takšne, potem si ne bi vladne in strokovne ustanove tako krčevito prizadevale za reformo šolskega sistema. Res je, da je le 20 odstotkov »high school« na tako visoki ravni, kot je Edina, tretjina srednjih šol je izrazito neakovostnih po besedah ministrice za delo Elisabeth Dole (leta 1989) je ogromno število srednješolskih diplomantov »funkcionalno nepismenih«; to pomeni, da ne znajo napisati npr. prošnje za službo in ne seštetati preprostega računa v restavraciji. Vzrok, da se v ZDA pospešeno včlenjujejo v nacionalni program 2000, ni le v nizki ravni splošnega znanja, temveč tudi v velikem osipu (E. Dole: 25 odstotkov srednješolcev »odpade« pred diplomom). Vzroki osipa so predvsem: nosečnost, mamila, alkohol, brezbrzičnost staršev (otroci ceste), slab predmetnik, slabo poučevanje, prevelike šole, to da učenci niso obrav-

navani kot subjekti (učitelj ne kot pravi profesionalni preživelost standardnih testov, ki ne preverjajo resničnosti znanja. Vemo, da s dje zapomimo le 10 odstotkov tistega, kar le slišimo, ter 80 stotkov tistega, kar tudi preskusimo).

Vodilo šole Edina je:

● We care – We dare share.

● Radi imamo ljudi. Vemo se na potrebe in učencev, staršev, učitelje okolja. Vsako osebnost spjemo, do vsakega smo pravi in ga poskušamo razumeti.

● Vsakega učenca spojamo in izzivamo, da doseže likor največ zmore. Učitelj motivirata učenca tako, da ga prenehoma spodbuja k predku, vztrajnosti in uspehu.

● Vsi – učenci in učitelj, nec in učenec, učitelj in učenec, starši in otroci in okolje – radi sodelujemo pridobivanju znanja. Skupni delo spodbuja smisel za vanje pri reševanju problem veselje ob uspehih. Pri nost vidimo v sodelovanju in povsod.

NEVENKA SELIŠKAR

Oživljena japonska tradicija

Japonski študentje so znani po tem, da izredno dobro opravijo preskuse iz matematike in drugih predmetov. Več kot devetdeset odstotkov vpisanih jih konča visoko šolo. Nepismenosti v tej deželi skorajda ne poznajo.

Ko so Američani razmišljali o zavidi japonskih uspehih Japoncev, so ugotavljali, da imajo takšne uspehe, zaradi strogega šolskega sistema, v katerega so mladi Japonci vpreženi že od zibel. V resnici pa ni tako hudo. Prva leta izobraževanja v japonskih šolah so vse kaj drugega kot »vojaška«. Ozračje je prijetno, takšno, ki spodbuja. Učenci so sproščeni in živahni, čeprav so njihovi razredi prenapolnjeni s klopmi in stoli. Od vrta do tretjega razreda ne pridobivajo le akademskega znanja, poudarek je predvsem na socialni strani vzgoje in izobraževanja: otroke je treba naučiti, da so del skupine in da so zato lahko dobri državljanji in tudi – študentje.

»Delati z drugimi ni le sredstvo, s katerim se doseže mir v razredu, ampak je vrednota sama po sebi,« ugotavlja ameriška raziskovalka Merry White, avtorica Japonskega vzgojnega izziva.

Vaje iz življenja in skupnega sodelovanja rasejo iz japonske kulture. Že v vrtcu se otroci učijo dela v skupinah, kjer bistrejši pomagajo drugim. Otroci vedo, da lahko uspejo, če bodo vztrajali in trdo delali. Za japonske učitelje je značilna izjemna potrpežljivost. Otroke korakoma vodijo čez posamezne učne sklope in ravni.

»Za majhne napake se na otroke ne jezimo; raje jih pohvalimo za kaj drugega, kar so dobro opravili. S tem jih opogumljamo in spodbujamo. Tudi to je formula za uspeh,« pravi Yukio Ueda, Mita Elementary School v Tokiju.

Na eni od zadnjih dopoldanskih ur pouka na Uedini šoli so bili drugošolci zaposleni z umetniško nalogo: iz »cevi«, zviti iz časopisnega papirja, so postavljali »streho«. Delali so v manjših skupinah. Učitelja so poprosili za pomoč le, če je bilo potrebno, ves čas pa so se med seboj posvetovali in pogovarjali. V nekem drugem razredu so se ubadali z matematiko. Učitelj Maniko

Inoue je predlagal igro s škatlami, da bi vadili poštevanje. Kmalu po začetku igre je od dečkov predlagal neko spremenjena pravila, da bi igra še zanimivejša. Inoue je dovedno prislusnil dečkovim misli. Še druge učence je povabil, ali so za spremenjeno. Bili so navdušeni.

Čeprav je v prvih razredih liko igre in poteka pouk sčeno, pa učni predmeti niso nemarni. Japonsko mišstvo, ki skrbi za šolstvo, z standarde predmetnika in za vsako leto sproti. Po njih zahtevah naj bi bili tretje sposobni brati in pisati 508 menj (dva tisoč jih je treba nati za osnovno pisno spomevanje). Učitelji imajo dčasa za igro in vaje. Na Jaskem hodijo otroci v šolo 34na leto, mladi Američani p180.

Učenje pa ne poteka le skem razredu. Starši, še posmatere, so pri vzgoji in izobvanju zelo pomembne. Otroci v vrtec večinoma ne učijo števil, pa vendar jih več osemdeset odstotkov, prigredo v šolo, zna vsaj pribpisati in brati.

»Tako je, kot da bi imele neki nenapisani prednik. Že prva igrice, ki jo na svoje otroke, je štetje do pripoveduje Shigefumi. Najdirektor japonskega inštitut izobraževalne raziskave.

Kljub visokemu uspehu nižjih ravnih izobraževanjso Japonci zaskrbljeni, dčzmeraj ne storijo dovolj. K nedavno tega ocenjevali njipredmetnike, je bila šolskoston vznemirjena zaradi izobraževalnega ministra Nishioka. Ugotavljal je, naido so učenci v šolah preveški in nasilni, to pa naj bialo iz prevelikega poudar materialnih vrednot.

Odložili so se, da v prihodnih treh letih v prvih in drugihdih ne bodo več poučevali snih, ved in znanosti. Nattega bodo otroci več časa njali učenju tega, kako pčdobri državljanji. Torej šedajno deželo vrača stari iski slog: nazaj k temeljem.

L. L.

BESEDO IMA DR. DANKO ŠTRAJN, DIREKTOR PEDAGOŠKEGA INŠTITUTA

Pedagogika je bila zmeraj strogo nadzorovana

Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani že petindvajset let spremlja in preučuje dogajanja v vzgoji in izobraževanju. Že vsa leta si prizadeva poiskati najboljše, kar bi lahko vpeljali v naš šolski sistem. Preiskovali so že najrazličnejše zasnove, ki so se obdržale več ali manj časa.

V dveh desetletjih in pol se je spremenilo marsikaj. »Kar je bilo nekdanj povezano s spreminjanjem vloge raziskovanja v našem sistemu vzgoje in izobraževanja in s poskusi vpeljevanja novega, je bilo v starem režimu zmeraj ustavljeno. Ponavadi na zelo neprijazen način, celo z odstavljanjem posameznikov, tudi direktorjev,« pripoveduje dr. Danko Štrajn, direktor Pedagoškega inštituta, in takšno ravnanje takole pojasnjuje: »Pedagogika je veda, ki je bila zmeraj strogo nadzorovana. Zaradi uveljavljenega usmerjenega izobraževanja se je za njeno ideološko čistost še posebno skrbelo. Tudi v komunističnih totalitarnih režimih je bila prosveta pod strogim nadzorom.« Težko je govoriti o pomembnem vplivu raziskovalnih izsledkov na takratna dogajanja v šolstvu. Kljub političnim okoliščinam, ki so bile vse prej kot spodbudne, pa se je na Pedagoškem inštitutu oblikovala skupina dvajsetih sposobnih raziskovalcev in petih mlajših kolegov, ki se še vpeljujejo v raziskovalno delo.

Kako deluje Pedagoški inštitut in s čim se ukvarja? Kako se njihovi izsledki uveljavljajo v praksi? Kakšna je povezanost z drugimi institucijami, ki delujejo v vzgojno-izobraževalnem sistemu? To je le nekaj vprašanj iz pogovora z dr. Darkom Štrajnom, ki je že peto leto direktor Pedagoškega inštituta pri Univerzi v Ljubljani.

druga pa lahko brez pomislekov opravljajo zelo natančne in zahtevne empirične raziskave.

Dr. Danko Štrajn, publicist in filozof (Fotografija: Igor Modic)

Tudi naša tehnološka opremljenost je slaba. Šele v zadnjih štirih letih smo iz različnih virov pridobili toliko denarja, da smo se opremili s tremi računalniki. Pred štirimi leti, ko sem prevzel delovno mesto direktorja, smo imeli samo en terminal, po telefonski zvezi povezan z računalniškim centrom, in zelo pokvarljiv fotokopirni stroj. To je bila vsa tehnična oprema. Zdaj je nekoliko boljše, a še zmeraj slabo.

V takšnih razmerah, s premalo denarja, je težko raziskovati.

Imamo raziskovalce, ki sodelujejo s posameznimi šolami, učitelji, šolskimi pedagogi in psihologi. Velikokrat je to sodelovanje bolj na prijateljskih vezeh, ker nimamo dovolj denarja, da bi jih plačali, kot si zaslužijo. Dokler delamo v takšnih razmerah, smo lahko zadovoljni, da sploh imamo inštitut, ki dela za prihodnost in spremlja dogajanja v izobraževanju po svetu.

Kljub težavam pa sodelujete v nekaterih mednarodnih raziskavah.

Vsak poseg v izobraževanje je moral temeljiti na natančnih in metodološko verificiranih primerjalnih podatkih. Da bi se do takšnih podatkov dokopali, je Pedagoški inštitut v letu 1988 začel sodelovati v IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) in letos, skupaj z Zavodom RS za šolstvo, z IAEF (International Assessment of Educational Progress). V IEA je vključenih več kot 50 dežel, v IAEF pa približno 20. Obe sta razvili metodologijo primerjalnega preučevanja šolskega znanja in drugih učinkov izobraževanja. Sodelujemo kar v petih mednarodnih projektih, do zdaj pa smo že

opravili nekaj raziskav v sklopu primerjalne študije znanja iz matematike, študije o bralni pismenosti in računalniški pismenosti.

Za dozdajšnje sodelovanje v teh mednarodnih raziskavah smo precej prispevali sami, vendar tako ne bo šlo več dolgo. Ni nam vseeno, kako se bomo izklopili iz denarnih težav, saj sem prepričan, da so prav v takšnem raziskovanju naše prihodnje možnosti.

Kaj menite o našem sistemu vzgoje in izobraževanja?

Menim, da bi najprej morali uskladiti med seboj posamezne dele vzgojno-izobraževalnega sistema. Za vseobsežne enkratne reforme pa se nisem nikoli navedel. Več pozornosti bi morali nameniti učiteljevemu samostojnemu delu, organizirati izmenjavo izkušenj med pedagoškimi delavci in jih bolje obveščati o tem, kaj se po svetu dogaja na področjih, s katerimi se ukvarjajo tudi oni. Šolski sistem mora biti prežet z informacijami, svedmi zamislimi. Doseči moramo, da bodo učitelji želeli čimveč novega, zanimivega. Marsikaj se bo spremenilo, ko se bo uveljavil sistem napredovanja učiteljev.

Drugje po Evropi so ravnatelji zelo priznani, in tudi pri nas bi morali imeti večji ugled in se ukvarjati predvsem s pedagoškim vodenjem šol.

Svetovalne službe, ki so se uveljavile domala po vseh šolah, moramo še bolj razvijati. Morda bo nekega dne prav tam primerno mesto za manjše znanstvenoraziskovalne enote, ki bodo oskrbovale informacije, postopoma oblikovale svoj znanstveni profil in razvijale dragoceno znanje. Za zdaj je to le želja.

V razvitih evropskih deželah postaja izobraževanje čedalje bolj način življenja in šola mora pri mlajših rodovih ustvariti razmere za takšen nov življenjski slog.

Razmišljati moramo drugače kot nekdanj, torej: ne izobražujmo se več le za oceno ali za delo, temveč tudi zato, da se bomo kasneje še naprej izobraževali. V razvitih deželah imajo največ težav z neizobraženimi ljudmi, tistimi, ki so doslej opravljali najtežja fizična dela.

V sodobni informacijski družbi zanje ni več prostora. Če v teh deželah primerjamo podatke o funkcionalni nepismenosti, se le-ti približno ujemajo s podatki o nezaposlenih, ki jih ni mogoče preusposobiti.

Pogovarjala se je
LUČKA LEŠNIK

naš
pogovor

Vezi se ne smejo pretrgati

Zelo bolnim otrokom bi več razumevanja olepšalo življenje

Izkušnje naših učencev in njihovih staršev so me spodbudile k pisanju prispevka o kombiniranem šolskem oddelku Osnovne šole Ledina na Kliniki za hematologijo in onkologijo Univerzitetne pediatrične klinike v Ljubljani. Opozorila bi rada na težave hudo, dolgotrajno ali kronično bolnih otrok, ko po zdravljenju ali med njim obiskujejo svojo matično šolo.

Na Kliniki za hematologijo in onkologijo se zdravijo otroci s hematološkimi in onkološkimi obolenji. Zdravljenje je dolgotrajno (od nekaj mesecev do dveh let) in temeljito (operativni posegi, kemoterapija in radioterapija), z mnogimi neprijetnimi spremljajočimi pojavi. Otroci so izpostavljeni hudim preskušnjam, stiskam in strahu, marsikdaj strahu pred smrtjo.

Med zdravljenjem je zelo pomembno, da mladi bolnik ohranja stike s sošolci in matično šolo; ne le zaradi psihološke opore, temveč predvsem zato, da se lažje ponovno zivi v matično okolje. Mladi bolniki se vračajo v šole pogosto fizično, psihično in čustveno zelo spremenjeni. Zato je toliko pomembnejše, da se vrnejo v isto okolje, med svoje nekdanje sošolce, ki poznajo njihove stiske in jih zato sprejemajo z razumevanjem. Le zelo dober in prizadeven učitelj lahko ustvari v razredu toplino in vpliva na to, da sošolci sprejmejo in razumejo, kaj se dogaja z bolnim vrstnikom.

Mar ni učenje pomoči, strpnosti, razumevanja in človeškosti prava življenjska šola za vsakogar?

Na Kliniki za hematologijo in onkologijo skrbiva za bolne osnovnošolce dva specialna pedagoga, če je počutje in zdravstveno stanje otrok dovolj dobro, pa delajo z njimi tudi predmetni učitelji. Šolsko delo – poteka v majhni skupini ali posamezno – obsega izobraževalne predmete, del vzgojnih predmetov pa je zajetih med terapevtskimi dejavnostmi.

Ko otrok zapusti našo kliniko, pošljemo matični šoli poročilo: koliko ur je imel iz posameznega predmeta, kakšne so ocene, opišemo tudi način otrokovega dela in seveda to, katero snov je predelal. Pogosto naših ocen in poročil ne upoštevajo, čeprav je otrok obiskoval šolo v bolnišnici in je bil kljub svoji bolezni zelo prizadevan. Vendar to, da nepravilno vrednotijo naše delo, ni najbolj boleče. Vprašujemo se, ali res morajo že tako prizadeti

otroci opravljati razredne izpite? Tudi preverjanje znanja »za nazaj« in ponavljanje razreda predstavlja zanje velik napor.

Učitelji na matičnih šolah pa razmišljajo drugače: Kako oceniti otroka, ki je dolgo manjkal pri pouku (300 ur in več)? Kako le z dvema ocenama oblikovati končno oceno? Je mogoče enačiti uspeh in znanje bolnega otroka in znanje učencev, ki so redno obiskovali pouk? Ali sploh lahko vrednotimo le pridobljeno temeljno znanje; kje pa so vse »pomembne« nadrobnoti? Kako naj spregledam zaostanek v učni snovi? Kaj bodo rekli svetovalci Zavoda RS za šolstvo? Bo otrok tudi v višjem razredu lahko uspel, čeprav ni predelal vse snovi?

Verjamem, da učiteljem ni lahko ob vseh obremenitvah, odgovornostih in zaprtosti v vsakdanjo zasnovo dela; tudi ne ob kopici vprašanj in težav, ki se porajajo ob zelo bolnem otroku. In vendar bi morali upoštevati predvsem otroka, pretrgati ustaljeno prakso in enostransko gledanje. Potrebujemo le veliko dobre volje in zares pomagati. Težko bolnemu otroku pomeni šola morda še več kot zdravstvo: to je zanj življenjska perspektiva in upanje, da bo ozdravel.

Zato bolnišnični pedagoški delavci pogosto svetujemo individualno učno pomoč in delo na domu. Ne gre le za muhavost, temveč za potrebe in uresničljive možnosti.

Med ciklusi terapije je otrok doma, ponavadi se dobro počuti, v šolo pa ne sme zaradi velike sprejemljivosti za okužbe in tudi sicer bi ne bil kos polni šolski obremenitvi. Vsaj ob občasnem učiteljevem vodenju na domu bi lahko uspešno pridobil temeljno znanje. To pa bi pripomoglo k uspešnejši vrnitvi v šolsko okolje.

Žal ugotavljamo, da na veliko naših otrok »pozabijo«, ker so pač bolani in se zdravijo. Nekateri učitelji sicer poskrbijo za prepisovanje učne snovi v njihove zvezke, vendar ko otroci prejmejo kup popisanih listov z nerazločno snovjo, pogosto obupajo. Ostajajo osamljeni, obremenjeni s skrbjo za zdravje in življenje, pa tudi šolo – sprejemajo jo, tako, da jih obremenjuje. Ali res mora biti tako?

Z več razumevanja bi lahko bilo tudi življenje zelo bolnega otroka polnovredno. To so pokazale tudi izkušnje iz Evrope, in tudi že nekatere domače.

TANJA WABRA

Kako zasnovano dela Pedagoški inštitut?

Delamo po dveh splošnih programih: v prvega spadajo temeljne raziskave; s temi razvijamo tiste vede, ki ponujajo zasnove za nadaljnje, bolj praktično raziskovanje. Posebno zanimiv pa je drugi program, usmerjen bolj v uporabno raziskovanje. Ponavadi se omejimo na eno šolo (vrtec), in tam izbrano novost preskušamo in dokazujemo. Če je dobro sprejeta in se obnese, jo prenesemo na druge šole. Naš inštitut ni zasnovan tako, da bi lahko neposredno sodeloval z vsemi šolami na Slovenskem, tudi zaposlenih nimamo dovolj. Zato pa delujemo po metodi iskanja vzorcev.

Ste na prehodu v novo raziskovalno obdobje, v drugačen sistem organizacije znanosti in financiranja znanstvenoraziskovalnega dela. Kaj se obeta?

Ne vemo, kako bo v tem letu, vendar upamo, da bodo razmere za raziskovanje boljše. Predvsem se želimo izklopiti iz revščine.

Vzgoja in izobraževanje sta bila zmeraj med najrevnejšimi raziskovalnimi področji, čeprav tolikokrat poudarjamo, kako pomembna sta. Nekateri nam očitajo, da so naše raziskave preveč teoretične; empirične raziskave so neprimerno dražje, zato jih je manj.

Javnost velikokrat kritizira ne samo vaš inštitut, temveč tudi druge institucije, ki se ukvarjajo s šolstvom.

Naš šolski sistem je zelo slab, prav tako pa tudi institucije, ki naj bi se z njim ukvarjale (ga »popravljale«). Potrebujemo takšne, ki bi prenašale strokovna dognanja in politične odločitve v prakso. Tak sistem smo skušali uveljaviti že večkrat, pa se ni obnesla. Ponavadi je pomanjkljiv.

Temeljni problem je prenos znanstvenoraziskovalnih izsledkov v prakso. Zato potrebujemo institucije, ki so na približno enaki strokovni ravni in delujejo po takšnem mehanizmu, s katerim bi bilo mogoče tesneje povezati teorijo s prakso. Pri nas naj bi bil to zavod RS za šolstvo, ki ga mnogi zelo kritizirajo, včasih upravičeno. Upoštevati moramo, da so z Zavodom marsikdaj tudi manipulirali. Takšna preteklost se še zmeraj zrcali v njegovi sestavljenosti, organiziranosti in usmerjenosti.

Šolski sistemi so zelo celostni, razvijajo pa se lahko, če imajo ustrezno zunanjo podporo.

Mnogi med nami so prepričani, da moramo šolo neprenehoma spreminjati. Pa je to res najprimernejši način za reševanje težav?

Iz prakse vemo, da so učitelji včasih hoteli čim bolj jasno navodila za svoje delo.

Delo v šoli je delo z ljudmi in ni takšnih navodil, ki bi učitelja pravilno usmerjalo v najrazličnejših okoliščinah. Učiteljeva vloga je zelo zahtevna, nemalo krat paradoksalna. Družbene vrednote mora približati učencem, zato uči otroke o idealu dobrega, čeprav spremlja razmere v družbi, kjer so zgledi vse prej kot bleščeči. In zato ker ima učitelj tako zelo nevhvalno vlogo, sta njegova ustvarjalnost in samostojnost še pomembnejši.

Kako pa je z znanstvenoraziskovalno dejavnostjo v vzgoji in izobraževanju po svetu?

Predvsem je zelo razgibana. Zavedajo se, da je tovrstno raziskovanje proces, kjer ne zadošča zmeraj le ena raziskava. Včasih jih je potrebnih pet ali več, da lahko uporabimo izsledke ene same. Sicer pa je ta dejavnost v svetu že obrodila bogate sadove in na vprašanja, s katerimi se ukvarjamo pri nas, že imajo odgovor npr.: kateri so temeljni problemi, kako jih reševati, kakšna metodologija je najprimernejša, kako spremljati uspešnost im.

V demokratičnih sistemih so šole precej samostojne. Postavljeni so standardi, ki jih morajo doseči, če želijo biti priznane.

Kam bi umestili Pedagoški inštitut v primerjavi z drugimi podobnimi?

Glede na pridobljeno znanje, poznavanje temeljnih ved, metodologije in še kaj, naš inštitut ne zaostaja za drugimi v svetu. Vseeno pa je neka bistvena razlika: neskončno smo revni,

Šola v kleti

Bodo učenci v Valdoltri dobili nove prostore?

Sredi dolgega, temnega kletnega hodnika, ki se rahlo spušča navzdol, so levo in desno na redko posejana vrata. Na enih piše tudi zbornica, za dvema vrata pa sta razreda. V razredu poleg zbornice, kamor dan ne posveti, so bila celo poletje vrata na stečaj odprta in so vabila na ogled razstave ročnih del, ki so jih naredili učenci med šolskim letom. Zdaj pa je na majhni klubski mišici na hodniku razstava ročnih del, ki so jih naredili otroci že v tem šolskem letu: zgibanke, risbe, vedno kaj novega...

Ta nenavadna šola v tako nenavadnem okolju je v ortopedski bolnišnici v Valdoltri. Čeprav je tako oddaljena, je vendarle prav v osrčju bolnišnice, na poti, po kateri hodijo vsi bolniki v ba-

zen na terapijo. Zato tudi šole in mladih, ki so v odmorih na hodnikih, nihče ne more zgrešiti, saj so z mladostjo in ustvarjalnim delom navzoči v tem okolju.

Sicer pa imajo mladi bolniki svojo stavbo, paviljon C, sredi lepega parka blizu obale. Otroci domujejo tu že skoraj sto let. Leta 1902 je namreč Društvo prijateljev mladine iz Trsta v tedanji Oltri odprlo sezonsko okrevališče za otroke, danes pa je to največji in najbolj živahen ortopedski center v Sloveniji, ki seveda ni več namenjen samo otrokom. To zdravilišče, ki je bilo sprva odprto le poleti, je že v letih 1908/09 prešlo v bolnišnico za otroke, kamor pa so postopoma začeli sprejemati tudi odrasle. Leta 1914 so eno izmed sob dodelili za šolo, obiskovali so jo

otroci, ki so lahko hodili, drugi pa so imeli pouk po sobah. Tudi spričevala so bila priznana. Med prvo in drugo svetovno vojno se je morala bolnišnica preseliti in vanjo so se vselili spet šele leta 1956. Na zdravljenje (poškodbe kosti, hrbtenice in kolkov) prihajajo otroci iz vse Slovenije. Ravnatelj Franc Koprivec nam je povedal, da na tej šoli uči sedem učiteljev. Imajo štiri učilnice in izmenski pouk. Učencev je približno 40 do 50, ki tu ostanejo približno tri tedne, tako da se jih med šolskim letom zvrsti približno 500.

Učiti na taki šoli ni lahko. Učenci prihajajo iz najrazličnejših šol in z različnim znanjem. Tisti, ki lahko hodijo, pridejo v razred, k drugim hodijo učitelji in jih učijo ob posteljah. Seveda

pa je šolsko delo usklajeno s terapijo in organizirano tako, da nihče, ki je sposoben za šolsko delo, ne ostane brez pouka ter da je pouk prilagojen zdravstvenemu stanju in učenčevim umskim sposobnostim. Zato so učitelji na tej šoli razvili individualno obravnavo otroka. Z učno snovjo nadaljujejo tam, kjer so otroci doma končali.

Tako se ob vrnitvi lahko normalno vključijo med svoje zdrave vrstnike. Na šoli imajo tudi bogato knjižnico, avdiovizualna sredstva, fono-laboratorij, računalnik in videorekorder, vse to pa so pomagale šoli kupiti delovne organizacije na Obali. Želijo si samo lepe, svetle učilnice. Ker pa bolnišnica, ki jim daje šolski prostor, lepših in boljših zdaj nima, pravijo učitelji, delajo

pač v teh kletnih prostorih in upajo, da bo tudi njim kdaj posijalo sonce. To je njihova največja želja, vendar pa zaradi tega niso zagrenjeni ne učitelji in ne učenci. Svojo šolo imajo kljub temu radi, to se vidi tudi iz prispevkov, ki so objavljani v šolskem glasilu.

V prostem času pa se otroci igrajo v parku, se lovijo, spletajo nova prijateljstva in tisti, ki so tu že dalj časa ali pa prihajajo pogostejše v bolnišnico in poznajo šolo in profesorje, zdravnike in zdravstveno osebje, pripovedujejo drugim o svojih izkušnjah v bolnišnici. Mladi in veseli ljudje so to, ki so se naučili bolezni in bolečino sprejemati kot del življenja. V tej življenjski šoli pa jim k osebnostni rasti pomagajo tudi njihovi učitelji.

MARINKA SVETINA

pobude
odmevi

O pluralizmu v šoli

Z zanimanjem sem v 18. številki Prosvetnega delavca (10. 12. 1990) prebral razmišljanja o pluralizmu v šoli in odnosu do vere v šolskih programih, ki so jih podali posamezni člani strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje in povabljeni gost (dr. S. Gerjolj). Sem oče treh otrok, zato me problematika zanima in imam iz tega zornega kota do teh vprašanj tudi svoj pogled in svoja pričakovanja.

1. Pozdravljam pobudo dr. F. Lazarinija, da je nujno spregovoriti o pluralizmu v šoli in o odnosu do vere v šolskih programih. Najbrž ni več dvoma, da se morata demokratičnost in pluralnost zrcaliti tako v fazi priprave kot tudi v izvedbi tistega, kar spada v življenje in delo šole.

2. Ko se je predlog o možnosti vpeljave verskega pouka v šolo prvič pojavil v javnosti, je nemalo nespornost izhajalo že iz neustreznosti uporabe izrazov. V isti koš smo metali verouk in verski pouk. Razlika pa je velika in bistvena. Verouk je kateheza otrok, ki je popolnoma v pristojnosti cerkvene skupnosti. Tega Cerkev zaradi specifičnosti dela in namena ne more odstopiti šoli. Drugo pa je verski pouk kot šolski predmet. Kot oče si želim, da bi bili otroci tudi v šoli deležni vzgojno-izobraževalnih vplivov, ki bi bili v skladu s prepričanjem, moralo in življenjem, ki ga otrok živi v družini. Velik del tega (osebna eksistenčna vprašanja, morala, druge religije ipd.) je mogoče uresničiti tudi v okviru verskega pouka v šoli. Do ustreznega reševanja takih pričakovanj imam verni starši po mednarodnih dokumentih vso pravico.

Eden od razpravljalcev je opozoril na ta vidik, in kolikor vem, je to prvič, da nam je ta pravica v taki povezavi in v takem organu priznana. Ne morem pa se strinjati s predlogom, da je normalno, da bi verni starši to pravico lahko uveljavljali samo v zasebnih šolah. Sem proti vsakemu preštevanju, ko gre za pravice. Kljub temu pa si dovolim primer, da z njo pokažemo nezdržnost takega predloga. So po deželске šole, kjer že danes večina otrok obiskuje verouk. Ker v državah z verskim poukom v šoli kaže statistika, da je verski pouk v šoli bolj obiskan od drugih oblik kateheze, domnevam, da bi na taki šoli večina otrok želela hoditi k verskemu pouku. Ali naj torej ta množica išče zasebno šolo, peščica pa bo hodila v javno? Če bi tako ločevanje uredili normativno, bi bil to samo dokaz, kako naša šola pluralnost samo načelno razglašala, v resnici pa te v njej ni, ker ni sposobna pod isto streho ustvariti sožitja različnosti.

Tudi ne morem razumeti, kako lahko nekaj, kar je od mednarodne skupnosti spoznano in priznано tudi pri nas kot pravica, lahko moti in ogroža drugega. Če se nekdo za verski pouk odloči sam in svobodno, ne

vidim, zakaj bi s tem ogrožal drugega. V državah, kjer imajo v šolah verski pouk, osnovnošolca prijavijo starši, srednješolci pa se prijavijo sami. Zato menim, da je boljše kot razglašati ločevanje za normalno, poudariti, da morajo biti javne šole dostopne vsem. Z verskim poukom se ponudba šole širi ter pripomore k pluralizmu.

3. Nekateri razpravljalci so, bolj kot rešitve in predloge, odpirali vprašanja in opozarjali na težave. Menim, da mora strokovni svet svojo strokovnost pokazati bolj v predlogih in posluhu za želje uporabnikov. Drugače dobiš ob tolikšnem jadikovanju vtis, da so nakopičene težave že same zase razlog, da se reševanje problematike prelaga in odlaga brez kakršnega koli oprijemljivega sklepa oziroma odgovornosti Zavodu za šolstvo.

Po svoje te težave, ki so jih nekateri razpravljalci omenili, tudi razumem. Nove rešitve ne moremo iskati v tradiciji verskega pouka pred 40 leti, pa tudi ne v antiteizmu, ki je po svoje zoren v teh štiridesetih letih. Strokovni svet in Zavod RS za šolstvo bosta morala pridobiti pomoč strokovnjakov, ki problematiko poznajo in stvar strokovno obvladajo. Skupaj naj poiščejo sprejemljivo rešitev. Nihče ne zanika težav. V iskanju dobrih rešitev najtežjih vprašanj pa se dober strokovni svet loči od manj sposobnega.

4. Moti me tudi to, da tako radi vzporejamo nekdanji predmet samoupravljanje s temelji marksizma (STM) in verski pouk. Pri tem se verskemu pouku, še preden je sploh zaživel, preudari vso tisto negativno navlako, ki si jo je STM ustvaril. Zanima me, od kod nekomu tako spoznanje. Bolj si je treba prizadevati, da se z nekaj več empiričnosti, primerjave med tistim, kar je v svetu na tem področju kakovostno (npr. Nemčija), pa tudi s poskusnim vpeljevanjem pridobi mnogo bolj verodostojne podatke in prepotrebne izkušnje.

Mogoče izzveni članek predvsem kot kritika. Pa ni tako. Navedel sem le svoje pomisleke in tisto, kar me moti. Že začetek razprave je sam po sebi dober in daje upanje za kakovostne premike v šolstvu s pluralizmom vred. Vse, kar sem povedal, sem iz svojega prepričanja in z dobrim namenom. Če sem kaj napak razumel, se opravičujem. Starši smo v zadevah, ko gre za naše otroke, po svoje tankočutni. Na šolo smo prenesli del nalog, ki so zaupane družini. Tako vidimo šolsko vzgojo in izobraževanje kot dopolnitev družinski vzgoji in izobraževanju. Zato si želim, da bi vsem sestavljalcem, načrtovalcem in predlagateljem bila pri njihovem nelahkem delu pred očmi otrokova korist in pričakovanje družine.

DANIJEL BEZEK

Prenova in posodabljanje srednješolskih programov v ekonomski ureditvi

Letošnja stopnja prenove pomeni slovo od vzgojno-izobraževalnih programov usmerjenega izobraževanja tudi v ekonomski smeri. Vsebinsko ločene smeri in programi so se spet znašli v položaju nekdanjih poklicnih in tehniških šol. Posodabljanje ekonomskih vsebin je usmerjeno k nastajanju novih, bolj celostnih programov, vendar so rešitve za zdaj le delne: posodobitev vsebine in vzgojnih smotrov v učnem načrtu predmeta gospodarsko poslovanje s korespondenco, sprememba vsebine predmeta politična ekonomija, zamenjava starega predmeta ekonomika SFRJ s predmetom ekonomika narodnega gospodarstva, predmet družbena ureditev in sociologija pa je nadomestil odpravljeni predmet samoupravljanje s temelji marksizma ipd.

Pomembnejša od prenove ključnih sestavin programov in posodabljanja vsebin v učnih načrtih je operativizacija priprave povsem novih programov po sprejemljivih evropskih standardih in normativih, ki jo načrtujejo za to pristojni organi in organizacije, zlasti Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Strateško pomembni šolski programi zahtevajo drugačne metodološke prijeme in previdnejše eksperimentiranje z mladimi rodovi.

Čeprav so programi spreminjeni, so nekatera vprašanja ostala nerešena. Ekonomske vsebine in predmeti v pravkar osamosvojenem programu ekonomski-komercialni tehnik (na

začetku usmerjenega izobraževanja sta bili dve smeri v dveh ločenih programih za poslovno-financično dejavnost in trgovinsko dejavnost, kasneje poenotena smer v integriranem programu) niso takšne, kot bi morale biti glede na to, da je program namenjen izobraževanju tudi za nekatere druge še veljavne poklice, kot so na primer bančni tehnik, finančni tehnik, zavarovalniški tehnik, carinik na peti zahtevnostni stopnji in skladiščni tehnik. Sodobna organizacija in tehnologija dela odpravlja pojem poklica in vpeljuje širše tudi interdisciplinarno zasnovana delovna področja, temu pa je treba program bolj prilagoditi in tudi spremeniti njegov naslov.

Nosilni strokovno-teoretični predmet v programu, gospodarsko poslovanje s korespondenco, vsebuje potrebne ekonomske vsebine v učnem načrtu za vse štiri letnike, vendar še zmeraj premalo. Kot najbolj avtentični ekonomski predmet na srednji stopnji šole mora imeti v predmetniku več ur, štiri ure na teden vsa štiri leta, kolikor traja v programu. Zdaj ima predmet tri ure v prvem letniku in po dve uri v drugih letnikih, to pa je seveda premalo. Predmetu je treba vrniti ugled takoj ob prvi priložnosti, ko se bo spreminjal predmetnik.

Predmet naj dobi pri prihodnjem sodobnem programu večji pomen ter naj bo zasnovan kot zgodovina pomembnejših ekonomskih teorij v malem za razumevanje sodobnih ekonomskih sistemov in gospodarstev (Adam

Smith, David Ricardo, Keynes, John Maynard ipd.), seveda v primerni obliki za srednješolsko stopnjo (pojem blaginje, vrednost denarja, pridelkov zemljišč, delitev dela; teorija vrednosti zemlje, rente, mezde in denarja; vprašanje polne zaposlenosti, varčevanje in vlaganje). Sem je mogoče uvrstiti tudi Marxovo kritično analizo kapitalističnega sistema. Vsebinska predmeta ekonomika narodnega gospodarstva je močno povezana in soodvisna z gospodarskim poslovanjem in jo kaže tako tudi popraviti. Predmet računalništvo in informatika se čedalje bolj staplja s strokovnimi vsebinami, je pa še zmeraj v veljavnem predmetniku. Računalniški programi, ki jih bo treba še pripraviti za potrebe programa, se uveljavljajo kot didaktično sredstvo v šoli in kasneje kot delovno sredstvo tehnika v praksi in t.

Nameravana vpeljava izbirnih strokovnih vsebin v 3. in 4. letniku v programu za tehnika ter končnega izpita kot potrdilo, da je nekdo usposobljen za delo ter vpeljava prihodnje mature za nadaljevanje študija na višjih in visokih šolah ponovno načenjata še ne v celoti rešljive dileme iz polpreteklosti. Ne kaže pa ob zdajšnjem ekonomsko-komercij-

alnem programu narediti še enega splošnoekonomskega programa z maturo, mogoče še celo z mednarodno veljavo, ker to pomeni drobljenje programov in dodaten denar za državo, ki to financira. V programu je treba okrepiti strokovno sestavino; niti pomanjkljivost absolventov srednješolskega programa več časa opozarja ekonomska fakulteta. Iz znanih in strokovno utemeljenih razlogov bo treba nameniti več ur slovenskemu jeziku, prvemu in drugemu tujemu jeziku ter matematiki.

Aktualnosti so tudi še pri drugih programih ekonomske usmeritve, kot so na primer programi trgovinski in živilski poslovodja, program aranžerski tehnik in dva administrativna programa, ki sta se do zdaj izvajala v družboslovni in ekonomski usmeritvi. Zlasti program prodajalca zahteva temeljito preobrazbo glede na sodobne usmeritve v razvoju trgovine pri nas in v svetu. Postaviti ga je treba na višjo raven zahtevnosti dela in strokovne izobrazbe, srednjim šolam za trgovinsko dejavnost in strokovnim šolam pa nameniti enako pozornost kot na primer dozdajšnjim problemom gimnazij.

MARKO TURUK

JAVNOST O NAŠEM ŠOLSKEM SISTEMU Koliko je trden most

Današnji večstrankarski sistem šolstvu doslej ni namenjal posebne pozornosti. Pa vendar se v časopisju vedno pogosteje pojavljajo članki o šolstvu. Večkrat se celo dogaja, da se tudi sami šolniki o dogajanju v šolstvu seznanijo drugod in ne v šoli. Čedalje več pa je prispevkov, ki vso krivdo za pomanjkljivosti vračajo na učitelje.

Takšne elemente je imela tudi razprava v Cankarjevem domu, ki jo je pripravil iniciativni odbor staršev pri ZPMS in je potekala pod naslovom Kaj narediti z našim šolskim sistemom? – tokrat o tem javnost.

Že z uvodno mislijo: Šola naj dobro izobražuje, s tem bo tudi vzgajala – se ne moremo povsem strinjati. Izobraževati je namreč veliko lažje kot vzgajati. Bolj kot karkoli je vzgoja celosten proces, ki se začne že pred otrokovim rojstvom. In četudi smo želeli vzgoji dati poseben poudarek tudi s tem, da smo dali vzgojo pred izobraževanje, ugotovljamo, da smo v večni krizi – morda tudi zato, ker prav na tem področju premalo sodelujemo učitelji in starši.

Da je treba omogočiti boljše izobraževanje učiteljev, poudarjamo tudi učitelji. Dodali bi, da bi bilo tudi za starše potrebnih

več oblik izobraževanja, če hočemo najti skupni jezik in boljše pot za vse. Drugače bi lahko kdor uporabljal znano Prešernovo pismo o Apelu in čevljarju.

Ni lahko vzdržati ob misli, da 30 odstotkov programa osnovnih šol opravijo starši – razna poslovanja prav gotovo naredijo več škode kot koristi, saj ne kažejo resničnega stanja. Narobe bi bilo misliti, da vsi učitelji naredimo vse, kar je treba – ne, tudi učitelji smo samo ljudje. Toda kakšna spodbuda pa so takšne ugotovitve za tiste učitelje, ki živijo za šolo in se vsak dan razdajajo? Tudi takih učiteljev je malo. Splošna uravnilovka v družbi in nenehno zapostavljanje šole za mnoge ne more biti spodbudna – tudi na tem področju bi se morali združiti in iskati drugačno vrednotenje. Zna vedati se moramo namreč, da tudi najboljši programi ne bodo zaživel, če jih bodo izvajali učitelji pod nenehnimi pritiski.

Kaže, da bo končno res treb upoštevati priporočila za uveljavljanje strokovne javnosti pri šolskih odločitvah in za povečanje vpliva staršev, sicer bomo še naprej na dveh bregovih reke – brez mostu.

JOŽE ZUPAN

Bomo spet naklonjeni le slabšim učencem?

Lahko rečem, da kot učiteljica dveh tujih jezikov najbolj sovražim čas pred polletjem, saj je to hkrati tudi čas spravevanja. Čeprav zbiram ocene že od prve ure, in na različne načine, vem, da bom tik pred dvajseto spet prisliljena odgovorno presojeti, komu dati pozitivno in komu ne.

Dostikrat sem v zadregi, predvsem pri vzgojno-problematičnih učencih – ti niso neumni, le delovnih navad nimajo, obenem pa povzročajo nemir. In ravno za takšne je v osnovni šoli dobro poskrbljeno. Kaj pa sposobnejši? Kdo se kdaj vpraša, zakaj ni dal možnosti nekomu, ki je ves čas delal, pa mu je pri testu spodletelo za pol točke in ni pisal(a) petice? Do takšnih smo pač bolj kritični in nepopustljivi.

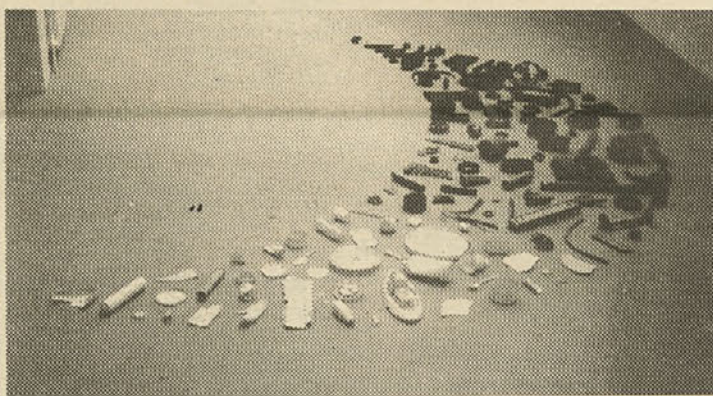
K temu razmišljanju me je spodbudil obisk pri družini, kjer imajo invalidnega otroka, ki obiskuje redno osnovno šolo. Zelo je uspešen, seveda zaradi velikega truda staršev in učiteljev, ki ga hvalijo, da je sposoben učenec. Starši ga namreč kljub pred-

logu šole niso hoteli dati med njemu enake. Za invalide (pa čeprav so med njimi tudi zelo uspešni) torej ni prostora v redni osnovni šoli, za nevzgojene in nedelovne učence pa se najde prostor, čas, potrpljenje, pa tudi pri ocenah jim moramo popustiti.

Starši se velikokrat začno nimiti za učenčev uspeh in »truditi« za pozitivno oceno, pred zdajci ali pa se še oglašajo. Sklenila sem, da takšnim učencem v prihodnje ne bom več tako naklonjena, če ne bodo pokazali vsaj malo pripravljenosti da sprejmejo tuji jezik tako kot druge predmete, pa čeprav za niso najbolj nadarjeni. Pri mladih sedeti in omogočiti drugim, da se kaj naučijo, pa menda ni tako težko.

Zato bom zadnje ure pred polletjem zmeraj namenila bolj sposobnejšim, za jezik sprejemljivejšim učencem, za katere p navadi zmanjka časa. Ti bi nam bili prav gotovo hvaležni, če se z njimi ukvarjali toliko, kot se z vzgojno in učno problematičnimi.

TATJANA BIZJAK

Toni Cragg: Siveči mesec, 1984

Manj učne obveznosti, več ukvarjanja z učenci

Udeleženci seminarja za učitelje mentorje, ki ga je 9. in 10. novembra letos pripravil Center za pedagoško izobraževanje pri Univerzi v Ljubljani, so Republikškemu sekretariatu za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo poslali pobudo za dopolnitev normativne zakonodaje s področja srednjega in osnovnega šolstva.

Prizadevajo si za zgornjo mejo učne obveznosti na teden za učitelje pripravnik, za učitelje, ki so mentorji pripravnikom, in za učitelje, mentorje študentom – ta naj bi znašala 18 ur neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela na teden (namesto dozdajšnjih 23 ur za učitelje splošnoizobraževalnih in strokovnoteoretičnih predmetov).

Predlagali so tudi, da se pri

izračunavanju normativnega števila učiteljev upošteva en učitelj pripravnik oziroma en učitelj mentor splošnoizobraževalnih oziroma strokovnoteoretičnih predmetov na 15 ur neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela na teden po predmetniku, skladno s časovno razporeditvijo vzgojno-izobraževalnega dela med šolskim letom.

Ti pobudi so nadrobneje pojasnili v dopisu, ki so ga lanskega oktobra poslali takratnemu Republikškemu komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, tokrat pa so svoje zahteve dopolnili še s predlogom za zmanjšanje števila ur na teden za učitelje splošnoizobraževalnih in strokovnoteoretičnih predmetov na dve uri na teden (največ 21 ur, normativ 18).

Učitelji mentorji utemeljujejo svoje pobude z zahtevami sodobnega časa po bolj intenzivnem, kakovostnem in obsežnem dodatnem strokovnem izobraževanju in drugačnih, bolj neposrednih odnosih med učitelji in učenci. Menijo, da bi morali učiteljevo 42-urno delovno obveznost prerazporediti in zmanjšati število ur pouka v razredu ter povečati ure za individualno delo z učenci, ki so namenjene pomoči pri učenju in reševanju osebnih težav. Če je enota za merjenje učiteljeve delovne obveznosti število ur pouka v razredu, pravijo, moramo pri tem upoštevati tudi povečanje učiteljeve pedagoške obveznosti in ne le učne.

dila živahna razprava o ekoloških krizah v preteklosti, ekoloških dramah sodobnega človeštva, odnosu posameznih religij do ekoloških problemov, razumevanju družbenega razvoja (ne)obstoju epidemološko-ekološke karte, potrebi po sodobnih ekoloških izkušnjah, temeljnih vzrokih sodobne ekološke krize in njenih razsežnostih, vprašanjih ekološke verige ipd.

Udeleženci so se seznanili še z nekaterimi izsledki javnomnenjske raziskave o ekoloških vprašanjih.

ALOJZIJA ZIDAN

Družboslovci o ekologiji

Ekološki problemi postajajo del našega življenja in vse pogostejše se vprašujemo: ali lahko že govorimo o globalni ekološki krizi človeštva? Kateri so temeljni vzroki ekoloških problemov? Kakšne so razsežnosti ekološke krize?

O vseh navedenih in drugih (ekoloških) vprašanjih so spregovorili udeleženci seminarja za permanentno izobraževanje in strokovno spopolnjevanje učiteljev družboslovja v srednjih šolah (na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, ob koncu lanskega leta). Ekološke

probleme družbenega razvoja je udeležencem seminarja predstavil prof. dr. Andrej Kirn. Poudaril je, da bi moralo biti učenec v srednji šoli ekološko znanje predstavljeno čim bolj kakovostno. Učiteljem družboslovja, ki skušajo razvijati ekološko zavest mladih, je predstavil veliko zanimivih spoznanj in jim pripravil gradivo Družbene implikacije ekoloških omejitev rasti. Opozoril je še na druge pomembne vire, ki naj jih uporabljajo pri pedagoškem delu (npr. Slovenija 88, Poročilo o stanju okolja v Sloveniji). Predavanju je sle-

PRI VILJENKI JALOVEC NA OSNOVNI ŠOLI TRNOVO

Spisi ob slikah v prvem razredu

Prvi razred v začetku decembra, torej po treh mesecih pouka. Učenci se znajo sproščeno pogovarjati in z velikimi tiskanimi črkami tudi dokaj spretno pisno izražati, eni bolj sproščeno, drugi bolj zadržano, eni z neznatnimi jezikovnimi ali pravopisnimi napakami, drugi z več napakami in s hujšimi.

Kako je učiteljica zasnovala in organizirala pogovarjanje in zapisovanje ob slikah?

Pripravila je dvanaest slik zim-ske pokrajine, takih iz koledar-jev, opremljenih s fotografijami in umetniškimi reprodukcijami. Večinoma so bili v zimsko okolje včlenjeni otroci, sneženi mož, zajček, jelen, srnjak, lisica ipd. Na eni sliki sta bili samo dve luknji v snegu, vendar zato ni bila nič manj zanimiva za otroške oči in domišljijo.

Ura se je začela s pogovorom o slikah. (Po novi šegi, ki je prišla k nam iz Osijeka, so učiteljica in otroci sedeli na preprogi sredi razreda.) Učiteljica je otroke spodbujala, da so govorili tudi o stvarih, ki se na sami sliki ne vidijo: »Kaj se pogovarjata deček in deklica na sliki? Kako se počuti srnjček? Kako so otroci na- redili sneženega moža? Od kod

prihaja lisica? Kaj namerava na- rediti zajček?« Otroci so se razži- veli, učiteljica jih je pazljivo po- slušala, se odzivala na njihove zamisli in jih razvijala naprej. Tak neprisiljen pogovor je trajal približno dvajset minut.

Ko so bili otroci že dovolj razvneti, so posedli po klopih in se lotili samostojnega dela. Po dva sta se pogovarjala, kako raz- zumejo sliko, in eden od njiju je zapisoval spis. (Med klopmi so se sprehajale študentke pedagoške akademije, ki so hospitirale, ven- dar to otrok niti malo ni motilo. Vajeni so se učiti pred očmi jav- nosti).

Tako je nastalo dvanaest spi- sov, različnih po dolžini,čnosti, tematici, besedilni vrsti. Oglejmo si jih nekaj:

LEDENE SVEČE

JOJ KAKO SO VELIKE LEDENE SVEČE! SKORAJ SO MENI PADLE NA GLAVO. ŠEDOBRO, KER IMAM KAPO. HITRO NAJ GREM STRAN.

TANJA IN ARIJANA

JELEN S ŠPIČASTIMI ROGOVI

POZIMI SI JELEN IŠČE HRANO. JELEN SI POD SNEGOM IŠČE TRAVO S SKLONJENO GLAVO.

SAŠO IN ELVIS

LISICA

LISICA GRE SKRIVAJ ZA ZAJČKOM. NENADOMA GA JE UJELA. Z VESELIEM GA JE POJEDLA. STRAŠNO DEBELA JE ŠLA V BRLOG. IN KO JE BILA DEBELA JE PRAVLJICE KONEC.

JANEZ IN MIHA

BRLOG

V TEJ LUKNJI SE SKRIVA LISICA. TA JUKNJA JE VELIKA. OKROG JE VELIKO SNEGA. NOTER SO NJENI MLADIČI. KADAR PA JE NI DOMA, JIM IŠČE HRANO. V TADRUGI LUKNJI JE PA LISJAK. GDAJ PRIDE DUDI NA OBISK. TAM MU JE UŠEČ ZAKO PRIDE VELIKRAT.

TALA IN DARJA

O šolski komunikaciji

Ugledni psihater in psihoterapevt dr. Pavao Brajša trdi, da ni pedagog niti didaktik. Več let se druži s pedagogi in zna veliko povedati o nekaterih značilnostih medosebne problematike vzgojno-izobraževalnega dela v šoli.

Poudarja predvsem humanizacijo pouka in pravilni način obravnave učenca kot osebnosti. Kot pedagoginja v šolski svetovalni službi na Srednješolskem centru na Ptuj sodelujem z dr. Brajšom že nekaj let. Veliko njegovega znanja mi je prenesel v našo šolo, vendar pa je humanizacija odnosov v šoli dolgoleten proces. Menim, da se lahko ob njegovih spoznanjih zamislimo in jih skušamo prevzemati. Izboljšanje odnosov v šoli pa lahko veliko pripomore k oblikovanju celostne osebnosti, k bogatenju z vrednotami, ki si jih želimo. Naše oblike dela so usmerjene k cilju: humanizirati šolo, usposobiti čim več učiteljev za ustvarjanje zdrave komunikacije na temelju spoznanj komu- nikacijske teorije. Zato pripravimo vsak mesec enkrat ali dvakrat (petek, sobota, nedelja) komunikacijski trening. Takšne vadbe so namenjene vsem pedago- skim delavcem. Delijo se na komunikacijski trening I. in II.

Vsebine, teme komunikacijskega treninga I so:

1. Pomembnost, potreba po učenju in definicija komunikacije
 2. Besedna in druga komunikacija
 3. Odnosna in vsebinska komunikacija
 4. Osebo in podzavestno o komunikaciji
 5. Komunikacijski feedback in metakomunikacija (komunikacija o komu- nikaciji)
 6. Ovine v komunikaciji, optimalna komunikacija.
- Vsebine, teme komunikacijskega treninga II so:
1. Interpersonalna življenjska resničnost
 2. Problem v integralni življenjski resničnosti
 3. Težave
 4. Spremembe
 5. Reševanje
 6. Intervencije v zvezi s problemom znotraj interpersonalne življenjske resničnosti.

Udeleženci, ki obiščejo komunikacijski trening I, se lahko udeležijo vadbe na drugi stopnji. Do zdaj je obiskalo komunikacijski trening I 90 pedagoških delavcev iz Slovenije: svetovalci Zavoda za šolstvo, delavci šolskih svetoval- nih služb (pedagogov, psihologov, socialni delavci), ravnatelji in pomočniki ravnateljev osnovnih in srednjih šol, vzgojitelji domov učencev, vzgojiteljice in pedagoški vodje VVZ, učitelji osnovnih in srednjih šol, specialni pedagogi in zdravstveno osebje zavodov. Komunikacijski trening II je obiskalo 31 udeležencev.

Moramo se začeti zanimati za vzgojno funkcijo dela v šoli, ne samo zaradi vzgojnih ciljev šole, ampak tudi zaradi izobraževalnih ciljev in sebe. Vse to je danes v svetu predmet znanstvenega in strokovnega raziskovanja. Z naučenim inakovnostnim medsebojnim komuniciranjem bomo poskušali omogočiti lju- dem, da bodo znali kar najbolj zadostiti svojim potrebam v poklicnem in zasebnem življenju. Delo poteka v skupini, v kateri je od 10 do 15 udeležencev.

Program komunikacijskih treningov I in II za leto 1991:

- 25., 26. in 27. januarja 1991 – komunikacijski trening II (prijava do 7. 1. 1991)
- 22., 23. in 24. februarja 1991 – komunikacijski trening II (prijava do 11. 2. 1991)
- 15., 16. in 17. marca 1991 – komunikacijski trening I (prijava do 25. 2. 1991)
- 5., 6. in 7. aprila 1991 – komunikacijski trening I (prijava do 18. 3. 1991)
- 26., 27. in 28. aprila 1991 – komunikacijski trening I (prijava do 8. 4. 1991)
- 10., 11. in 12. maja 1991 – komunikacijski trening II (prijava do 22. 4. 1991).

Komunikacijski trening bo v Srednješolskem centru in gostišču Breg na Ptuj. Če ste se odločili ZA, se odzovite našemu vabilu na naslov: SRED- NJEŠOLSKI CENTER PTUJ, Volkmerjeva 19, 62250 PTUJ (z oznako: ZA KOMUNIKACIJSKI TRENING).

Poslajte nam program in prijavnico, to pa morate poslati do prijavnega roka. Prispevek znaša 300 DEM.

Informacije tudi po telefonu (062) 722-441, interna 43.

Pedagoginja SSC

DANIČKA STARKI

Navadno ne zaupamo kaj prida v ustvarjalnost učencev pr- vega razreda. Pisati smejo samo prepise, nareke, nepovezane po- vede, odgovore na vprašanja. Sa- mostojne spise smejo pisati samo, če so vnaprej nadrobno priprav- ljeni in posvarjeni pred vsemi možnimi napakami. Predvideno je, da prvošolček napiše v eni šolski uri od 10 do 20 besed ozi- roma 3 do 5 kratkih povedi.

Če beremo navedene spise, vi- dimo, da so večinoma daljši. Ob- segajo od 15 do 45 besed oziroma od 2 do 8 povedi. V preostalih spisih, ki so jih otroci napisali, vendar niso objavljeni, obsega najdaljši spis celo 55 besed ali 11 povedi. Nekatere od prvošolskih povedi so celo zložene (več- stavne).

Ne preseneti pa nas samo lah- kotnost izražanja (fluentnost) ne- katerih šolskih začetnikov, tem- več tudi obvladovanje različnih besedilnih vrst (novejši didaktični pojem, ki obsega poetična in ne-

Kdor je vaje brskati za napa- kami, jih seveda najde: napačno pisanje skupaj ali narazen (šedo- bro, tadrugi), zamenjave črk (dudi namesto tudi), zapisovanje po izgovoru (lukna, gdaj, ušeč), pogovorno izpuščanje glasov (ve- likrat namesto velikokrat), neu- strezne besede ali oblike (špičast namesto oster, skoraj meni pade, namesto skoraj mi pade, noter so mlade namesto notri so mlade), izpuščene vejice (Joj kako so ve- like sveče!), nesprejemljive pono- vitve (Jelen išče hrano. Jelen išče travo.). V preostalih spisih so opazne še s piko pretrgane po- vede (OTROCI. HODIJO. PO SNEGU.) in obrnjen besedni red (Gole so veje.).

Tradicionalni slovenski učitelj izvirnost otroške pripovedi ali spisa dostikrat preze, neiz- prosno pa preganja otroške napa- ke. Boji se, da če bo otrok videval napačne zapise, se mu bo to neizbrisno vtisnilo v spomin. Po šolah se govori, da je boljše

Postavljeno mi je vprašanje, ali me pravopisne napake mojih učencev kaj jezijo in skrbijo. Seveda me. Toda pri odpravljanju napak je treba imeti nekoliko potrpežljivosti. Dobro poznam učite- lje, ki sploh ne vejo, kaj jim otroci sporočajo, ampak samo prežijo na njihove napake. Taka pa nikakor ne bi hotela biti.

Treba si je pridobiti otrokovo zaupanje, da mu lahko očitaš katero od njegovih napak. Otrokovega govorjenja ne moreš nenehno ustavljati zaradi slabo izgovorjenih besed. Ni prav, da njegov spis od začetka do konca prečečkaš z rdečimi popravnimi znamenji. S tem mu vzameš vso voljo do govorjenja in pisanja.

Ne pomeni pa to moje stališče, da se sploh ni treba ukvarjati s pravorečjem ali pravopisom. Od časa do časa se s svojimi učenci temeljito pogovorim o tem ali onem tipu napake: Zakaj se ne sme pisati biv, imev, brek, snek, ampak se mora pisati bil, bili, imel, imeli, breg, na bregu, sneg, na snegu? Menim, da otrok ne smemo učiti samo, kaj je prav in kaj napačno, ampak jih moramo učiti tudi, zakaj je kaj prav in drugo napačno.

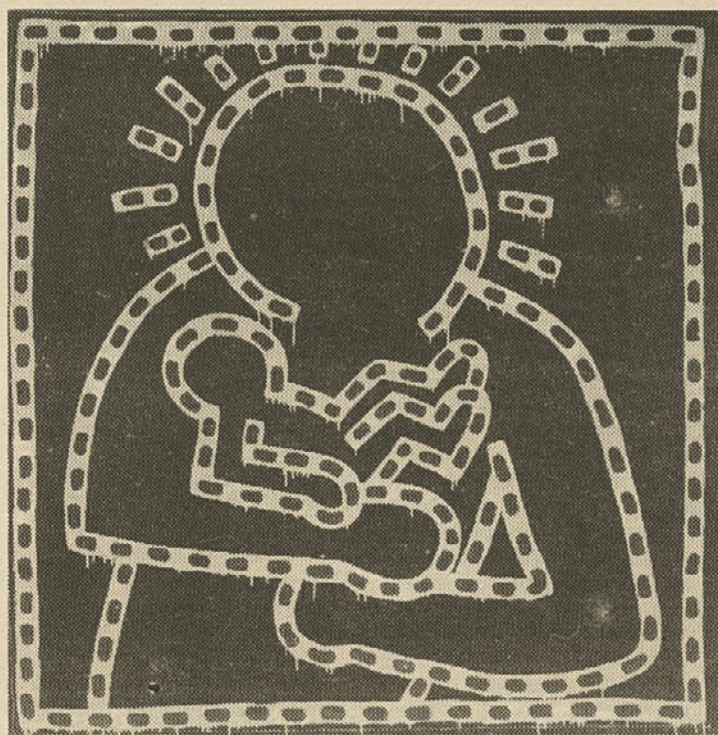
VILJENKA JALOVEC

poetična besedila, nem. Text- sorte) in bogastvo domislekov. Za prvi spis lahko rečemo, da je samogovor o ledenih svečah, drugi je lep opis jelena, ki se pase, tretji je zgodba o lisičjem lovu, četrti pa domišljajska pripo- ved o življenju v lisičini. V prvem spisu je vrsta vzklikov (Kako so velike ledene sveče!), v drugem rima (Išče travo s sklonjeno glavo!), konec tretjega spisa je narejen po vzorcu pravljice (Po- stala je debela in pravljice je ko- nec.), četrti spis je pristrana presli- kava toplih družinskih odnosov v živalski svet. Podobna pristnost in neposrednost se razkriva tudi iz drugih spisov.

napake preprečevati kot pa jih pozneje odpravljati. Kaže pa, da bo netradicionalni učitelj do jezi- kovnih in pravopisnih napak strpnejši.

Učenci pri Viljenki si niti malo niso belili glave zaradi svojih na- pak. Polni samozvesti, ker so dobro opravili svoje delo, so le- pili svoje izdelke na stransko ta- blo, tako tisti, ki so napisali po deset povedi, kot oni, ki so jih napisali samo pet ali dve in še te z napakami. Morda Viljenko te napake vendarle jezijo in skrbijo, toda pred nami tega ni hotela po- kazati.

FRANCE ŽAGAR

Keith Haring: Brez naslova, 1984

Klub staršev za boljšo šolo Ljubljana

OBVESTILO ZA JAVNOST ŠT. 10

Naravna in ustavna pravica in dolžnost staršev je, da skrbijo za čim boljši otrokov razvoj. Šolanje je eno najpomembnejših področij za otrokovo prihodnost. Ko se predlaga in sprejema nova zakonodaja, zahtevamo, da se najdejo načini, da starši po svoji moči in pristojnosti vplivamo na šolski sistem, tega pa v zdajšnjih osnutkih ni zaslediti. Izkušnje mnogih let nas učijo, da so se izjalovili vsi poskusi izboljšanja in spreminjanja šolskega sistema tudi zato, ker niso upo- števali otroka, njegovih posebnosti in zanimanja in temeljnih možno- sti za njegov zdrav razvoj. To je področje, na katerem smo si starši pridobili največ izkušenj, in te želimo prenesti drugim – za čim boljšo izobrazbo današnjih otrok, ki bodo oblikovali naš jutri.

Izrabljamo tudi priljubljenost, da zaželimo vsem »ljudem dobre volje« v šolah in za šole vesele praznike ter srečno in dejavno 1991!

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

Tepejo me, tepejo me!

Hči obiskuje osnovno šolo, 7. razred. V razredu imajo nekaj fantov, ki med poukom povzročajo nemir, motijo učitelja, vmes je verjetno tudi nekaj predznosti. Nekega dne je bilo neki učiteljici dovolj in je enega od učencev grobo oklofutala in pokazala, da se ne zna obvladovati. Učenci so bili pretreseni, prav tako tudi moja hči, saj položaj v razredu ni bil ravno konflikten (omenjeni učenec je vrgel papirček sosedu). Sklican je bil roditeljski sestanek; na njem je vodstvo šole učiteljico zagovarjalo, da je morala tako ravnati, saj so učenci nediscipli- nirani, nemirni, moteči. Starši (vsaj večina) si niso upali zahte- vati, naj vodstvo šole takšno ravnanje obsodi, saj se še preveč bojijo posledic, ki bi lahko temu sledile.

Vprašujem vas: Kaj mora storiti šola v takem ali podobnem primeru? Ali ni šola dolžna zavarovati tudi učence, da si učiteljica ne bo več upala udariti učenca? Mar ni boljše, da učitelj odide iz razreda, ko začuti, da se ne more več obvladati? Ali lahko vodstvo šole ukrepa proti učitelju le na zahtevo staršev?

Ogorčena sem, saj pred dvajsetimi leti, tedaj ko sem končala osnovno šolo, in tedaj, ko sem hodila v osemletko, noben učitelj ni nikogar udaril.

Ogorčena mama

Veliko let je že od tedaj, ko se je to zgodilo. Vrnila sem se s porodiškega dopusta sredi šolskega leta in morala prevzeti razred, iz katerega je kolegica pobežala. V njem je bila zelo debela mongoloidna deklica pa tudi deček, ki ni spadal v po- sebno šolo, ker je bil dovolj bister. Stanka ni nikoli nikomur storila nič hudega, le počasna in nerodna je bila in Sandiju je šla močno na živce. Nenehno jo je mučil. Pravzaprav ne sam, on je bil »šef« in je imel svojega slugo. Branko je moral delati tisto, kar mu je Sandi ukazal. Nagajal je Stanki, drugim otrokom in meni. Skakal je po mizah, splezal na omaro, skozi okno je na mimoidoče zlivl jogurt. Skoraj dva meseca se nismo skoraj nič naučili. V šoli sem prosila za pomoč. Največ mi je pomagal psiholog – moralno. Rekel mi je, da tudi on Sandiju ni kos.

Nekega dne, lahko bi povedala natančen datum, sem hodila od učenca do učenca z ravnilom v roki, ko je Sandi spet začel spodbujati Branka. Stala sem kakšnega pol metra pred njim, ko je rekel: »Poglej, saj ima ravnilo v roki, pa si nič ne upa.«

Takrat sem samo zamahnila z roko nazaj, ne da bi kaj pogle- dala. Še zdaj ne vem, kam je padlo. Toda cilj je bil zadet, kajti Sandi je skočil pokonci, zdiral je iz razreda in na hodniku se je začel dreti: »Tepejo me, tepejo me!« Potem je odšel na bližnji trg in se tam kupal. V centralno šolo sem telefonirala ravnatelju in povedala, kaj sem naredila. Bilo mi je čisto vseeno, kaj bo z menoj. Sandi se je čez čas sam vrnil v razred in od tistega dne smo se lahko učili. Kasneje mi je pripovedoval, kako ga njegov oče s svojim močnim telesom spravi na tla in obdeluje s čevlji. Rok njegov oče ni imel. Izgubil jih je v prometni nesreči.

Če me spomin ne vara, Sandi tistega dne ni počel nič tako posebnega, le tisto o ravnilu je rekel. Tudi sicer je pouk onemogočal po drugem, ki je bil njegovo orodje.

*

Zdaj ko sem to napisala, lahko povem, da se z vami popolnoma strinjam in sem z vami vred nad takim ravnanjem učiteljice ogorčena. Razmišljam še naprej. Če bi tisti papirček zletel po razredu dan prej ali dan pozneje, ga učiteljica morda niti opazila ne bi. Tisti dan, tisto uro, v tistem položaju pa je pomenil kapljo čez rob, ki je predrta jez in sprostila jezo. Od časa do časa se nam kaj takega zgodi tudi doma in otroci se zelo čudijo, zakaj enkrat nekaj smejo, drugič pa ne.

Sprašujete, kaj je dolžna storiti šola v takih primerih. Nisem čisto prepričana, da bi strah ali grožnja kaj pomagala, tako kot ne pomagajo tiste pedagoške zapovedi, s katerimi so nam pri učiteljevanju obesili kamen na dušo: Vse otroke moraš imeti rad, biti moraš popolnoma pravičen, svoje osebne skrbi moraš pustiti pred vrati razreda in tako naprej. To je silno breme, ki ga učitelji nosijo s seboj. Nekoč sami spoznajo ali pa jim pove kdo drug, da vseh otrok preprosto ne moreš imeti enako rad, da svoje skrbi nosiš s seboj, da ne moreš biti zmeraj dobro razpoložen, da vseh otrok ne moreš vsega naučiti. Ko nekoč to spoznaš, je učiteljeva misel lahkot- nejša, čustva so bolj sproščena, in če te nihče nenehno ne sili v to, da nekaj moraš, hoš tudi drugim lažje dovolil, da bodo takšni, kakršni pač so. V razredih prav gotovo nastaja največ konfliktov prav zaradi tega, ker od otrok zahtevamo tisto, česar ne zmorejo, pa naj bo to učenje ali vedenje. Nemoč, ki je drugi ne razumejo in zato še kar naprej zahtevajo nemogoče, pa gotovo povzroča največ agresije.

Verjetno nisem napisala tako, kot ste želeli, pa saj tudi sama nisem želela napisati tega, kar sem. Lahko vam le še enkrat zagotovim, da sem z vami vred tudi jaz ogorčena.

iz prakse za prakso

Poskus fleksibilne diferenciacije pouka

Z drugim polletjem minulega šolskega leta smo na Osnovni šoli Franja Goloba na Prevaljah vpeljali fleksibilno diferenciacijo pouka v treh oddelkih šole: v 5.a pri slovenskem jeziku, v 5.b pri angleškem jeziku in v 6.a pri matematiki. Ker so omenjeni predmeti na urniku po štiri ure na teden, imajo učenci tri ure temeljni pouk, eno uro pa nivojskega; tedaj so razdeljeni v dve skupini. To pomeni, da potrebujemo za eno uro nivojskega pouka dva učitelja, ali drugače, to je, tudi za tri ure na teden, dodatno finančno breme. Mi smo ga všteli v celotno število dodatnega in dopolnilnega pouka na šoli.

Skupine, v katerih je pri nivojskem pouku od 10 do 15 učencev, smo oblikovali po sposobnostih, nagnjenjih in željah. Pri tem nam je veliko pomagal šolski psiholog. Skupine niso dokončno izoblikovane, saj lahko učenci prehajajo iz ene v drugo. Drugi dve vzporednici na šoli nam rabita za nadzor.

S tako organizacijo pouka smo primerno seznanili in poučili še starše teh učencev. Ti so spremembo dobro ocenili in jo sprejeli. Vodilo za takšno obliko pouka nam je bila knjiga dr. Franca Strmcnika: Sodobna šola v luči učne diferenciacije in individualizacije ter posvet o nadarjenih učencih na Pedagoški fakulteti v Mariboru, oktobra 1989.

Gotovo je pomembno, kar pravijo po prvih izkušnjah o tem učenci: Tako se veliko več naučim. Vsak učenec pride večkrat na vrsto. V eni šolski uri naredimo več, rešimo več nalog. Tak pouk bi imel vsak dan. Učiteljica lahko vsakemu učencu posebej pokaže, česar ne ve. Ker je mir, se več naučimo. Manj nas je,

zato se ne dolgočasimo. Učiteljica ima manj dela kot mi. Učiteljica lepo razloži. Ker nas je manj, smo bolj pridni. Učiteljica ima za nas več časa.

In kaj pravijo učitelji?

Menim, da bodo učenci pridobili več predvsem zato, ker so skupine manjše. Delo v manjših skupinah je lažje, mogoča je individualizacija. Boljši učenci niso časovno ovirani. Nevarno je, da bi oddelčna skupnost razpadla, če bi bilo veliko pouka te vrste. Tak pouk je zahtevnejši in potrebuje več priprave. Iz mnenj učencev in učiteljev lahko najdemo precej korelacije, to pa je spodbudno za nadaljnje delo. Vseh šest učiteljev dela s tako obliko pouka povsem prostovoljno. Za delo so se teoretično pripravili med zimskimi počitnicami.

Se nekaj splošnih ugotovitev:

Učitelji morajo nujno sodelovati pri pripravi na pouk, saj je ta zahtevnejša. Nekateri občasno tudi zamenjajo skupini. Pojavlja se novo vprašanje meril pri ocenjevanju. Učenci, ki imajo nivojski pouk, ne potrebujejo dodatnega niti dopolnilnega pouka, saj sta oba sestavni del nivojskega pouka. To pa pomeni, da se s tem prihrani tudi denar, tega pa preusmerimo v povečano število ur pouka zaradi skupin. S tako organiziranim poukom imajo vsi učenci enako število ur pouka na teden. Torej ni treba nekaterim učencem zaradi čistih ur dopolnilnega ali dodatnega pouka ostajati še po »šoli« ali prihajati še pred poukom. Za uro nivojskega pouka je potrebna dodatna učilnica ali prostor, ki pa ni zmeraj na voljo.

Pri tem nas podpira tudi Zavod RS za šolstvo.

IVAN KUŠNIK

PROJEKT ENGLISH 1 IN IZKUŠNJE OB DELU Z NJIM

Razgibano in raznoliko

Na srečanju v Cankarjevem domu, ob tednu oxfordske knjige v mesecu septembru, smo razmišljali o metodah dela ob uporabi učbenika Project English 1, avtorja Toma Hutchinsona, v osnovni šoli.

Učbenik je bil za nas vse spremenba in izziv. Svoja razmišljanja in izkušnje sem izoblikovala v dveh letih dela z njim in sem jih razdelila na tri področja: 1. vizualna sredstva, 2. dramatizacija dialogov in 3. pesmi.

Pod 1. točko so učenci prikazali razstavo vizualnih sredstev, ki so jih izdelali ob posameznih temah ali enotah. Mislim, da je uporaba pridobljenega znanja angleščine v 5. in 6. razredu postavljena zelo raznoliko in široko, če učenci svoja opažanja, doživljanja in spoznanja ob določenih temah tudi narišejo in opremijo z angleškimi stavki.

Razstava je pokazala, da lahko z vizualnimi sredstvi naredimo tudi pregled enot z besednega, pomenskega in slovničnega stališča.

Pod 2. točko so učenci prikazali, kako lahko oživimo neko snov ali temo v učbeniku. Tako so prikazali dialog med zdravnikom ali pacienti in modno revijo o oblačilih. Seveda je treba za vse dramatizacije ustvariti kar najbolj resnične scene.

Pod 3. točko smo podali pregled pesmi, ki se s slovničnimi strukturami ali besediščem us-

klajujejo v posamezne enote.

Učbenik je zelo raznolik in privlačen po videzu, tematiki, natančnih načrtih učnih ur in slovnični zahtevnosti. Dodana sta tudi delovni zvezek in knjižica testov.

Seveda pa ne moremo in ne smemo pri delu z učbenikom izključiti kasete in videokasete. Zlasti prva je nepogrešljiva sestavina celotnega komunikativnega načina učenja jezika po tem učbeniku. S poslušanjem kasete učence navajamo na sposobnost slušnega razumevanja, sposobnost sklepanja iz zvočnih učinkov, kajti marsikatera vaja je zasnovana prav na njih. Seveda imajo učenci ob poslušanju kasete tudi lepo priložnost prisluhniti avtentičnemu jeziku.

Videokaseto pa lahko uporabljamo ob sklenjenih enotah, ker so ne le širše izobraževalne narave, ampak tudi vsebujejo pregled slovničnih struktur.

Učbenik zahteva precejšnjo zbranost in zavzetost zaradi razgibanosti in široke možnosti uporabe elementov komunikativnega načina poučevanja po njem, toda s samozavestnim in voljnimi prijemom smo sposobni izpeljati vse naloge v njem.

Vse te pripombe so nastale ob delu z našimi učenci, ki naj bi tako povsem sodelovali pri učenju angleščine po tem učbeniku.

MARJETA PETERLIN

Zahtevna drugačnost

Brez individualizacije ne gre

Osnovno šolo Matija Valjavec v Predvoru obiskujejo poleg domačinov še otroci iz tamkajšnjega vzgojnega zavoda, ki so vedenjsko in osebnostno moteni. Čeprav so v ločenih oddelkih, marsikdaj povzročajo preglavice učiteljem in vrstnikom. Težave sicer ne nastajajo zaradi njih, temveč zaradi šolskega sistema, ki temelji na zgrešenem ideološkem egalitarizmu, ta pa na podmeni, da so vsi ljudje enaki, torej naj bodo enaki tudi v šoli. Enakost v pomenu spoštovanja človekove osebnosti je razumljiva, vprašanje pa je, ali je za osebnostno in vedenjsko motene otroke primeren enak predmetnik in učni načrt kakor za druge učence.

Vzgojno in osebnostno moteni otroci s svojim agresivnim vedenjem onemogočajo normalno delo v razredu. Marsikdaj zaradi nerazvitih delovnih navad, slabe motivacije in pomanjkanja zanimanja za učenje povzročajo v razredu nemir. S tem usmerjajo učiteljevo pozornost nase in tako nezavedno nadomeščajo tisto,

kar jim dolgujejo starši. Povečini so iz ranjenih družin, vendar le niso zmeraj na robu socialne lestvice, kakor pogosto mislimo. Marsikateri od teh otrok je ob porodu dobil možgansko poškodbo in zaradi tega je še manj verjetno, da bo učitelj ob vseh drugih učencih zmogel tudi motene pripraviti do dela. Učitelji pogosto prosijo za pomoč in nasvete psihologa, pedagoga in socialno službo. Največkrat rešijo problem tako, da otroka odvzamejo družini in ga preusmerijo v vzgojni zavod. To je ena zadnjih možnosti, da se mladoletnik razvije in odraste v zdravo osebnost.

Že trinajsto leto delam na predvorskem šoli. Po izkušnjah ugotavljam, da se individualizacija v razredih, kjer so samo moteni učenci, slabo obnese. Kadar se ukvarjamo s posameznikom, se drugi čudovito zabavajo, čeprav bi morali med tem opraviti nalogo. Vseeno pa je individualizacija nujna, če hočemo doseči vsaj minimalen uspeh. Zakaj? Učitelji, ki delamo s temi otroki,

moramo poleg različnih ravni motenosti upoštevati še njihovo poprejšnje znanje, ki pa je včasih zelo pomanjkljivo, saj so to večinoma slabši učenci, ki so pogosto begali od doma, se ogibali pouka in učitelj skoraj ni imel možnosti, da bi zapolnil vrzel v učenčevem znanju. Ob skromnem znanju je upadla tudi volja do dela in učenja, vsemu pa se je pridružila še kopica slabih ocen. In če je otrok enkrat ali celo dvakrat ponavljal razred, se mu je šola uprla.

Socialne službe in starši – če se za otroka sploh zanimajo – pa tudi otroci sami pričakujejo, da bodo v novem okolju uspešnejši. Drugačen ritem življenja in dela v zavodu ugodno vpliva na učenčev uspeh v šoli, vendar pa manjkajočega znanja skorajda ne more nadomestiti. Zanimanje za šolo po začetnem zagonu kmalu usahne. Učitelji skušamo vsaj nekoliko usklajevati snov v posameznem razredu, čeprav ni redkost, da se npr. učencu v sedmem razredu zapleta pri branju, pisanju, poštevkanki in podobnem.

Učitelji takšne otroke »tlačimo« iz razreda v razred. Niti ponavljati ne morejo več, ker nekateri hodijo v šolo že deveto ali deseto leto. Na koncu gojenci prejmejo spričevalo, vendar to še zdaleč ne pomeni, da obvladajo vse, kar bi morali in kar ta dokument potrjuje. Tega se dobro zaveda tudi svetovalna služba v zavodu, zato skušajo gojence usmeriti v takšne programe, kjer lahko pričakujejo uspeh. Žal velikokrat ostane le pri pričakovanjih, saj si mnogi nekdanji gojenci in naši učenci že ob prvi redovalni konferenci naberejo kopico nezadostnih ocen. In iluzij o pridobitvi polklica je konec. Je še kakšna možnost? Delo, namenjeno neusposobljenim.

Kaj bi lahko spremenili v novnem šolanju, da bi bila za učence z motnjami vedenja osebnosti privlačnejša in pri vsem bolj sprejemljiva?

Menim, da bi morali skrajšati število ur pouka, ker se učenci zelo hitro zmanjša motivacija. Nekateri dobivajo celo psihosobna zdravila, da sploh zdržijo pri pouku. V predmetnik bi morali vnesti več telesne, likovne, glasbene vzgoje, skrajšati pa število ur jezikovnega in naravnoslovnega področja. Črtali naj vsebine, ki so za te otroke težke, in pustili le najnujnejše. Potrebno bi torej okvirne učne načrte, v sklopu katerih bi učitelj prilagajal učenčevemu prejšnjemu znanju ter njegovi osebnosti in vedenjski motenosti.

Šola bi s tem pridobila stalno prilagojenim učnim programom. To bi bilo razvidno uradnega žiga v učenčevem spričevalu. Učencem, za katere bi izkazalo, da so sposobni več, bi omogočili prestop v razred z normalnim programom.

Predvorská šola je pomembna za vse. Pomagali smo tako, da smo pregradili šolsko avlo in prostore ob kurilni z improviziranimi stenami. Takšne učilnice pa so povsem neprimerne za pouk, so bleda in skorajda brez dnevnega svetlobe. Ob načrtih za vzgojni zavod bi morali razmišljati tudi o dozdavi novih učilnic. Kot učitelj na tej šoli si želim, da bi tesneje sodelovali s rodniimi šolami po Sloveniji, večinoma delujejo v sklopu vzgojnih zavodov. Nihče od nas tudi nima ustrezne izobrazbe delo z motenimi otroki, zato bila dobrodošla pomoč Filozofske fakultete ali Pedagoške akademije, ki vzgajata prihodnje učitelje.

MARJAN PENEŠ

Mimmo Paladino: Vrt planetov

Škodljivo številčno ocenjevanje

Kaj menijo učiteljice prvega in drugega razreda osnovne šole o problemih preverjanja in ocenjevanja znanja svojih učencev

Septembra in oktobra 1990 se je v sklopu permanentnega spopolnjevanja učiteljev (na Pedagoški akademiji v Ljubljani) kar 130 učiteljic prvega in drugega razreda udeležilo seminarja o problematiki preverjanja in ocenjevanja znanja v prvem in drugem razredu osnovne šole (tri skupine v Ljubljani in dve skupini na posameznih šolah).

Ker sem želela tematiko čim bolj približati njihovim problemom, sem udeležence v vsaki skupini najprej prosila, naj izpolnijo vprašalnik o tem, katere težave najbolj občutijo pri preverjanju in ocenjevanju znanja ter o tem, kakšen način (sistem ocenjevalnih lestvic) ocenjevanja bi bil po njihovem mnenju najprimernejši za prvi in drugi razred. Odgovori so zanimivi in drugačni, kot jih včasih krivično kar počez pripisujemo vsem učiteljem.

Na vprašanje – katere težave najmočneje občutite pri svojem delu pri preverjanju in ocenjevanju znanja v prvem in drugem razredu osnovne šole, so najpogostejše odgovorile, da jim povzroča veliko težav: včlenjevanje različnih sestavin v oceno (težavnost znanja na eni in npr. prizadevnosti na drugi strani); ocenjevanje branja, spoznavanja narave in družbe; razmerje med ušnim in pisnim preverjanjem znanja; ocenjevanje pri nivojskem pouku; nedefinirana merila za pozitivno oceno (minimalno znanje) in ocenjevanje vedenja.

Od 130 učiteljic jih le 16 meni, da je številčno ocenjevanje primerno za prvi in drugi razred, 36 jih predlaga ocenjevanje s dvema stopnjama: uspešno – neuspešno, 60 se jih zavzema

za opisno ocenjevanje, 18 pa jih predlaga druge postopke ocenjevanja.

In kdaj bi bilo najprimernejše začeti s številčnim ocenjevanjem znanja? Učiteljice menijo da v tretjem razredu (45 odgovorov); v drugem polletju drugega razreda (33 odgovorov); v prvem polletju drugega razreda (23 odgovorov); tako kot doslej (v drugem polletju prvega razreda – 15 odgovorov); v četrtem ali petem razredu, sploh ne v osnovni šoli (skupaj 13 odgovorov); takoj v prvem polletju prvega razreda (1 odgovor).

Ugotovimo lako, da učiteljice prvih in drugih razredov niso naklonjene številčnemu ocenjevanju, da se navdušujejo za druge oblike, še posebno za opisno ocenjevanje.

Ob tem so omenile še, da ne razumejo, zakaj se zakonodaja na tem področju tako počasi spreminja. Občutek imajo, da že predolgo opozarjajo na problematiko ocenjevanja znanja v prvem razredu ter na nesmiselnost ocenjevanja vedenja, vendar tega nihče ne upošteva. Menijo, da potrebujejo učitelji nekatere jasne odgovore in manj nenehnih sprememb, nesmiselnih prepovedi ter zahajanja iz ene skrajnosti v drugo.

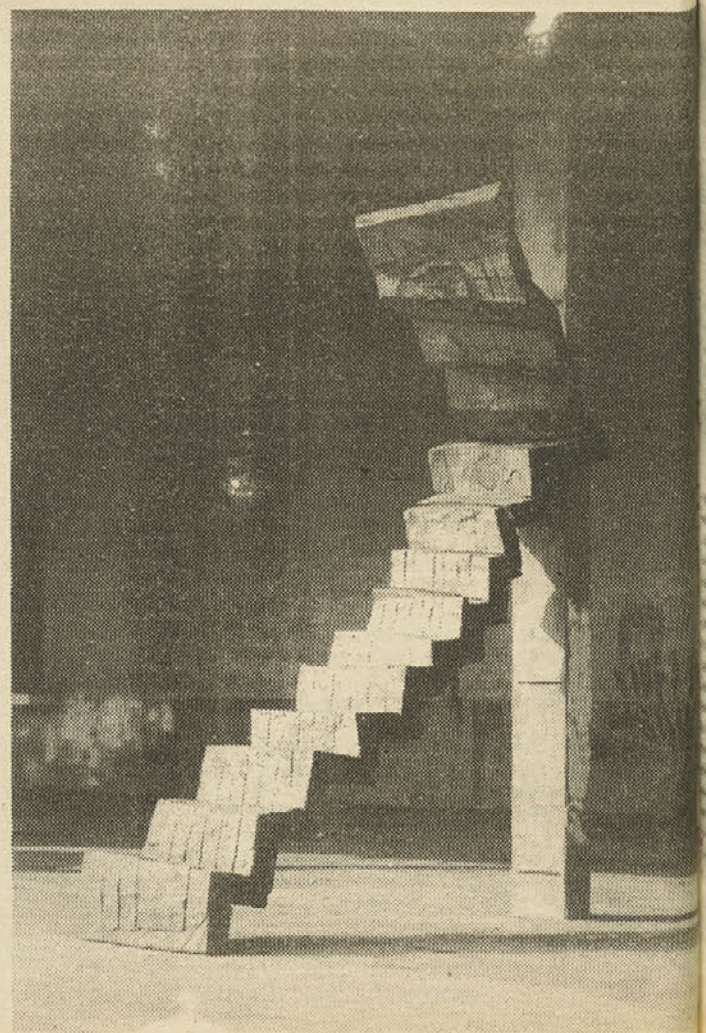
Na seminarjih se je v razpravi oblikovalo tole stališče: Zaradi občutljive razvojne stopnje, različne hitrosti v duševnem razvoju, različne sposobnosti in stopnje prilagajanja otrok na šolske zahteve, zaradi nekaterih oblik notranje motivacije (radovednost, želja po znanju, po samostojnem obvladovanju različnih spretnosti) je številčno ocenjevanje v prvem obdobju šolanja ne le neprimerno, ampak

tudi škodljivo. Najprimernejše bi bilo opisno ocenjevanje, in sicer brez vnaprej določenih stopenj (ne po številu ne po obliki). Znanje vsakega učenca posebej, pri vsakem sklopu učnih vsebin, opišemo na podlagi opazovanj in različnih oblik preverjanja, ne da bi ga primerjali z drugimi – primerjamo ga z njegovo prejšnjo stopnjo, z njegovimi zmognostmi ter z merili minimalnega znanja,

ki morajo biti določena.

Učitelj si skupaj z otrokom skupaj s starši prizadeva, da otrok napreduje, da bi šlo učenje povezoval s pozitivnimi izkušnjami, da bi se razvijal in na kasnejših stopnjah tudi uspešen pri različnih oblikah preverjanja znanja od zunaj.

CVETA RAZDI VŠEK-PUČKO

Magdalena: Stopnice, 1986

Kako sta pri majhnih otrocih povezana govor in mišljenje

O študiji Ljubice Marjanovič-Umek: Mišljenje in govor predšolskega otroka

Z vprašanji otroškega mišljenja in govora se ukvarja veliko znamenitih avtorjev, npr. Skinner, Chomsky, Piaget, Vygotski in drugi. Pri nas je na tem področju lani doktorirala Ljubica Marjanovič-Umek. Kot izvelec iz svoje disertacije je zdaj izdala knjigo *Mišljenje in govor predšolskega otroka*.

O otroškem govoru je več teorij. Zagovorniki vedenjske psihologije (behavioristi) menijo, da se otrok nauči govoriti s posnemanjem odraslih; zagovorniki dednostnih teorij (biologi, nativisti) menijo, da otrok ustvarjalno konstruira svoj govor in ga postopoma približuje govornim vzorcem odraslih; zastopniki spoznavnih teorij (kognitivisti) pa pravijo, da se najprej razvija otrokovo mišljenje, nato pa sledi razvoj otrokovega govora. Te apriorne teorije se preskušajo z dolgotrajnimi opazovanji in poskusi, ki zbirajo dokaze za prednost prve, druge ali tretje teorije. Taka preskušanja je opravljala tudi Ljubica Marjanovič-Umek.

V metodologiji raziskovanja otroškega govora in mišljenja je polno težav. Težko je shranjevati številna opažanja otrokovega ravnanja in govora. Opisi razvoja posameznega otroka niso posplošljivi na vse otroke. Če opazuješ dvesto otrok, kot je delala Ljubica Marjanovič-Umek, pa ti uhaja ogromno podrobnosti, ki bi jih bilo vredno

opazovati in o njih razmišljati. Nič manj ni težav pri razumevanju in razlaganju zbranega gradiva. Včasih otroške zmožnosti precenjujemo, drugi pričakujemo od otrok preveč.

Ko opisujemo otroški razvoj, ga največkrat ne prikazujemo kot cesto, ampak kot stopnice. Za faze otroškega govora uporabljamo izraze jok, gruljenje, bebljanje, obdobje prvih besed, čas prvih povedi. Delno si prizadevamo odkrivati izvirnost otroškega govora, delno primerjamo otroški govor z govorom odraslih. Tudi pri opisu govora mišljenja uporabljamo različne izraze za zaznavanje stopenj mišljenja: zaznavno-gibalna stopnja (senzomotorični stadij), preoperativno mišljenje, operativno mišljenje, abstraktno mišljenje idr. Tako opisi razvojnih stopenj podajajo otrokovo svojevrsnost, se nam zdijo zanimivi, vendar kritično razporejen človek marsikdaj le podvomi, ali ni to poenostavljeno in ali razvoj ni tako skokovit, kot ga očrtujejo raziskovalci.

Bolj objektivno zrcalijo stanja otroškega razvoja načrtni preskusi govora in mišljenja ter statistični prikazi izidov teh preskusov. Pri tem načinu dela se zožuje opazovanje, vendar tako zasnovani preskusi omogočajo razmeroma zanesljive ugotovitve in posplošitve ter dopuščajo ponovno preverjanje izidov. To pot je pri svojem raziskovanju ubirala Ljubica Marjanovič-Umek.

Omejila se je na raziskovanje samo nekaterih prvin govora in mišljenja. Sestavine govora je razčlenjevala z nalogami tehle vrst: 1. Izražanje: »Dobro si ogled sliko in povej, kaj se dogaja.« 2. Razumevanje: »Pokaži stekleničko, ki je polna do polovice.« – »Daj gumb na škatlo.« 3. Uporaba besed: »Kakšna je ta palčka? Dolga.« Mišljenje pa je razčlenjevala s podobnimi nalogami kot Piaget: 1. ustvarjanje zvez (korespondenca): »Postavi k vsaki kocki eno kroglico.« 2. Ohranjanje enakosti (konzervacija): »Ali sta palčki enako dolgi ali je ena krajša kot druga?« (Pri tem sta palčki enkrat vzporedni, drugi zaporedni.) 3. Uvrščanje v skupino (seriacija): »Postavi palčke od najnižje do najvišje. (Naredi stopničke.)« 4. Opredeljevanje po barvi in obliki (matrika): »Na sliki manjka ena slička. Poglej male sličice in postavi na prazno mesto tisto, ki bi morala biti prav tam.« Pri opravljanju miselnih nalog so otroci

tudi govorno pojasnjevali svoje rešitve. Njihove razlage se opirajo na zaupanje do odraslih, nekatere pa rešitve utemeljujejo logično: »Mami mi je povedala.« – »Tu jih je šest in tu jih je šest.«

Avtorica je do rezultatov svojega raziskovanja zelo kritična. Ve, da pri delu nima opraviti samo s problemi govora in mišljenja: na otrokov odgovor lahko vpliva nerazumevanje navodil, otrokovo mnenje, da je problem smiselni ali nesmiseln, čustvena zavrtost zaradi tuje osebe ali nenavadnega položaja. Na koncu svojega raziskovanja zelo previdno odgovarja na izhodno vprašanje, v kakšnem odnosu sta otroško mišljenje in govor: »Zavedam se, da rezultati naše raziskave v celoti ne razjasnjujejo odnosa med mišljenjem in govorom v predšolskem obdobju, vsekakor pa potrjujejo aktivno vlogo govora v miselnem razvoju predšolskega otroka in mišljenja v govornem razvoju,

O odnosu med mišljenjem in govorom pri majhnih otrocih smo pri nas do zdaj največkrat brali samo izvlečke iz tuje strokovne literature. Razveseljivo je, da imamo zdaj o tem temeljito domačo študijo. Škoda, da je tematika dobro obdelana predvsem s psihološkega stališča, slabše pa z jezikoslovnega oziroma slovenističnega. Fonem npr. ni »najmanjši govorni glas«, temveč pomensko razlikovalni glas (kosa – koza, seme – šeme, zima – žima) za razliko od alofona, ki ne spreminja pomena (npr. zazobniški n v besedi Ana, a mehkončniški n v besedi Anka). Sestavljenim (kompleksnim) stavkom pravimo v sodobni slovenski slovnici zložene povedi ali tudi večstavne povedi. Semantika se ne ločuje od slovnične, ampak se lahko z njo prekriva. Takih terminoloških razhajanj bi se dalo naštet še nekaj. Najbrž ne namerno, ampak po naključju manjka sredi izčrpnega seznama

Isolda Wawrin: Brez naslova, 1982

torej povratni odnos med obema psihičnima procesoma.« (Str. 97.) Kaj ta sklepna ugotovitev pomeni za vzgojno prakso? Včasih smo dokaj neprizadevno čakali, da se bo otrok razvil do take stopnje, ko se lahko vpliva na njegovo mišljenje in govor. Opažanja vzvratne povezave med mišljenjem in govorom predšolskega otroka, kot jo prikazuje Ljubica Marjanovič-Umek, pa kliče k oblikovanju vaj, ki bi bile primerne za razvijanje mišljenja in govora že pri predšolskih otrocih.

strokovne literature lepa Kolaričeva razprava Slovenski otroški govor (Godišnjak Filozofskog fakulteta 4, Novi Sad 1959). Kljub tem lepotnim napakam je študija Ljubice Marjanovič-Umek *Mišljenje in govor predšolskega otroka* dragocena knjiga, vredna, da jo prebere vsaka vzgojiteljica, razredna učiteljica, slovenist in sploh vsak, ki poskuša poglobljeno razmišljati o razvoju otrok ali delovati na ta razvoj.

FRANCE ŽAGAR

Novosti v šentjurskih vrtcih

Vzgojno-varstvena ustanova v šentjurski občini, ki zajema osem enot s 500 predšolskimi otroki, je na jesen poleg standardnega programa vpeljala še dodatno ponudbo, ki je po poljubni izbiri staršev na voljo otrokom. Povedati je treba, da potekajo novosti v rednem času, tedaj ko so otroci v vrtcih; to razbremenjuje starše, da jim ni treba voditi otrok posebej v vrtec in iz njega.

Telesnovzgojna dejavnost otrok v šentjurski in na Ponikvi poteka v šolskih telovadnicah; to imajo otroci zelo radi, saj so možnosti za vsestransko razgibanje precej boljše kot v igralnicah v vrtcih. Plesno vzgojo so vpeljali v enoti na Slivnici.

Posebne likovne in glasbene dejavnosti imajo v enoti Šentjur, z biološkimi dejavnostmi se ukvarjajo v enoti Dramlje.

Največ zanimanja staršev je pritegnila vpeljava angleščine; delajo kar z dvema skupinama. Vse dejavnosti, razen tujega jezika, vodijo vzgojiteljice in so za otroke brezplačne. Predvidevajo, da bo za navedene dejavnosti po 20 srečanj na leto. Z obema skupinama za angleški jezik se ukvarja predmetna učiteljica anglistka iz osnovne šole; za to dejavnost je predvidenih 40 srečanj. Starši prispevajo za ta pouk zelo malo denarja. To zadnjo jezikovno dejavnost bi kazalo v naslednjih letih še razširiti vsaj tja, kjer so osnovne šole s poukom tujega jezika.

Ob naraščajoči brezposelnosti se število otrok v vrtcih nekoliko znižuje. Mati, ki je brez dela, nima denarja za mesečni prispevek, ker pa je doma, sama varuje otroke. Prav za te otroke bo treba pripraviti primerne skrajšane programe.

ERNEST REČNIK

predšolska vzgoja

Za nas, člane Zveze prijateljev mladine Slovenije, je vsak dan »dan otroka«, saj je treba otrokom nameniti skrb in pozornost vse leto. Lani smo namenili pozornost otrokovemu zdravju in varnosti. Na podlagi sklepov PRVEGA OTROŠKEGA PARLAMENTA, ugotovitev strokovnjakov, zbranih v zborniku *Otroku zdravo in varno okolje* in na temelju ugotovitev in pobud JAVNE TRIBUNE, ki smo jo pripravili 19. decembra 1990 v Cankarjevem domu, objavljamo

POZIV SLOVENSKI JAVNOSTI, SKUPŠČINI IN VLADI REPUBLIKE SLOVENIJE:

STORIMO VSE, KAR LAHKO STORIMO IN MORAMO NAREDITI KOT SAMOSTOJNA SLOVENSKA DRŽAVA, DA ŠE BOLJ ZAVARUJEMO ZDRAVJE IN ŽIVLJENJE OTROK!

Ugotavljamo, da se, kljub nekaterim dosežkom, zdravje naših otrok in mladine slabša:

- čedalje več je nalezljivih bolezni in bolezni prebavil
- vse pogostejše so bolezni dihal in alergije
- povečuje se odstotek šolarjev z okvarami hrbtenice, gibal in okostja
- vse več otrok ima motnje vida
- učenci so nenehno preutrujeni, njihov delovni teden je pogosto daljši od 42 ur
- v družinah je vedno več duševnega in telesnega nasilja nad otroki
- v šoli je strah bistveni motivacijski dejavnik, učenci so prepogosto izpostavljeni stresnim situacijam
- vedno več je psihosomatskih obolenj
- otroci si v obupu sodijo sami, vsako leto naredi samomor približno kar za razred otrok
- na slovenskih cestah umre v enem letu za dva razreda otrok in v tem je Slovenija na vrhu evropske lestvice
- vsako leto se poškoduje v cestnem prometu za trinajstdeset razredov otrok in mnogi ostanejo invalidi
- higienske razmere v šolah niso primerne
- zdravstveno so najbolj ogroženi srednješolci.

Zaradi omenjenih, strokovno utemeljenih ter za otroke in slovensko družbo neugodnih dejstev ter glede na Konvencijo o otrokovih pravicah

ZAHTEVAMO

1. Položaj otroka v slovenski družbi je treba izboljšati. Tehnološki napredek moramo nemudoma podrediti zahtevam človekovega zdravja in varnosti ter celotne naravne skupnosti, pri tem pa bolj upoštevati otrokove interese, potrebe in pravice do zdravja in življenja. Otrok je povsem odvisen od odraslih in živi življenje, kakršno mu omogočamo.

2. Slovenska vlada naj pripravi celostno strategijo za zagotavljanje zdravja vseh otrok in mladine v Sloveniji, obravnava pa naj jo parlament.

3. Slovenski parlament naj opredeli zdravje otrok in mladine kot eno izmed ključnih vprašanj nadaljnjega obstoja in razvoja slovenske družbe. Postati mora osrednja naloga slovenske vlade in vseh njenih področij.

4. Parlament naj ratificira Konvencijo o otrokovih pravicah, sprejeto na Generalni skupščini OZN, novembra 1989, ter slovensko zakonodajo uskladi z določbami Konvencije.

5. Slovenska vlada naj začne sistematično oblikovati in uresničevati politiko za urejanje razmer otrok in mladine. Oblikuje naj ustrezen vladni organ, ki bo celostno obravnaval otroke, mladino in družino, varoval njihove koristi ter zagotavljal ustrezno zakonsko urejanje tovrstnih vprašanj.

Mnogi ukrepi, ki so za zdaj uvrščeni v družinsko, zdravstveno, šolsko, gospodarsko, davčno in drugo politiko, ne koristijo zmeraj otroku.

6. Reševanje nakopičenih problemov zdravja in varnosti otrok pa ni samo zadeva zdravstvenih institucij. Imamo sicer že nekaj uspešnih projektov nekaterih organizacij, pogrešamo pa – in zato zahtevamo – celostne projekte za izboljšanje kakovosti telesnega in duševnega življenjskega okolja otrok in mladine ter projekte za oblikovanje vrednosti, ustreznosti zdravju in življenjskega sloga otrok, mladine, staršev in vse družbe. Te projekte naj podpre tudi vlada.

7. Vsak otrok ima neodtujljivo pravico do življenja, zato moramo vsem zagotoviti možnosti za preživetje in razvoj.

● Omogočimo vsem otrokom svobodno gibanje. Ne pristajajmo na zapiranje otrok med štiri stene zaradi onesnaženega zraka.

● Zahtevamo odločnejše ukrepe za oskrbovanje z dobro pitno vodo iz vseh vodovodnih pip. Odklanjamo vodo iz tetrapakov in steklenic.

● Ne ponujamo otrokom hrane z dodatki in barvili drugih strupenih snovi. Z ustreznimi ukrepi pospešimo pridelavo zdrave hrane.

● Ne zidajmo šol, vrtcev in blokov iz gradiva, ki vsebuje radioaktivni pepel in ne izpostavljammo otrok radioaktivnemu sevanju.

8. Zahtevamo, da slovenska vlada stori vse, da bi se zmanjšalo število tragičnih usod naših otrok.

9. Sprememimo represivni šolski sistem tako, da bo otrok postal z vsemi svojimi pravicami osrednji subjekt vzgojno-izobraževalnega procesa.

10. Zahtevamo, da se v vseh slovenskih šolah, tako za učence kot za učitelje, vsak dan nameni več pozornosti razgibanju v telovadnicah ali zunaj šole. Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo naj temu ustrezno prilagodi šolske programe ter pripravi načrt za zidavo telovadnic, šolskih igrišč, šolskih vrtov in dvorišč. Načrt naj bo javno predstavljen.

11. Naši otroci imajo pravico do kakovostne ekološke, zdravstvene in prometne vzgoje tako v družini kot v izobraževalnih zavodih. To vzgojo je treba uvrstiti v šolske programe in v programe vseh tistih organizacij, ki lahko povečajo raven ekološke ozaveščenosti otrok in vse družbe ter usposobljenost otrok in mladine za zdravo življenje. Za te programe naj družba zagotovi več denarja. Preventiva je zmeraj cenejša!

12. In na koncu. Spoštovani starši! Za skladen razvoj otrokove osebnosti sta pomembna toplo družinsko okolje ter občutek varnosti in ljubezni. Zato si vzemite vsak dan vsaj uro časa za svoje otroke, za skupno igro in pogovor. Ljubezen je močnejša od trde roke!

Da boste lažje uresničevali starševske želje in dolžnosti ter zagovarjali koristi otrok, se povežite v svete staršev, v zveze družin.

ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE

DOM

Zlezem v srce in sem rdeča sreča. Občlena v toplo tekočino in skrita v mišici.

Diham utrip rdečega doma.

Tu sem najbolj doma. Tu sem najbolj jaz.

POSTOPOMA

Košček sonca za oblakom. Potem še manj. Rjavo nebo. Otroške sanje. Streljanje proti toči. Ropotanje v duši.

Sonja Votolen

Slovo od male šole

Večkrat sem si že želela, da bi se lepi dnevi povrnili. Veliko takšnih sem preživela z otroki iz vrtca. Ker pa vem, da so neponovljivi, jih zbiram in zaklepam v svojo skrito kamrico, ki jo vsak od nas nosi globoko v sebi in le tu in tam pogleda vanjo. Ponavadi takrat, ko je sam in bi rad zaživel v spominih. Tak dogodek, vreden, da se ga spominjamo, je bilo tudi naše slovo od male šole, skupni piknik ob koncu šolskega leta.

Veselili smo se in smejali, ko smo »kaznovali« starše, da so se tako odkupili za vse napake, ki so jih zagrešili med letom. Morali so plezati po drevesih, se plaziti kot lisice, iskati storže, žuželke in listke, peli so, čivkali in skakali. Odpustili smo jim vse, tudi to, da so včasih prepozno prišli po otroke v vrtec, da so zvečer pozabili na pravljico in da so včasih obseleli v fotelju, namesto da bi se odpravili na sprehod. Zelo zabavna je bila igrice mačke in miške, ko nas niso mogli ujeti. Zmagali smo mi. Saj ne vem, kaj je bilo najlepše na našem pikniku. Morda srečlov? Srečke so bile zastoj in vsaka je prinesla presenečenje. Kaj pa, čarobna piščal? Očetje so zavzeto pihali vanjo, glasu pa ni bilo od nikoder, le črn prah se jim je pokadil pod nos in dobili so čudovite »brke«.

Tudi malica je bila nekaj posebnega. Jedli smo najboljši kruh, kar jih je. Sami smo ga zgneti in dopolnili spekli v vrtcu. Naše košare so bile polne dobrot, tudi klobas in peciva.

Travnik se je spemnil v živahno plesišče, ko sta dva od očetov veselo zaigrala na harmoniko. Tudi Jernej se je izkazal s flavto in pesmico Nikoli slabe volje, ki je bila kot nalašč za tisti dan. Slabe volje ves ni bil nihče. Šele zvečer smo se odpravili domov, vsi zeleni od trave in rdečih list. Nihče ni omenil, da je ta naš piknik pravzaprav slovo, kajti vsako slovo je tudi malce žalostno. Tisti dan pa smo žalost odrinili daleč stran in je nismo hoteli v družbo, čeprav je šlo za slovo od lepih, brezskrbnih, sproščenih dni, za slovo od male šole, od medvedkov in punč in drugih igrak iz vrtca, za slovo od mnogih pravljic, pesmic, ki smo jih skupaj prepevali.

Skrivoma sem pomislila: otroci, ponesite s seboj vse najlepše trenutke, vse moje dobre misli in želje. Vzemite vsaj delček tistega, kar sem vam želela in se vam trudila dati v letu, ki smo ga preživeli skupaj.

DRAGICA ČERNE

dopisniki poročajo

Konstanca Bevk

V soboto, 15. decembra 1990, je v Sežani umrla upokojena učiteljica Konstanca Bevk. Izteklo se je njeno izjemno bogato življenje. Rodila se je 1915 materi Luciji in pisatelju Francetu Bevku. V Gorici je končala obrtno in tudi vzgojiteljsko šolo, vendar se je šele po nekaj letih lahko zaposlila. Zgodaj se je povezala z osvobodilnim gibanjem, v začetku 1944 je odšla v partizane in tam ostala do osvoboditve.

Na učiteljskih tečajih se je usposobila za poučevanje v osnovni šoli, toda predpisano izobrazbo je dosegla šele pozneje, s študijem ob delu.

Življenje jo je že jeseni 1947 pripeljalo v Šmarje pri Kopru. Povezala se je s krajem in z ljudmi in tukaj ostala do konca, celih trideset let.

Številni učenci, ki jim je odkrivala svet pismenosti, se je spominjajo kot stroge, zahtevne, vendar pravične učiteljice, a tudi iskrih in duhovite. Njene ure pouka niso bile nikoli dolgočasne.

V spominu ljudi ostaja zapisana tudi kot dejavna družbeno-politična delavka, saj je bila navzoča povsod, kjer so se sprejemale pomembne odločitve. To so bili časi, ko so se cilji zdeli jasni in je bilo v ljudeh veliko idealizma.

S posebno zagnanostjo je opravljala tudi kulturno-prosvetne naloge. Pripravljala je proslave in druge prireditve, dramske predstave, vodila pevski zbor, učila je ročna dela in celo folklorno skupino.

Za svoje delo je prejela številna priznanja, med njimi red dela s srebrnim vencem in medaljo zaslug za narod. Le malo za to, kar je dala drugim.

Konstanca, kakor so ji rekli domačini, je postala v vasi pojem in legenda.

Na zadnji poti so jo spremljali številni Šmarčani, spremljali smo jo delovni tovariši, prijatelji in znanci. Tiho in zbrano smo se zahvalili za njen veliki prispevek ljudem in kraju, za njeno bogato in nesebično delo.

EMILJA GLAVINA

Mira Štajnec-Poredoš

Oktobra 1990 smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od Mire Štajnec-Poredoš, predmetne učiteljice na Osnovni šoli Franceta Bevka v Ljubljani.

Njena življenjska pot se je začela 18. maja 1941 v Kragujevcu. Tu je preživela tudi nekaj svojih otroških let, dokler se ni s starši naselila v Mariboru. Mesto ob Dravi je postalo mesto njenega otroštva, mesto njene mladosti, mesto njenih šolskih prijateljev. Tu se je tudi odločila za poklic učiteljice.

Učiteljske je končala v Mariboru. Zelo mlada se je zaposlila v Cankovi v Prekmurju, kamor so jo poslali, da bi zapolnila vrzeli v učiteljskih vrstah. V Cankovi je ostala dve leti, nato jo je pot vodila na šolo v Jakobskem dolu v bližini njenega domačega kraja. Naslednja postaja njenega učiteljskega popotovanja so bile Vodice nad Ljubljano, tam je ostala sedem let.

Na Osnovni šoli Franceta Bevka v Ljubljani se je zaposlila leta 1972. Z nami je ostala osemnajst let, vse do svoje smrti. 18. oktobra 1990, ko jo je kruta bolezen izrgala iz naših vrst.

Delala je kot učiteljica v podaljšanem bivanju in kot učiteljica matematike. V tem času je s svojo veliko energijo in pridnostjo končala študij na Pedagoški akademiji v Ljubljani.

Od začetka šestdesetih in do poznih osemdesetih let je naša Mira učila in vzgajala več kot tisoč učencev. Ti učenci so dobro vedeli, da jih bo naučila veliko matematike; pa ne samo matematike, ampak tudi drugih

stvari: natančnosti, reda, strpnosti, doslednosti, vztrajnosti in odgovornosti. Njeno najmočnejše vzgojno sredstvo pa ni bila le beseda, pač pa lasten zgled. Pri delu je bila vestna in natančna. Učenci so ji sledili, ker so čutili in vedeli, da jih ima rada in da jih bo veliko naučila.

Da, šolo je imela zelo rada, svoje delo je opravljala z veseljem in s polno odgovornostjo. Njeni kolegi smo čutili in vedeli, da je Mira zanesljiva in dobra učiteljica. Zmeraj je bila pripravljena pomagati in svetovati. Svoje bogate pedagoške izkušnje je prenašala na mlajše kolege, svetovala jim je pri prvih korakih njihovega poklicnega dela.

Ko je zaradi boleznih morala vsakodnevne stike z nami opustiti, je nastala med nami boleča vrzel. Vendar je Mira po svojih močeh še vedno spremljala naše delo in se nam še pogosto pridružila. Vseskozi je bila prepričana, da se bo zdrava vrnila med nas, vrnila k svojemu delu, ki ga je imela nadvse rada; tudi mi smo jo čakali. Spremljali smo njen življenjski boj za življenje. Vendar – tudi najbolj vztrajni in nepopustljivi klonajo pred nepremagljivim. Ne bo je več med nas, ne bo več prišla med svoje otroke, med svoje učence. V petindvajsetih letih dela z njimi je morala opraviti svoje pedagoško poslanstvo. Opravila ga je dobro.

Spominjali se je bomo kot enkratne prijateljice, spominjali se je bomo kot dobre kolegice, kot zglede učiteljice in vzgojiteljice.

PAVLA SAMUDA

Premalo visokošolsko izobraženih mentorjev

Na Slovenskem deluje v štiri tisoč skupinah 100 tisoč ljubiteljskih kulturnih ustvarjalcev za domala vsa kulturna področja.

Vso to množico različnih skupin strokovno vodi okoli 1.500 mentorjev, ki so vsaj delno izobrazbo pridobili na seminarju, tečajih in šolah v organizaciji ZKOS, pa tudi v izvedbi nekaterih občinskih ZKO, veliko pa jih pri vodenju skupin uporablja samo izkušnje, ki so si jih pridobili z dolgoletnim delom v ljubiteljskih kulturnih skupinah.

Precej skupin sicer vodijo strokovno usposobljeni mentorji, zlasti še na pevskem in gledališkem področju; ti imajo vsaj nekaj možnosti za izobraževanje na visokošolski stopnji, na nobeni visoki šoli pa ne podajajo specifičnega strokovnega znanja, potrebnega za delo z ljudmi, ki jim kultura ni poklic. Gre predvsem za sociološko, psihološko in navezadnje organizacijsko znanje.

Zmotno je namreč misliti, da zadošča samo strokovno znanje po zdajšnjih učnih programih, saj so sestavljali teh programov imeli v mislih praviloma potrebe kulturnih in izobraževalnih ustanov, na nepoklicne kulturne ustvarjalce pa so bolj ali manj pozabili. To se na Slovenskem ob taki množici ljubiteljev kulture ne bi smelo zgoditi, če bi ljubiteljski zares enakopravno upoštevali.

Na primer: v Sovjetski zvezi so že pred mnogimi leti poskrbeli za specializirane srednje, višje in visoke šole, ki šolajo ljudi samo za strokovno in organizacijsko delo z nepoklicnimi kulturnimi ustvarjalci.

Pri nas seveda ne gre za to, ker bi bila najbrž taka programska zasnova usposabljanja kadra za kulturne potrebe skrajno neracionalna in bi po svoje tudi ločevala poklicne in nepoklicne ustvarjalce.

Za ene in druge, rečeno bolj na pamet, bi ustrezalo 80 odstotkov skupnih učnih programov, preostali del pa naj bi bil namenjen specialnemu znanju za posebne potrebe.

Sicer pa sem se namenil predvsem spregovoriti o rednem šolanju mentorjev in organizatorjev za potrebe tistih dejavnosti, za katere zdaj ni nikakršnega rednega šolanja. V mislih imam zlasti folklorno, sodobni ali izrazni ples ter kulturne anima-

torje in organizatorje kulturnega življenja.

Na Slovenskem je okoli 300 folklornih skupin in 250 plesnih skupin ter približno 2 tisoč dejavnih kulturnih animatorjev in organizatorjev kulturnega življenja.

Za vodje ali strokovne mentorje teh skupin in za kulturne animatorje ni nobene visoke šole, ki bi jim dajala ustrezno strokovno znanje.

Posebno nekatere republiške strokovne ustanove in tudi strokovna služba ZKOS si že leta prizadevajo, da bi visoko šolstvo ustrezno strokovno usposabljal tudi takšno osebo, vendar za to skoraj ni zanimanja. O sodobnem plesu je bil sicer govor in pobuda je bila načelno sprejeta, kaj več pa ni bilo narejenega. Za izobraževanje kulturnih animatorjev in organizatorjev pa je nekaj zanimanja pokazala kranjska visoka šola za organizacijske vede, potem ko je ta študij menda zaradi nezanimanja študentov povsem opustila ljubljanska FSPN.

Visoke šole se ne zanimajo dosti za tovrstno izobraževanje, saj zatrjujejo, da se za to zanima premalo študentov – čeprav tega nihče ni posebno prizadevno ugotavljal, in pa zaradi nenehne pomanjkanja denarja za redno šolanje nasploh in seveda tudi kadra za te namene.

Kranjska šola za organizacijske vede je sicer pokazala precej zanimanja za redno šolanje kulturnih animatorjev, vendar bi bilo to šolanje zelo drago.

Vendar je in bo še dolgo časa edina rešitev visokošolski študij ob delu in hkrati iskanje delovnih mest, predvsem pa bodo potrebne tudi ugodne gnotne možnosti za vodenje posameznih skupin oziroma za organiziranje kulturnih dejavnosti, seveda v obliki nagrad za nepoklicno delo.

Nekaj možnosti se kaže tudi za zaposlovanje visokošolsko izobraženih mentorjev, zlasti se v prihodnjih strokovnosvetovalnih središčih, za vodenje nekaterih velikih skupin, od katerih nekatere že zdaj delujejo polpoklicno, in za delo organizatorjev v občinskih ZKO ter tudi v kulturnih ustanovah in turističnogostinskih organizacijah, ki bi morale zaposlovati kulturne animatorje.

TONE ŠTEFANEČ

1. december 1990 – svetovni dan aidsa

Svetovni dan aidsa je dan, ki je po vsem svetu namenjen razširjanju in krepitvi prizadevanj, da bi ustavili širjenje te bolezni.

To je dan, ko naj bi odprli komunikacijske poti, okrepili izmenjavo informacij in izkušenj ter utirali pot duhu družbene strpnosti. Ta edini mednarodni dan predstavlja vsako leto usklajene dejavnosti proti aidsu po vsem svetu.

Temo svetovnega dneva aidsa določijo generalni direktor Svetovne zdravstvene organizacije. Prvi svetovni dan aidsa je leta 1988 poudaril vsesplošno mobilizacijo proti tej bolezni. Drugi svetovni dan aidsa leta 1989 se je osredotočil na pomembnost mladine v epidemiji aidsa. Letos se bo pozornost ob svetovnem dnevu aidsa usmerila v prav tako pomemben element pandemije te bolezni na ženske.

V žarišču so ženske in aids

Svetovna zdravstvena organizacija ugotavlja, da se je do leta 1990 po vsem svetu okužilo z virusom HIV 8 do 10 milijonov ljudi in da je med njimi približno tretjina žensk. Pričakujejo, da bo v letih 1990-1991 došlo do približno 500.000 ljudi – z 200.000 ženskami vred. Tako bo število žensk, za katere se pričakuje, da bodo zbolele za aidsom v naslednjih dveh letih, prekorajlo komulativno vsoto vseh primerov te bolezni, ki so jih v prvem desetletju epidemije sporočili Svetovni zdravstveni organizaciji.

Kakšna je celotna prevalenca okužbe HIV med ženskami? Od celotnega števila okuženih oseb je več kot tretjina žensk: med njimi jih je

večina v rodnem obdobju. Večina okuženih žensk je iz predelov Afrike, ki so južno od Sahare, razpon prevalenca HIV v različnih območjih sveta pa znaša od visoke (približno ena okužena na vsake 4 ženske), do nizke (manj kot ena okužena na vsake 20.000 žensk).

Aids zelo vpliva na ženske – kot bolezen in kot socialna in ekonomska grožnja. Vpliva na življenje milijonov žensk: na ženske, ki so okužene s HIV; na ženske, katerih otroci so okuženi s HIV; na ženske, ki imajo s HIV okužene partnerje; na ženske, ki delajo v zdravstvu, prosveti, na področju socialnega dela, kot svetovalke in negovalke. Ženske imajo odločilno vlogo pri preprečevanju okužbe s HIV in pri skrbi za ljudi, ki so okuženi s HIV ter za ljudi z aidsom. Omeniti je treba tudi to, da se dovednost žensk za okužbo ter za socialne in ekonomske posledice epidemije v mnogih kulturah povečuje zaradi nizkega položaja ženske tako v družini kot v družbi. Če gre za to, da ženska zavaruje samo sebe pred okužbo HIV, je kritičnega pomena sposobnost žensk, da se nezaščitene odrečejo spolnosti. Zaradi stigme, povezane z aidsom, lahko ženske zadenejo diskriminacija, socialno zavračanje in druge kršitve njihovih pravic.

Svetovni dan aidsa 1990 naj bi usmeril pozornost tako na posebne potrebe žensk v zvezi z epidemijo te bolezni kot tudi na pomemben prispevek žensk pri preprečevanju aidsa in vrgi. S problemi se moramo soočiti vsi – moški in ženske skupaj – seveda ne le na 1. december.

FANI ČEH

OB 140-LETNICI PRVE GIMNAZIJE V MARIBORU

Mladi – iskreni in kritični

Ob 140-letnici Prve gimnazije v Mariboru smo pripravili okroglo mizo z naslovom Raziskovalno delo mladih na področju kemije in ekologije. Pogovora so se udeležili mentorji z mladimi raziskovalci, predstavnica Zavoda RS za šolstvo prof. Romana Jazbec in zastopnica zelenih dr. Tilka Kren. Pogovor je vodil in vsebinsko oblikoval dipl. inž. Ljubo Germič s Tehniške fakultete v Mariboru, ustanovitelj raziskovalnega tabora EKO Ruše. Razpravljanje je potekalo po dveh vsebinskih vzporednicah: problemi raziskovalnega dela v kemiji in ekologiji in celostna ekološka problematika.

Učenka iz Srednje ekonomske šole v Mariboru je opozorila, da ekologija ni povezana samo s kemijo, temveč združuje več znanstvenih področij. Razpravljali so se z njo strinjali, toda: »Kadar nastanejo ekološke katastrofe, vsi dolžijo kemike.« Druge veje znanosti se ekoloških tem ne lotevajo pogosto. V raziskovalni tabor EKO Ruše so hoteli pritegniti tudi urbaniste in krajinarje, vendar brez posebnega uspeha.

Mladi si želijo ekoloških tem tudi pri drugih predmetih, ne samo pri biologiji in kemiji. V pogovoru so se dotaknili tudi ekološke zavesti ljudi, ki se le počasi prebujajo. Še pred leti je bilo opozarjanje na ekološke probleme enako bogokletno kot kritiziranje komunizma. Zadeve se zboljšujejo, pa vendar so mladi kritično ugotovili, da je najtežje prevzgojiti samega sebe. Ljudje bi marsikaj lahko postavili tudi sami. Tako so srednješolci ob čistilni akciji očistili neko mariborsko krajinsko skupnost, zdaj pa prebivalci sredi kupa smeti verjetno čakajo novo akcijo. Vsak dan prebiramo v časnikih podatke o prevelikih količinah žveplovega dioksida v zraku.

Učiteljska v Srbiji

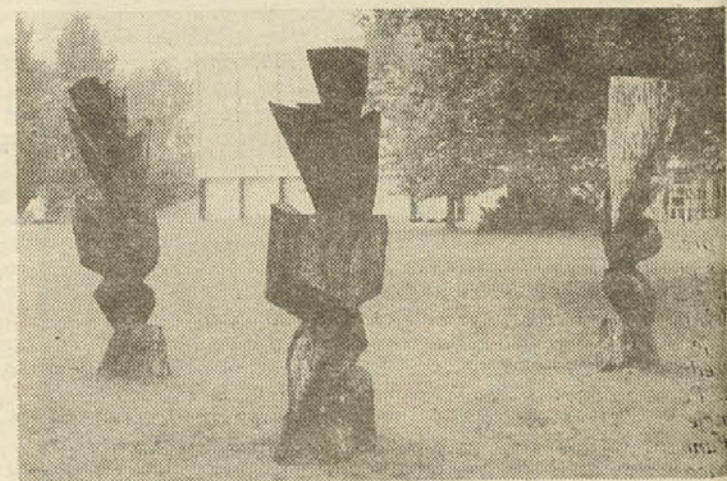
V Slovenskem šolskem muzeju je bila 12. decembra odprta razstava o učiteljskih v Srbiji do leta 1941. Ob odprtju so v kulturnem programu sodelovali mladinski pevski zbor osnovne šole Majde Vrhovnik iz Ljubljane in učenca glasbenega ateljeja Tartini.

Ravnateljica muzeja Slavica Pavlič je v nagovoru opisala razlike v delovanju slovenskih in srbskih učiteljev in skupna izhodišča. Začetki obojih segajo v tezijske šolske reforme. Takrat je bil organiziran prvi tečaj za izobraževanje učiteljev, in sicer leta 1777 v Temišvaru, leto kasneje pa še v Osijeku in Somboru. V prvi polovici 19. stoletja je Srbija postala samostojna in od takrat se je tudi šolstvo razvijalo drugače kot pri nas. Kljub temu so Zakon o ureditvi učiteljske Slovinci in Srbi sprejeli približno ob istem času. Pri nas je bilo to urejeno z zakonom leta 1869, pri Srbiji pa leta 1870. Po letu 1918 je bilo vse do leta 1929, ko je izšel nov zakon o šolstvu, izobraževanje učiteljev v posameznih delih

države zelo različno. Po tem letu so šolanje na učiteljskih podaljšali na pet let. Razstava je bogata zlasti s fotografijami gradivom. Veliko je slik učencev in učenk raznih srbskih učiteljskih, učiteljev, šolskih stavb. Zanimiva so stara sprave, ročna in likovna dela učencev učiteljskih, predmetniki, učni načrti in učbeniki. Razstavljeno je tudi nekaj starih šolskih potrebščin in tri uniforme učiteljske in učiteljske. Razstavo sta pripravili kustosinji Pedagoškega muzeja iz Beograda Ljiljana Taneska in Gordana Pavlović. Slednja je spregovorila tudi na odprtju razstave v Slovenskem šolskem muzeju. Posebno je poudarila delo nekaterih pomembnih srbskih pedagogov, ki so največ naredili za razvoj in napredek srbskih učiteljskih: Uroša Nestorovića, Sretna Adžića, Ljubomira Protića in drugih.

Razstava bo odprta do konca februarja leta 1991.

MAJDA NAJI

Karl Manfred Rennertz: Skupina treh, 1984

CIRKULANE

Vrtičkarji krajanom

Na proslavi ob 90-letnici kulturno-prosvetnega društva Franček Kozel, ki je ob tej slovesnosti prejelo državno odlikovanje, so v veliko zadovoljstvo občinstva izvedli skeč-opereto Jaz pa v gorico grem otroci iz vrta – po ročca Jože Vidovič.

OSNOVNA ŠOLA DR. IVANA KOROŠČA BOROVNICA

razpisuje prosta dela in naloge

- UČITELJA GOSPODINJSTVA IN VODJE ŠOLSKE PREHRANE, PRU, ki bo dopolnjeval delovno obveznost v OPB, za določen čas. Začetek dela 11. 2. 1991.
- UČITELJA LIKOVNE VZGOJE, PRU, ki bo dopolnjeval delovno obveznost v OPB, za določen čas. Začetek dela 11. 2. 1991.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev 8 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola dr. Ivana Korošča, Paplerjeva 15, 61353 Borovnica, z oznako »Za razpisno komisijo«. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po roku za prijavo.

oris Lipužič

TISI S POTI V SREDNJO AMERIKO (2)

Oaza miru in vzorec za demokracijo

Cilj potovanja v Srednjo Ameriko je bil San Jose, prestolnica Kostarike, ene od šestih »banana republik«, ki je bila lanskega avta gostiteljica skupščine svetovne konfederacije učiteljskih organizacij. Za potnika, ki prvič pride v daljno deželo, je zelo pomemben prvi vtis o domačinih, gostiteljih. Začne se z obmejno policijo in carino, »nadaljuje« prodnikom, ponavadi pa se v prvem krogu konča z repretoarjem hoteliskim bojem, ki te potremi do sobe, če je to potrebno in ne, samo da se znebiš kakšnega kovanca ali bankovca.

Obmejne formalnosti na letališču so bile preproste. Policijski nadnik je obračal moj potni list, pogledal v nekakšen priročnik, in me je ugotovil, da je tudi Jugoslovija med tistimi izbranimi državami, s katerimi je Kostarika odpravila vstopne vize že pred leti, je nasmešnil in mi zaželel prijetno bivanje. Sicer pa Jugoslovija za Kostariko ni tako neznan, saj je bil pred leti predsednik republike sin jugoslovanskih kraljev. Kostaričani seveda nič ne vedo o naši zdajšnji politični krizi. Kolj nas poznajo po uspehih na svetnem mondialu ter po zmagah naših košarkarjev. Med vožnjo letališča v hotel sem moral pred nadnikom Federicom opraviti prvi preskus znanja o športnih igrah, ki nastopajo v naših reprezentacijah ali pa igrajo nekeje Ameriki. Priznati moram, da sem se komaj za silo izmotal; pri tem mi je pomagala Federicova saba izgovarjava naših priimkov.

Vljudnost in skrb organizatorov skupščine za mojo namestitev hotelu sta bili pretrani. Rezerviral so mi sobo, ki je bila za 30 otrokov dražja od prenočišč, ki jih dobili nekateri moji prijatelji iz zahodnoevropskih držav, sicer manj uglednem okolju, da dovolj primernem, če pomislim na sanitarno-higienska merila. Ob vsej prizadevnosti organizatorji niso mogli vedeti, da sem se podal na to pot s »samofinanciranjem« iz družinskega proračuna. Toda to so že banalne drobnosti, ki jih je treba vzeti skupaj, če sprejmeš vabilo, da sodeloval na mednarodnem znanju, kakršna je bila skupščina v San Joseju.

Ker sem o sami skupščini svetovne konfederacije že pisal septembra, bom tokrat Kostariko nekoliko opisal kot popotnik, čeprav je bilo turizma bolj malo ali toliko, kolikor sem si ga prostem času lahko sam organiziral.

Bogata obala očarala Kolumba

Kostarika je tako vsestransko zanimiva dežela, da lahko poteši ljubeznost in pričakovanja večine tujih turistov, ki tako kot jaz drugače pridejo v to ameriško deželo. Prvi zgovorni podatek osebni izkaznici dežele je že ime: »Costa Rica« (bogata obala). Tako je namreč vzkliknil Kristof Kolumb na začetku 16. stoletja, ko je na svojem četrtem potovanju potovanju v novi svet prišel na karibsko obalo, ki ga je očarala bujne narave očarala. V ta prednost današnje Kostarike, s površino dveh in pol Slovenij, z 2,8 milijona prebivalcev, od teh je 95 % evropskega porekla, je ugodna lega okoli 10. stoletja severno od ekvatorja. Po vsej dolžini Kostarike, od meje z Nikaragvo na severu do Paname na jugu, pokrivajo plavice države Kordiljere, kot glavni del gorovja od Aljaske do Ognjene zemlje. Srednja ali južna Amerika je najožja na Panamskem prekopu, v Kostariki pa je kopna ožina široka 15 kilometrov. V kostariški Kordiljeri je razsežna visoka planota z osrednjo dolino, v kateri glavno mesto San Jose, ki ima s predmestji in naselji v okolici skupaj okoli milijon prebivalcev, zaradi povprečne nadmorske

ske višine od 1200 do 1500 metrov je podnebje prijetno, s povprečno temperaturo 20 do 22 stopinj Celzija. Na vsej planoti so ugodne razmere za kmetijstvo zaradi rodovitne vulkanske prsti. Ob obeh obalah je vroče in vlažno tropsko podnebje, podobno kot drugod v Srednji Ameriki, v visoki notranjosti pa večna pomlad, kot pravijo Amerikanci za naravno klimatizacijo (»air-conditioned climate«). Okna so izdelana tako, da omogočajo neprenehno kroženje svežega zraka.

Srečna dežela brez vojske

Med latinskoameriški državami je Kostarika najbolj demokracija. Bo že nekaj resnice v tej trditvi, saj so vojsko z ustavo prepovedali že leta 1949, trajno nevtralnost pa razglasili leta 1983. Demilitarizacijo so izpeljali tako, da odtele za varnost države skrbi le 6000 policistov. Ti tudi stražijo obe nemirni meji. Prav težko je verjeti, kako je Kostarika ob takšnih sosedih na severu in jugu ostala oaza miru, kot nekakšen latinskoameriški zgled in model stabilnosti. Denar, ki so ga prej iz državnega proračuna namenili za armado, so preusmerili v šolstvo, zdravstvo in socialno skrbstvo. Šolstvo ima velik ugled, saj imajo v Kostariki obvezno in brezplačno osnovno šolo za moško in žensko mladino že od leta 1869. Zato so na zeleni celini na prvem mestu v pismenosti (93 %), velik del prebivalcev pa govori bodisi angleško ali francosko, kar je nedvomno tudi zasluga uspešnega pouka tujih jezikov v šolah. Naj osebno izkaznico Kostarike dopolnim še s podatkom, da so že leta 1882 ukinili smrtno kazen.

Ob naši javni razpravi o novi slovenski ustavi bo primerljaj bržkone zanimiva nekatera ustavna določila te male dežele. Pri večjem številu prebivalcev kot Slovenija ima v parlamentu samo 57 poslancev, ki po štiriletnem mandatu ne morejo biti znova izvoljeni. Tudi predsednik republike je lahko izbran samo za štiri leta. Sodstvo je po svojih ustavnih pristojnostih popolnoma neodvisno od zakonodajne in izvršne oblasti.

Zaradi miroljubnosti in posredovalne vloge v sporih med drugimi srednjeameriški državami ter v državljanskih vojnah v Nikaragvi in Salvadorju, je bila Kostarika nekajkrat predlagana za Nobelovo nagrado za mir. To priznanje je pred tremi leti dobil predsednik republike dr. Oscar Arias Sanchez. Ko sem obiskal narodni muzej v San Joseju, sem se seznanil z mnogimi dejavnostmi nekdanjega predsednika za miroljubno rešitev sporov in državljanskih vojn. Ob tem sem se spomnil, da se ob koncu šestdesetih let predsedniku Titu ni uresničila želja, da bi mu podelili Nobelovo nagrado za mir. Žal se je preveč enostransko odločil za Arabce in PLO v sporu na Bližnjem vzhodu, kar so mu zamerili v norveškem parlamentu, ki odloča o tej nagradi, pa tudi švedski socialdemokrati so bili podobnega mnenja. O tem mi je tedaj pripovedoval znanec, ki je o kandidaturi za nagrado govoril s predsednikom švedske vlade Olofom Palmejem.

Kostarika je v svoji skoraj petstoletni zgodovini postala prehodno ozemlje, na katerem sta se stikali dve kulturi – tista, ki je nastala na dediščini Aztekov in Majev na severu in potomcev Inkov na jugu. Dežela je s trgovskimi potmi povezovala obe Ameriki, Kreoli – španski priseljenci v obdobju kolonialne oblasti, pa so Kostariki vtisnili neizbrisni pečat države z večinskim belim prebivalstvom. Poznavalci španščine pravijo, da imajo »Ticosi«, kot se med seboj imenujejo Kostaričani, svojevrstno jezikovno izreko, kakršne ni nikjer drugod v Latinski Ameriki.

Misterij cen – tokrat naših

Naravne možnosti ter uspešno usposabljanje gostinskih in turističnih delavcev sta dobra podlaga za razvoj turizma. Ta postaja vse pomembnejša gospodarska dejavnost takoj za pridelavo banan in kave. Turistični sloves dežele se širi predvsem v ZDA, Kanadi in v zahodni Evropi. Za nas pa je precejšnja ovira zlasti velika oddaljenost, ki viša ceno turističnih paketov. Sicer pa so v Kostariki cene hotelskih in zunajpenzijskih storitev tudi za naše žepce v primerjavi z našimi »morskimi« cenami konkurenčne. Dober zajtrk je mogoče dobiti kjerkoli že za 25 din v boljšem hotelu pa za 35 din. Za kilogram najboljših banan ni treba odšteti niti dveh dinarjev. Če upoštevamo, da od pridelave banan živi velik del prebivalstva, da ima lep dobiček ameriška United Fruit Company in da država tudi nekaj dobi za svoj proračun, potem se upravičeno vprašujem, zakaj mi za manj kakovostne banane plačujemo desetkrat višjo ceno. Dobitek prevoznikov in vseh mogočih trgovskih posrednikov, z dohodkom v maloprodaji in z vsemi našimi prometnimi davki vred še zmeraj ni prepričljiv odgovor na to vprašanje.

Turistični raj Kostarike in drugih karibskih dežel tako ostaja dostopen predvsem ameriškim in zahodnoevropskim turistim, ki ga množično odkrivajo pet stoletij po Kolumbu. Za nas pa ostane uganika, zakaj lahko zahodne turistične agencije ponujajo ugodnejše cene za veliko boljše turistične storitve kot pa naš jadranski turizem...

Po končani skupščini svetovne konfederacije učiteljskih organizacij sem se dan pred vrnitvijo podal skupaj z luksemburškim prijateljem Ferdom in 12 japonskimi učitelji z minibusom na 50 km oddaljeni ognjenik Irazu

(3432 m). Zadnjikrat je opustošil okolico leta 1963, ko je katastrofalno razdejal gosto poseljena pobočja s skrbno obdelanimi terasami in plantažami. Povsod ob cesti, ki se v serpentinah vzpenja do 3000 metrov, še leži bazaltno kamenje, ki ga je ognjenik v velikih gmotah bruhal daleč naokrog. Zadnjih dvesto metrov, vse do roba ognjenika, pa se vulkanski pekel še vedno ni toliko susedel, da se ne bi ob hoji vdiral, tako kot bi hodil po puščavskem pesku. Ognjeniška pokrajina spominja na mesečevo površino. Največje doživetje na robu štiristo metrov globokega ognjeniškega žrela je veličasten pogled, ki ga lahko ujameš le tisti trenutek, ko se razprši meglice in oblaki v vrtilincih stičišča vetrov dveh oceanov. Na zahodu je Karibsko morje oddaljeno komaj 60 kilometrov, na vzhodu pa se blešči gladina Tihega oceana, do katerega tudi ni več kot 70 kilometrov.

Prostrano pobočje Irazuja je zanimivo, ker cesta od vzhodja navzgor vodi skozi različne vegetacijske pasove, od pisanega tropskega rastja in bujnih orhidej, prek položnejših terasastih plantaž kave in banan, v višje predele, kjer prevladuje kuruza in druge manj znane poljedelske kulture. Šele na višini 3000 metrov se začne pokrajina spremenjati v visokogorsko pustnino.

V družbi z vedno nasmejanimi Japonci, ki so opazovali ognjenik in njegovo okolico bolj skozi fotografski objektiv kot s prostim očesom, smo se vračali proti San Joseju skozi nekdanjo prestolnico Kartago. Ta slovi zaradi veličastne bazilike in barvite sobotne tržnice, kjer se prepletajo značilnosti Karibov in Andov. V množici prodajalcev in kupcev pa le težko odkriješ obraz z izrazitimi potezami domačinov iz predkolonialne dobe. Tudi v tem je svojevrstna posebnost Kostarike.

GALLUSOV KOLEDAR – GRAFIČNA MAPA S CD-PLOŠČO IN KASETO

Leto 1991 pomeni za Slovence enega največjih kulturnih dogodkov tega stoletja. V tem letu oznamujemo 400-letnico smrti slovenskega renesančnega skladatelja – svetovnega glasbenega velikana – JAKOBA GALLUSA PETELINA (1550–1591).

V času, ko Slovenci potrebujemo svojo narodno samobitnost, nam Gallus daje priložnost, da z oznamovanjem obletnice njegove smrti v najširšem merilu še enkrat potrdimo tradicijo slovenske umetnosti in kulture.

Da bi nas Gallus spremljal skozi vse leto, je izšel tudi Gallusov koledar – grafična mapa akad. grafika Črtomirja Freliha na temo vsebin Gallusovih skladb, z besedili, CD-ploščo in kaseto z madrigali in moteti v izvedbi Slovenskih madrigalistov in dirigenta Janeza Boleta. Koledar priporoča tudi Zavod RS za šolstvo za uporabo pri pouku tako likovne kot glasbene vzgoje.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam-o

_____ izvodov Gallusovega koledarja s CD-ploščo po ceni 400,00 din

_____ izvodov CD-plošče Musica noster amor po ceni 200,00 din

_____ Izvodov kasete Musica noster amor po ceni 80,00 din

Naročene izvide pošljite na naslov: _____

Račun in stroške poštne bom-o poravnal-i po povzetju oz. z virmanom v 8 dneh po dobavi (ustrezno obkrožite).

Datum: _____

Berljiv podpis _____ (za pravne osebe žig)

Naročilnico pošljite na naslov:
Gallus Carniolus d.o.o., Volkova 1, 61000 Ljubljana.
Vse informacije dobite po tel.: (061) 310 734.

Iz knjige Berte Golob
ŠOLSKE RAZGLEDNICE
Založba Borec, 1990

Razne izkušnje

Predem sem prišla na šolo, je tam učil slovenščino neki mlad slavist, ki je moral obleči vojaško suknjo. Viaknili so ga med topničarje, ne da bi se mogla prej z njim kaj pametnega pominiti.

Bogve kakšne je mlatil, kajti v šolski nalogi, ki so jo učenci pisali še pri njem, popraviti pa sem jih morala že jaz, se je dalo marsikaj prebrati. Neki zaskrbljen šolar – ne vem več, ali je bil tisti Milan, ki je zdaj kmetijski inženir, ali Andrej, ki piše debele filozofske knjige – mi je v šolski nalogi nazdravil s sumljivo dobrodošlico. Pisal je nekako takole:

Na naši šoli se učitelji za slovenščino preveč menjavajo. Najprej nas je učila tovarišica Skočirjeva, nato je prišla tovarišica Logondrova. Ostala je zelo kratek čas in že je prišel tovariš Dolgan. Ni se še naučil razlagati, že je moral k vojakom. Zdad nas je učil tovariš ravnatelj, ki je hotel imeti vse drugače kot on. Pravijo, da bo spet prišel nov slavist. To sploh ni dobro, če se učitelji takole menjavajo.

Punkca, s temi boš morala biti pa previdno, sem si rekla in se s kar precejšnjim strahom podala v njihov razred. V njem so sedeli že pravi dedci, dosti drugačni od onih v šestem a. Vendar so me že ajevci poučili, da govorjenje o prdnosti in velikem prijateljstvu nima nikakršnega smisla.

Zdravo! sem se zadržala, ko sem se pramašila v podstrešno luknjo, v nekakšen razred. – Jaz sem tista, ki me ne marate. Pisali bomo popravo. Nobeden ni pisal cvetk.

Hura! Hura! so zavpili in zacepetali z nogami, da so tla kar zajecala.

Potem smo pač pisali popravo in jaz sem spet ugotovila, da taka šolska ura ni tako slaba. Učenci sprašujejo, kaj pomenijo tiste rdeče črte čare. Pojasnjuješ in se delaš pomembnega. Opominjaj, naj pišejo bolj čitljivo. Hodiš po razredu gor in dol, se skloniš nad kako klop, dvakrat trikrat odpreš redovalnico in kar tako mimogrede našeneš učencem nekaj strahu v kosti.

Vse druge ure so živo garanje, ker nastavljajo učenci vsemogoče zanke in sprašujejo same nemogoče reči. Nekoč sem rajsko lepo razlagala Kosovela, pa me neka prebrisana Cvetka nenadoma vpraša:

– Ali je imel Prešeren res tri nezakonske otroke?

Programirana sem bila na Kosovela, a sem morala v možganih hipoma prižgati čisto druge elektrone. – Res, sem rekla (čemu pa naj bi skrivajla resnico?), a dva sta kmalu umrla. Ti pa glej, da jih ne boš imela še več. So še z enim križi in težave. No, kje smo ostali? Srečko Kosovel je ljubil svoj Kras in...

Ko sem prvo leto razlagala slovnico, sem imela po razredih tek na srednje proge. Na univerzi sem zvedela, da učitelj ne sme stati na enem mestu, ampak mora hoditi po razredu gor in dol in da mora biti sploh čimboli živahen. Zato se nisem upala zadrževati samo pred tablo. Niti takrat ne, kadar sem nanjo risala kake slovnicihne akrobacije. Brž sem tekla do konca učilnice in po drugi strani spet nazaj. Spotoma sem poškilila v zvezek s pripravami. V njem sem imela natančno popisane vse poteke učne ure in z raznimi barvicami podčrtana pravila in izjeme. Zgodilo se je tudi, da nenadoma nisem vedela, kako moram dalje razvijati slovnico znanost. Zajela sem sapo in se poglala po razredu. S pretezo sem se ustavila pri kaki klopi in z njenim lastnikom malo poklepeta. Nato sem jo ubrala nazaj k tabli in spotoma pogledala v rešilni zvezek. To se

IZ STARIH LISTOV

Negovanje zdravja v srednjih šolah

C. kr. naučno ministrstvo je odredilo, da naj ravnatelj srednjih šol v krajih, kjer so javna kopališča in plavališča, izposlujejo pri lastnikih za šolsko mladino olajšila za uporabo in obiskovanje teh podjetij. Isto je ukreniti glede drsanja na drsališčih in se priporoča, da se za to mladino določijo posebne dnevne ure. Kjer ni plavališča in drsališč, naj se po možnosti deluje na to, da se ta v prid mladine osnujejo. Povsod, kjer je mogoče, naj se vrh tega tudi prire-

skozi
okno

je videlo približno tako, kot če bi rekla: No, kje smo že ostali? Taka vprašanja so pri učiteljih zelo pogostna. Kdor jih ne uporablja, se zdi, da z razredom ni dobro povezan. Učenci imajo najlepšo priložnost, da dokažejo svojo pazljivost. Seveda se zgodi, da pozabljivcem po tri tedne tvežejo eno in isto, učitelji pa potem tri tedne vrtijo ploščo o kakih nemogočih prilastkih. A tudi to ima svojo dobro stran: učenci si poglavje vsaj zapomnijo, drugače si ga zagotovo ne bi.

Veliko sem prestala takrat, ko sem morala učiti cirilico. Blagrovala sem učiteljico, ki je učila abecedo v prvem razredu. Ona je namreč to znala, jaz pa ne. Niti najmanjšega pojma nisem imela, kako naj se lotim zahtevnega posla. Povrh srbohrvatskega jezika nisem znala kaj prida. Preglavice so mi povzročale predvsem »junačke pjesme«, v katerih je kar mrgolelo neznanih in dvoumnih besed. Če jih nisem našla v slovarju, sem udarila kar po svoje. Zadevo z Markovim buzdovanom sem tako zapletla, da bi se ubogi junak sploh ne prepoznal, če bi lahko slišal, kaj govorim o njem. Svojo zmoto sem odkrila šele čez nekaj let, ko sem nekeje prebrala, da pomeni beseda oka staro užežno mero, ne pa nekaj podobnega kot volovsko oko. S takimi primerami sem namreč učencem opisovala Markov buzdovan.

Po sili razmer sem morala učiti še angleščino. V gimnaziji sem si na njen račun priskrbel nekaj cvekov in ogromno pomilovalnih pogledov tovarišice profesorice. Zdad pa sem jo morala poučevati! Saj je še šlo, dokler smo se vrteli okrog I am in am I. Ko pa se je začela zmeda s časi in nakloni, je mojega znanja začelo zmanjkovati. Zmanjkalo mi je tudi vsake fantazije, da bi si izmislila kako svojo angleško slovnico. Zatekla sem se k preskušnemu pravilu, da vaja dela mojstra. Do konca leta smo utrjevali samo tisto, kar sem sama znala. Neki Jurij, ki je postal mornar dolge plovbe, mi je kasneje pisal s Havajev, da se mi mora zahvaliti zato, ker se je tako lahko priučil angleščine. Vzrok so bila utrjena poglavja iz prve polovice učbenika. To je dokaz, da celo učiteljevo slabo znanje učencem lahko samo koristi.

Eno leto sem poučevala tudi zgodovino. Takrat sem ponovila vso snov od naselitve Slovanov do Ulrika Celskega.

Veliko poučnega sem se naučila na izletih. Od tega, da z enim samim žvečilnim lahkom izsrkaš tri zobne zlivke, do tega, da se s salonarji ne pride daleč.

Višek vsega pa je bil izlet, na katerem me je Urbasov Tonček javno zasnubil. Bil je majhen kot frnikola in zelen kot peteršilj. Ravno zadnje moči smo zbiral za zagon do Kredarice, kar me prilikavi ženin objame okoli kolen in pravi:

– Ali ne bi bila midva dober par?

– Že, sem rekla, ampak če bi te zgubila iz žepa, ali bi znal sam domov?

Na nekem drugam izletu je Gaspérčkovemu Jakcu padel z mosta čevelj naravnost v Savo, potem smo mu pa izmenoma posojali po enega svojih, da je bil vsak nekaj časa prikrajšan za udobno hojo.

V zagrebškem živalskem vrtu se nam je izgubil Pavel Sok. Pogrešili smo ga šele, ko nam ga je pošteni najditelj po zvočniku ponujal nazaj. Na veselejšu pa so nas celo obsodili, da ta in ta steguje prste po takih in takih vablljivostih.

Takrat sem se naučila, da je treba imeti oči na pecljih, ne pa zasenčene z margareti astor.

jajo igrališča za šolsko mladino, katere imajo namen, da se more mladina v prostem času skupno v zdravem zraku zabavati. Kdor zna, koliko mora dandanes šolska mladina v šoli in doma pri delu sedeti, pripoznal bode, da je ta ukrep jako umesten. Tudi za ljudskošolsko mladino v Ljubljani se je glede igrališč že obravnavalo in je naš list o tem pisal. Vsled te odredbe so gg. ravnatelj ljubljanskih srednjih šol že ukrenili, da ima srednješolska mladina v tekoči zimi za malo plačo ob gotovih urah svoje drsališča na razpolaganje.

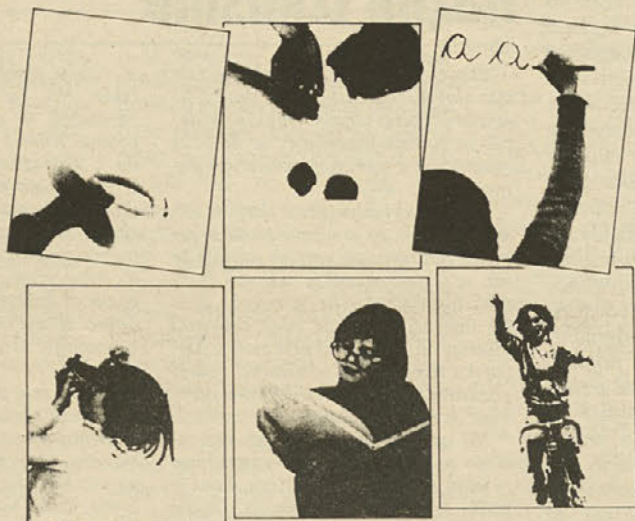
Učiteljski tovariš 1891 str. 13

KORAK

na poti k samostojnosti

Mladinska bančna izkaznica za mlade od 12 do 18 let

Z izkaznico mi je banka omogočila, da s svojimi prihranki samostojno razpolagam. Odslej lahko polagam ali dvigam denar s svoje hranilne knjižice v katerikoli enoti Ljubljanske banke brez prisotnosti staršev!

Ljubljanska banka

Varčevanje mladih v Ljubljanski banki

Ljubljanska banka ima v mladinskem varčevanju ugledno tradicijo, saj že več let skupaj s starši in vzgojitelji spodbuja načrtno vzgojo mladine za varčevanje. Z različnimi, starosti prilagojenimi načini spoznavanja pomena varčnosti in gospodarnosti, skuša mlademu človeku privzgojiti pravičen odnos do vseh dobrin in gospodarno ravnanje z denarjem.

Tudi v letu 1991 bo Ljubljanska banka namenila varčevanju mladih posebno pozornost. Z načrtovanimi dejavnostmi so se konec decembra na svoji redni seji seznanili tudi člani sveta mentorjev za mladinsko varčevanje.

Svet mentorjev deluje kot svetovni organ v Ljubljanski banki že skoraj dve desetletji, sestavljajo pa ga mentorji šolskih hranilnic in vzgojiteljice vzgojno-varstvenih organizacij, ki sodelujejo z banko. Delo sveta je za bančne delavce izredno pomembno, saj gre za sodelovanje s pedagogi, ki s svojimi izkušnjami pri delu z mladimi sooblikujejo dejavnosti Ljubljanske banke v mladinskem varčevanju.

Geografii!

Predmetna skupina za geografijo je pripravila **Katalog znanja za srednjo šolo** in ga izdala v založbi Zavoda R Slovenije za šolstvo. Knjižica bo izšla januarja 1991, v priročni velikosti in ustrezno opremljena. Namenjena je učiteljem in učencem. Posebno jo priporočamo tistim učencem, ki bodo delali zaključni izpit iz geografije.

Katalog znanja naj bi opozoril učitelje in učence na najnujnejše znanje, ki ga morajo učenci na določeni stopnji obvladati, da lahko napredujejo na naslednjo stopnjo. Poleg tega vsebuje katalog navodila za zaključni izpit, zglede sestave vprašanj in razmišljanja o ocenjevanju. Na koncu knjižice sta predstavljeni organizacija in vsebina dela predmetne skupine za geografijo. S tem sestavkom dobi vsak geograf pomembno informacijo o delu predmetne skupine in možnostih za sodelovanje v njej.

Čeprav smo pri dodelavi Kataloga znanja upoštevali pripombe učiteljev, je katalog še vedno samo osnutek. To pomeni, da ga morajo praktiki preskusiti in ugotoviti, kakšne so možnosti za uresničevanje vsebin. Zato morajo katalog znanja imeti vsi učitelji osnovnih in srednjih šol. To je prvi poskus, kako opredeliti najnujnejše znanje in pojme. Zato se bomo vsi skupaj učili ta katalog uporabljati, ob njem bomo začeli razmišljati, kakšno znanje učenci res potrebujejo.

razmišljali bomo o spremljanju znanja, ki je potrebno za napredovanje učencev.

Knjižica Katalog znanja je nastala s skupnim delom geografov. Osnutek, tega smo kasneje dodelali, so pripravili mag. Slavko Brinovec, mag. Maja Umek, prof. Mira Verbič, prof. Nevenka Cigler, prof. Janez Godnov – vsi člani ožje predmetne skupine – in prof. Alenka Dragoš ter Eva Jeler Fegeš – sodelavki predmetne skupine. To delo je pokazalo, da so učitelji pripravljeni sodelovati pri pripravi potrebnega gradiva za pouk.

Ožja predmetna skupina za geografijo ob tej priložnosti spet vabi učitelje k sodelovanju. Zato uporabite Katalog znanja pri svojem delu, preskusite njegovo vsebino, sproti zapisujte opažanja, da boste ob koncu šolskega leta lahko na skupnem sestanku predložili svoje pripombe. S takšnim sodelovanjem si bomo olajšali delo, učencem pa omogočili boljše znanje in lažje napredovanje. Geografija kot učni predmet pa bo privlačnejša, bolj uporabna in konkurenčna.

Katalogu na pot pa še to: naj ga uporabijo učitelji in učenci, da bi lahko v prihodnje natančneje povedali, kakšno znanje je potrebno.

Vodja predmetne skupine za geografijo

JANEZ GODNOV

SMUČANJE S SAP-om

Turistična agencija SAP Ljubljana ponuja po izredno ugodnih cenah enodnevne smučarske pakete za skupine (mladine in odraslih).

Prevoz je mogoč na vsa naša smučišča. Celodnevna smuka na KOBLE stane samo 165,00 din (prevoz in smučarska vozovnica). Enaki popusti veljajo za druga smučišča. Izrabite ugodnost smučanja v skupinah!

POSEBNA PONUDBA:

Razprodaje v Münchnu, odhodi 23. 1. in 1. 2. 1991 ob 23. uri, vrnitev drugi dan zvečer. Samo 440,00 din.

Informacije: Turistična agencija SAP, Titova 38, Ljubljana, telefon: (061) 317 931, 310 868

POTUJTE Z NAMI

TURISTIČNA AGENCIJA SAP, LJUBLJANA, TITOVA 38, TEL.: 061/317 931, 310 868, 310 954, TELEFAX: 315 389, TELEX: 31 221

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE
JOŽETA MOŠKRIČA
LJUBLJANA,
Jarška cesta 34

razpisuje dela in naloge

– UČITELJA
MATEMATIKE IN
FIZIKE, PRU, matematike – fizike, za določen čas od 11. 2. 1991 do 11. 2. 1992 (nado-
mešanje delavke na
porodniškem dopustu)

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o strokovnosti v 8 dneh na naslov: Komisija za delovna razmerja Osnovne šole Jožeta Moškriča, Ljubljana, Jarška cesta 34. O izbiri jih bomo obvestili v 8 dneh po prijavnem roku.

OSNOVNA ŠOLA
SAVO KLADNIK
SEVNICA

razpisuje prosta delovna naloge

– UČITELJA
RAZREDNEGA
POUKA, za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Začetek dela 1. 2. 1991

Pogoj: bivanje v kraju. Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in kratek življenjepis v petnajstih dneh po objavi na naslov: Osnovna šola Savo Kladnik Sevnica, 68290 Sevnica, Trg svobode 42. O izbiri jih bomo obvestili najkasneje v 15 dneh po prijavnem roku.

Svet
OSNOVNE ŠOLE
JOSIP BROZ-TITO
TRBOVLJE

razpisuje dela in naloge

– PEDAGOŠKEGA
VODJE na enoti
Tončke Čečve

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o osnovni šoli in imeti:

- najmanj 3 leta delovnih izkušenj v osnovni šoli, smer razredni pouk – po opravljenem strokovnem izpitu
- organizacijske in strokovne sposobnosti za vodenje pedagoške enote.

Začetek dela 11. 2. 1991. Vodja pedagoške enote bo imenovan za 4 leta. Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Josip Broz-Tito Trbovlje, Leninov trg 6, z oznako »za razpisno komisijo«. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po razpisnem roku.

IZ STARIH LISTOV

Od Kolpe (okrajna učiteljska konferenca)

G. Engelman pripoveduje, da je neka žena prišla h šolski vrt jabolka trest; zabranjeno ji hoče, a ona mu odgovori, da je ni učiteljevo, ampak občinsko. Če je torej šolski vrt občinski, meni G. Engelman, naj pa za dan delovanje najame občina težak, ali pa naj se stroški učitelju, poudari nejo. G. Lovšin pravi, da se učitelj ne plačuje kot težak, ampak učitelju naj se da na šolskem vrtu vsa prostost, ker ga to bomo k delu vspodbujalo. Ako bi se delo na šolskem vrtu prepustilo občini, oziroma krajnemu šolskemu svetu, bila bi to po njegovem misli velika napaka, ker je splošno znano, da krajni šolski sveti, z malimi izjemami uspešno šolsko delovanje radi ovirajo. Dobi pravi govornik, da naj se šolski vrtarji ne menjavajo prepogosto; nasvetuje tudi, da naj se šolski vrt prepusti voditelju v oskrbo, ker ta je navadno stalen. Ako bi pa slučajno voditelj ne bil sposoben za ta posel, tedaj naj pa c. ob. okrajni šolski svet imenuje šolskega vrtarja. Nikdar pa naj v tej stvari ne odločuje krajni šolski svet.

Učiteljski tovariš 1891 str. 30

Ljubljana

Ljubljanska turistična zveza

OGLEDI LJUBLJANE S TURISTIČNIMI VODNIKI

- strokovni ogledi mestnih zanimivosti, prilagojeni starosti in stopnjam znanja
- informacije o dogajanju v mestu, ko načrtujete izlete
- podatki o možnostih za prenočevanja in prehrano.

Nadrobnejše informacije daje in naročila sprejema TIC – Turistično informacijski center Ljubljane, Ljubljana, Titova 11, telefon: (061) 215 412

ZAVOD TIVOLI LJUBLJANA

Šole obveščamo, ob katerih dnevih in urah sta prosta drsališče in zimsko kopališče, primerna za športne dneve.

DRSALIŠČE
TOREK od 8.45 do 10.15
SREDA od 7.00 do 9.00
ČETRTEK od 8.45 do 10.15

ZIMSKO KOPALIŠČE
PONEDELJEK od 8.30 do 12.30
TOREK od 8.30 do 11.00
SREDA od 8.30 do 11.00
ČETRTEK od 8.30 do 12.30
PETEK od 8.30 do 11.30

Po novem letu bosta na voljo:
SREDA 7.00 do 10.00 in
PETEK 8.45 do 10.15.

Na voljo je veliki bazen za plavalce, velikosti 25 x 21 m.

INFORMACIJE IN PRIJAVE PO TELEFONU 317 784 vsak dan od 7. do 15. ure.